

Tarihi Kentsel Peyzaj Kavramı Çerçevesinde İklim Değişikliği Olgusunun Yerel Politika
Belgelerinde İrdelenmesi: Eskişehir Örneği

Zehra Betül Kanlı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Ekim 2024

Examining the Phenomenon of Climate Change in Local Policy Documents within the
Framework of the Historic Urban Landscape Concept: The Case of Eskişehir

Zehra Betül Kanlı

MASTER OF SCIENCE THESIS

Department of Architecture

October 2024

Tarihi Kentsel Peyzaj Kavramı Çerçevesinde İklim Değişikliği Olgusunun Yerel
Politika Belgelerinde İrdelenmesi: Eskişehir Örneği

Zehra Betül Kanlı

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği Uyarınca

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Bilim Dalında

YÜKSEK LİSANS TEZİ

olarak hazırlanmıştır.

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Açılya Alpan

İkinci Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Evrim Koç

Ekim 2024

ONAY

Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Zehra Betül Kanlı**'nın YÜKSEK LİSANS tezi olarak hazırladığı “Tarihi Kentsel Peyzaj Kavramı Çerçevesinde İklim Değişikliği Olgusunun Yerel Politika Belgelerinde İrdelenmesi: Eskişehir Örneği” başlıklı bu çalışma, jürimizce lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek oybirliği ile kabul edilmiştir.

Danışman : Dr. Öğretim Üyesi Açılya Alban

İkinci Danışman : Dr. Öğretim Üyesi Evrim Koç

Yüksek Lisans Savunma Jürisi:

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Açılya Alban

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Evrim Koç

Üye: Doç. Dr. Hasan Ünver

Üye: Doç. Dr. Kader Reyhan

Üye: Dr. Öğretim Üyesi F. Süphan Somalı

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr.

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğretim Üyesi Açılya Alpan ve Dr. Öğretim Üyesi Evrim Koç danışmanlığında hazırlamış olduğum “Tarihi Kentsel Peyzaj Kavramı Çerçevesinde İklim Değişikliği Olgusunun Yerel Politika Belgelerinde İrdelenmesi: Eskişehir Örneği” başlıklı Yüksek Lisans tezimin özgün bir çalışma olduğunu; tez çalışmamın tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallarına uygun davrandığımı; tezimde verdiğim bilgileri, verileri akademik ve bilimsel ilke ve kurallara uygun olarak elde ettiğimi; tez çalışmamda yararlandığım eserlerin tümüne atıf yaptığımı ve kaynak gösterdiğimi ve bilgi, belge ve sonuçları bilimsel etik ilke ve kurallara göre sunduğumu beyan ederim. 08/10/2024

Zehra Betül Kanlı

İmza

ÖZET

UNESCO'nun 2011 yılında yayınladığı Tarihi Kentsel Peyzaja İlişkin Tavsiye Kararı, kenti doğal ve beşerî öğeleri, yapılı çevresi ve kültürel pratikleri ile bir bütün olarak tanımlamakta ve kentlerde çeşitli tehditlere işaret etmektedir. Bu tehditlerin başında iklim değişikliği gelmekte olup çözüm için küresel boyutta farklı ölçeklerde çeşitli politika ve stratejilerin önerildiği, ancak önerilerin genelden özele dönüşemediği görülmektedir. Kent ölçeğindeki politika ve stratejiler, her kentin yerel bağlamının kendine özgü olması nedeniyle genel çözüm önerilerinin ötesine geçebilmelidir. Bu çerçevede tez, Eskişehir örneği üzerinden genel çözümlerin yanında yerel bağlamı ele alan çözümlerin nasıl geliştirilebileceğini irdelemeyi amaçlamaktadır. Amaç doğrultusunda tezde öncelikle tarihi kentsel peyzaj anlayışı üzerinden 'yerel bağlam' tanımlaması yapılmış, bu tanımlamanın iklim değişikliği ile ilişkisi ilgili uluslararası ve ulusal kurum ve kuruluşların yayınları ve bilimsel yazın üzerinden irdelenmiştir. Ardından, Eskişehir Büyükşehir ve merkez ilçe belediyeleri Tepebaşı ve Odunpazarı Belediyeleri'nin 2006-2029 yılları arasındaki stratejik planları, faaliyet ve performans raporları ile iklim eylem planları, yerel yönetim politika ve stratejilerinin yerel bağlamı ne düzeyde içerdiğini saptamak amacıyla çözümlenmiştir. Çalışmanın yıl aralığının belirlenmesinde, Eskişehir'deki ilk stratejik plan çıkış tarihi olan 2006 yılı referans alınmış, veriler nitel veri analiz çeşitlerinden belge analizi ve özetleyici içerik analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda Eskişehir kenti özelinde başlarda yerel bağlamı içeren bir planlama sürecinin hâkim olduğu gözlemlenirken yıllar içerisinde iklim olaylarının artmasının da etkisiyle güncelde küresel politikalardan doğrudan beslenen daha genel bir planlama sürecinin yürütüldüğü bulgusuna ulaşılmıştır. Alanyazın araştırmaları ve çalışmanın bulguları arasında ilişki kurularak, Eskişehir için tarihi kentsel peyzajın dört aracı üzerinden öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Kentsel Peyzaj, İklim Değişikliği, Stratejik Plan, İklim Eylem Planı, Eskişehir Yerel Bağlamı

SUMMARY

The UNESCO Recommendation on the Historic Urban Landscape (2011) defines cities as holistic entities integrating natural and human components, the built environment, and cultural practices, while highlighting key threats to urban areas, with climate change being the most critical. Although global policies and strategies addressing climate change have been proposed, they often fail to translate into solutions tailored to local contexts. Recognizing the uniqueness of each urban context, this thesis explores how solutions embracing the local context can complement general approaches, focusing on the case of Eskişehir. The study begins by defining the concept of "local context" through the lens of the historic urban landscape and examines its connection to climate change using publications by international and national organizations and relevant scientific literature. It then analyzes the strategic plans, activity and performance reports, and climate action plans of Eskişehir Metropolitan Municipality and the central district municipalities of Tepebaşı and Odunpazarı between 2006 and 2029. The year 2006 was chosen as the starting point, marking the introduction of strategic planning in Eskişehir. Qualitative methods, including document analysis and summative content analysis, were applied to examine the data. The findings indicate that while earlier planning processes in Eskişehir focused on local context, recent approaches have shifted towards generalized strategies influenced by global policies, partly due to the rising frequency of climate events. Based on the literature review and study results, recommendations tailored to Eskişehir's local context were developed through the four tools of the historic urban landscape approach.

Keywords: Historic Urban Landscape, Climate Change, Strategic Plan, Climate Action Plan, Local Context of Eskişehir

TEŞEKKÜR

Birlikte çalıştığımız zaman boyunca gerek ders dönemimde ve tez çalışmam sırasında ve hatta gerek kişisel hayatımla ilgili karşılaştığım her türlü çıkmazda yanımda olan tecrübeleriyle yol gösteren, destekleriyle pozitif enerjileri ile beni her daim motive tutmaya çalışan canım danışman hocalarım; Dr. Öğr. Üyesi Açalya Alpan ve Dr. Öğr. Üyesi Evrim Koç'a, tez savunma sürecim boyunca değerli fikirleri ve destekleyici yaklaşımlarıyla bana her alanda katkıda bulunan kıymetli jüri hocalarım; Dr. Öğr. Üyesi F. Süphan Somalı, Doç. Dr. Hasan Ünver ve Doç. Dr. Kader Reyhan'a, doğduğum andan itibaren hayatımın her anında beni koşulsuz destekleyip daima arkamda olan, iyi dileklerini ve dualarını esirgemeyen her türlü zorluğa korkmadan göğüs germemi sağlayan biricik aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	vi
SUMMARY	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. YÖNTEM.....	7
3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI.....	11
3.1. Tarihi Kentsel Peyzajların Yerel Bağlam Tanımı ve İklim Değişikliği İlişkisi Özelinde Yapılmış Çalışmalar.....	12
3.2. Eskişehir Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı Merkezi Kentsel Alanlarına Yönelik Yapılmış Çalışmalar	16
4. KURAMSAL BİLGİ	19
4.1. Kentsel Korumanın Kısa Tarihi	19
4.2. Korumanın Bütüncül Bir Yaklaşım Evrilmesi: Tarihi Kentsel Peyzaj	22
4.2.1. Bir tanım olarak tarihi kentsel peyzaj	23
4.2.2. Bir anlayış olarak tarihi kentsel peyzaj	25
4.2.3. Tarihi kentsel peyzajlarda bağlam anlayışı	29
4.3. Tarihi Kentsel Peyzajın Ele Aldığı Problemler	30
4.3.1. İklim değişikliği ve antroposenin kısa tarihi	31
4.3.2. Tarihi kentsel peyzaj ve iklim değişikliği ilişkisi	34
4.3.3. İklim değişikliğine karşı genel çözüm önerileri	36
4.3.4. Yereldeki iklim değişikliği tartışmaları	36

İÇİNDEKİLER

Sayfa

4.5. Bölüm Değerlendirmesi.....	40
5. VAKA ÇALIŞMASI	42
5.1. Vaka Çalışmasına Dair Alanyazın Araştırması	42
5.2. Seçilen Alana Dair Genel Bilgiler	44
5.2.1. Eskişehir tarihi kentsel peyzajı ve iklim değişikliği ilişkisi.....	44
5.2.2. Eskişehir yerel yönetimleri	49
5.3. Alana Dair Analizler	51
5.4. Stratejik Planlarının Yerel Bağlam Odağında İncelenmesi	51
5.4.1. 2006-2010 dönemi stratejik planları	51
5.4.2. 2011-2015 dönemi stratejik planları	53
5.4.3. 2015-2019 dönemi stratejik planları	55
5.4.4. 2020-2024 dönemi stratejik planları	57
5.4.5. 2025-2029 dönemi stratejik planları	58
5.5. Performans Raporlarının Yerel Bağlam Odağında İncelenmesi.....	59
5.5.1. 2006-2010 dönemi performans raporları	59
5.5.2. 2011-2015 dönemi performans raporları	61
5.5.3. 2015-2019 dönemi performans raporları	62
5.5.4. 2020-2024 dönemi performans raporları	64
5.6. Faaliyet Raporlarının Yerel Bağlam Odağında İncelenmesi	65
5.6.1. 2006-2010 dönemi faaliyet raporları.....	65
5.6.2. 2011-2015 dönemi faaliyet raporları.....	67
5.6.3. 2015-2019 dönemi faaliyet raporları.....	68
5.6.4. 2020-2024 dönemi faaliyet raporları.....	70
5.7. İklim Eylem Planlarının Yerel Bağlam Odağında İncelenmesi.....	71
6. BULGULAR VE TARTIŞMA	75

İÇİNDEKİLER

Sayfa

6.1. Stratejik Planlarının Yerel Bağlam İlişkisine Dair Bulgular	75
6.2. Performans ve Faaliyet Raporlarının Yerel Bağlam İlişkisine Dair Bulgular	77
6.3. İklim Eylem Planlarının Yerel Bağlam İlişkisine Dair Bulgular	78
6.4. Bölüm Değerlendirilmesi	78
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	82
KAYNAKLAR DİZİNİ	86

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil</u>	<u>Sayfa</u>
1.1. Tez akış şeması.....	6
2.1. Yöntemler ile bulgu ve sonuçlara erişim şeması.....	8
2.2. Araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemi	10
3.1. Alanyazın araştırması odak konu akış strüktürü.....	12
3.2. Odak konular bağlamında literatür içerisindeki boşluğun saptanması aşamaları.....	18
4.1. Koruma kavramının tarihsel gelişimi	21
4.2. Tarihi kentsel peyzaj kavramının yol ayrımları (UNESCO, 2016).....	23
4.3. Tarihi kentsel peyzajlarda kentsel bağlamın tanımlanması.....	25
4.4. Tarihi kentsel peyzajın dört aracı ve uygulamalar (UNESCO, 2016).....	28
4.5. Tarihi kentsel peyzaj tanımının yerel bağlam tanımına evrilmesi (Yazar tarafından önerilmektedir.)	30
4.6. Tarihi kentsel peyzaj ve yüzleşilen problemler ilişkisi	30
4.7. İklim değişikliği ve problemler arası ilişkinin gelişimi.....	34
5.1. Stratejik planlama süreci (Belediyeler için stratejik planlama rehberi referans alınarak oluşturulmuştur.)	43
5.2. Eskişehir ili onumu ve merkez ilçelerin gösterimi	45
5.3. Alanyazın çalışması içerisinde saptanan Eskişehir Tarihi Kentsel Peyzajı öğeleri.....	50
6.1. Yerel bağlam öğelerinin Eskişehir haritası üzerinde ifade edilişi	80

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>Cizelge</u>	<u>Sayfa</u>
2.1. Tez araştırma süreci.....	9
3.1. Tarihi kentsel peyzaj (yerel/kentsel bağlam) ve iklim değişikliği ilişkisine yönelik alanyazın özeti	12
3.2. Eskişehir Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı merkezi kentsel alanlarına Yönelik Yapılmış Çalışmalar	16
5.1. 2006-2010 dönemi stratejik planı yerel bağlam ögelerini içeren hedefler	52
5.2. 2011-2015 dönemi stratejik planı yerel bağlam ögelerini içeren hedefler	53
5.3. 2015-2019 dönemi stratejik planı yerel bağlam ögelerini içeren hedefler	55
5.4. 2020-2024 dönemi stratejik planı yerel bağlam ögelerini içeren hedefler	57
5.5. 2025-2029 dönemi stratejik planı yerel bağlam ögelerini içeren hedefler	58
5.6. 2006-2010 dönemi performans raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler	60
5.7. 2011-2015 dönemi performans raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler	61
5.8. 2015-2019 dönemi performans raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler	62
5.9. 2020-2024 dönemi performans raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler	64
5.10. 2006-2010 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler	65
5.11. 2011-2015 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler	67
5.12. 2015-2019 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler	68
5.13. 2020-2024 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler	70
5.14. İklim eylem planlarında yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler	73
6.1. Özetleyici içerik analizi sonucu saptanan yerel bağlam ögelerinin kategorilere göre dağılımı	81
7.1. Tarihi kentsel peyzajın dört aracı ve Eskişehir kenti ilişkisi	84

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ**Kısaltmalar****Açıklama**

HUL	Tarihi Kentsel Peyzaj (Historic Urban Landscape)
ICCROM	Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Çalışmaları Merkezi
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
YİDEP	Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti

1. GİRİŞ VE AMAÇ

UNESCO tarafından 2005 Viyana Memorandumu'nda temelleri atılan, 2011 yılında Tarihi Kentsel Peyzaj Tavsiye Kararı ile ortaya konan “tarihi kentsel peyzaj” (İngilizcesi, Historic Urban Landscape olup HUL olarak kısaltılmaktadır) tanımı; kentin bütüncül bir bakış açısıyla doğal, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla birlikte ele alınmasına olanak veren dinamik bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Bu kararın 8. ve 9. maddelerindeki tanımlara göre kentsel alanlar sadece tarihi alanlar ya da yerleşim bölgeleri olarak değil daha geniş bir kentsel bağlamı ifade etmektedir. Bu kentsel bağlam içerisinde kentsel yapının gözle görülebilen tüm fiziksel unsurlarına ek; kültürü, değerleri, ekonomik süreçleri gibi somut olmayan boyutlarını (UNESCO, 2011) içermektedir ve sistemlerin bütüncül olarak ele alınması kentin dinamik ve esnek bir şekilde sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Ancak, büyük resme bakıldığında bu kentsel bağlam farklı problemlerin hem kaynağı hem de ilk sırada etkileneni rolündedir.

Küreselleşme, piyasa baskısı, kitle turizmi, iklim değişikliği, demografik değişimler, kitle turizmi ve kültürel mirasın pazarlama aracına dönüştürülmesi gibi problemler (UNESCO, 2011) yerel bağlamı tehlikelere karşı daha da açık hale getirmiştir. Bu tehditler içerisinde iklim değişikliği ise kenti ve kentlileri doğrudan olumsuz etkileyen ve sonu öngörülemeyen bir problem olarak içlerinden ayrılmaktadır.

18. yüzyılda buhar motorunun keşfedilmesiyle başlayan ve fosil yakıtların orantısız tüketimiyle devam eden faaliyetler yerküre üzerindeki değişimleri hızlandırmış, bu hızlanan değişimlerin sonucu olarak iklim faaliyetlerinde düzensizlikler ortaya çıkmıştır. Karbon üretiminde %70 gibi büyük bir orana sahip olan kentler (Calvin vd., 2023), iklim değişikliğinin hem başlıca sebeplerinden hem de bu durumdan en çok etkilenen olumlardandır olup iklim değişikliğine karşı kilit rol oynamaktadır. Küresel ve ülke bazlı çalışmaların iklim değişikliğine uyumda etki alanlarının daha fazla olmasına karşın, yerelde üretilen politikaların gerekli çözümleri üretebilecek fırsatlara açık olduğu görülmektedir (Parlak ve Partigöç, 2022). Bu bağlamda iklim değişikliğine karşı yerel bağlamın rolünün saptanması ve bu rolün çözüm önerilerinde yer bulması, durumdan en az şekilde etkilenilmesi ve çözüm önerilerinin ne denli işe yaradığının görülebilmesi açısından önem taşıyabilmektedir.

İklim değışikliği karşısında çok paydaşlı bir ortamda çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye'de temel olarak merkezi yönetim ve yerel yönetimler bulunmakta olup yerel yönetimler; Büyükşehir Belediyeleri, İlçe Belediyeleri ve İl Özel idarelerinden oluşmaktadır. Büyükşehirlerin ise 2012 yılındaki düzenlemeyle 6030 Sayılı Kanun'un geliştirilmiş hali olan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre yetki ve sorumluluk alanları il mülki idare sınırları olarak belirlenmiştir. Belediyelerin yetki ve sorumlulukları ise 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belirtilmektedir. Bu kanuna göre; imar, kentsel altyapı, çevre, halk sağlığı, atık yönetimi, su ve kanalizasyon, ulaşım, afet yönetimi, açık ve yeşil alanlar, konut yapımı, kentsel dönüşüm, kültür ve tabiat varlıklarının korunması gibi faaliyetler ile belediyeler ilgilenmekle yükümlüdür. İlçe belediyeleri ise büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkileri dışındaki alanlarda; katı atık toplama, işyeri ruhsatları, yeşil alanlar, kültür ve tabiat varlıkları konuları gibi çalışmaların (Tuğaç, 2021) benzer şekilde yapılması için görevlidir.

Bu bağlamda oluşturulan stratejik planların, performans ve faaliyet raporlarının, iklim eylem planlarının iklim değışikliği de düşünülerek üretilmesi bu sırada da yerel bağlamın rolünün saptanarak farkında olunması beklenmektedir.

Problem Tanımı

İklim değışikliğinin etkilerinin artışında başlıca kaynaklardan biri olan kentlerde, küresel politikaların temelinde oluşturulan genel çözümler üzerinden ilerlenirken bir yandan da mikro ölçekte her kentin kendisine özgü yerel bağlamının incelenerek, bu bağlamda stratejilerin oluşturulması gereklidir. Küresel politikaların genel çerçevesiyle uyumlu, ancak kentlerin somut ve somut olmayan yerel özelliklerini dikkate alan analizlerin yetersizliği, iklim değışikliğine karşı üretilen stratejileri olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, her kentin kendi özgün bağlamına uygun stratejilerin geliştirilememesi iklim değışikliği ile mücadelede karşılaşılan sorunlardan biridir. Yerel bağlamın somut ve somut olmayan öğelerinin farkında olunarak mevcut durum analiz edilmeli ve bu bağlam bütüncül bir şekilde ele alınarak uyum süreçlerine dâhil edilmelidir.

Tezin Amacı ve Araştırma Soruları

Tarihi kentsel peyzaj anlayışı, iklim değişikliğine doğrudan öneri sunmamakla birlikte, kentlere dair bir bağlam tasviri yapmaktadır. Bu çerçevede bu tez, kentlerin yerel bağlamları dikkate alınarak bu bağlamın genel çözümlerin içerisinde ne ölçüde ele alındığını araştırmayı Eskişehir örneği üzerinden irdelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, yerel yönetimlerin iklim değişikliği çerçevesinde üretmiş olduğu politika ve stratejilerin (stratejik planlar, performans ve faaliyet raporları ve iklim eylem planlarının), UNESCO 2011 Tarihi Kentsel Peyzaj Tavsiye Kararı'nın 8. ve 9. Maddelerde yapılan geniş kentsel bağlam tanımı ile ne kadar ilişkilendirildiği ve okunabildiği çözümlenecek, iklim değişikliğine karşı genel çözüm (*generic solutions*) arayışlarının yanında *yerel bağlama odaklanan* çözüm arayışlarının nasıl geliştirilebileceği tartışılacaktır.

Ana araştırma sorusu: İklim değişikliği çerçevesinde kentlerin yerel bağlamları kent stratejik ve eylem planlarına ne kadar dahil edilmektedir?

Alt araştırma soruları:

1. Tarihi kentsel peyzajlarda yerel bağlam ile iklim değişikliği arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?
2. Tarihi kentsel peyzajlarda yerel bağlam ve iklim değişikliği için üretilen politikalar yerel yönetimler üzerinden nasıl ilişkilendirilebilir?
3. Eskişehir örneğinde tarihi kentsel peyzajlardaki yerel bağlam 2006-2029 yılları arasındaki yerel yönetim politika belgeleri üzerinden nasıl incelenebilir?
4. Eskişehir örneği bulguları doğrultusunda tarihi kentsel peyzaj anlayışının 4 aracı üzerinden nasıl çözüm önerileri sunulabilir?

Sınırlılıklar

Araştırmada, UNESCO 2011 Tarihi Kentsel Peyzaj Tavsiye Kararı'nda ortaya konan "geniş kentsel bağlam" tanımı üzerinden, yerel bağlam kavramına odaklanılmıştır. Tarihi Kentsel Peyzaj Tavsiye Kararı'nın "Gerekçe" bölümünde bahsi geçen kentlerin etkilendiği problemler arasından, iklim değişikliği seçilmiştir. Yerel bağlamın tanımları içerisinde fiziksel ögeler ele alınmış, Tarihi Kentsel Peyzaj Kararının 9. Maddesinde belirtilen; topografya, jeomorfoloji, hidroloji, doğal özellikler, tarihî ve çağdaş yapılaşmalar, yeraltı ve yerüstü altyapı, açık alanlar ve bahçeler ele alınan kentsel bağlamın somut kavramları özelinde bir sınırlandırma yapılmıştır. Tez çalışması içerisinde; iklim değişikliği kapsamında ele alınabilecek yere özgü kırılganlıkların belirlenmesi, afet yönetimi, döngüsel ekonomi, küresel hedeflerin yerel politikalarda yerelleşmesi, iklim adaleti ve anksiyetesi, yerin ruhu, algı ve görsel ilişkiler, iklim değişikliğinin somut ve soyut etkilerinin kentlerde okunması gibi konular tezin odağını korumak amacıyla kapsam dışında tutulmuştur. Çalışmada ana odak planlama sürecinin anlaşılması ve mevcut durumun haritalanması üzerine kurulmuştur.

Vaka çalışması Eskişehir 1/25.000 ölçekli nazım imar planı sınırları üzerinden Eskişehir'in merkezi kentsel alanı, Tepebaşı ve Odunpazarı Belediye sınırları ve bu iki belediye sınırının oluşturduğu alanın kentsel kısmını kapsamaktadır. Çevre ilçeler ile kırsal alanlar Tarihi kentsel peyzaj kavram ve anlayışının kentsel alana odaklanmasından hareketle çalışma kapsamının dışında tutulmuştur. Tarihi kentsel peyzaj kavramının ve iklim değişikliği etkilerinin sürekli olarak değişmesinin getirisine bağlı olarak tez bulguları ve önerileri ilerleyen zamanlarda diğer çalışmalar sonrası geliştirmelere açıktır. Tez çalışması yerel bağlam ögelerinin yerel yönetim belgeleri olan stratejik planlar, performans ve faaliyet raporları ve iklim eylem planları üzerinden belge analizi ve özetleyici içerik analizi yöntemiyle inceleyecek olup yıl aralığı belediyeler tarafından raporların ilk üretildiği yıl olan 2006'dan başlayarak günümüze kadar incelenmesi olarak sınırlandırılmıştır. Ekim 2024 itibarıyla 2025-2029 stratejik planı da açıklanmış olduğundan dolayı bu plan da inceleme kapsamında tutulmuştur. İncelenen belgeler belirli bir tarih aralığını yansıtmakta olup mevcut uygulamaları kapsamamaktadır.

Devletlerin yönetim sistemleri, hukuk sistemleri gibi birbirlerinden ayrılan farklılıklarından dolayı bu kapsamda çalışma sınırlılıkları ulusal ölçekteki belgeler özelinde ele almıştır, diğer ülkelerin yönetim sistemleri ve kamusal ilişkileri incelenmemiştir.

Tezin Kurgusu

Tez yedi bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci ve ilk bölümü olan “GİRİŞ VE AMAÇ” kısmında problem tanımı, çalışmanın amacı, çalışmanın kurgusu açıklanmıştır.

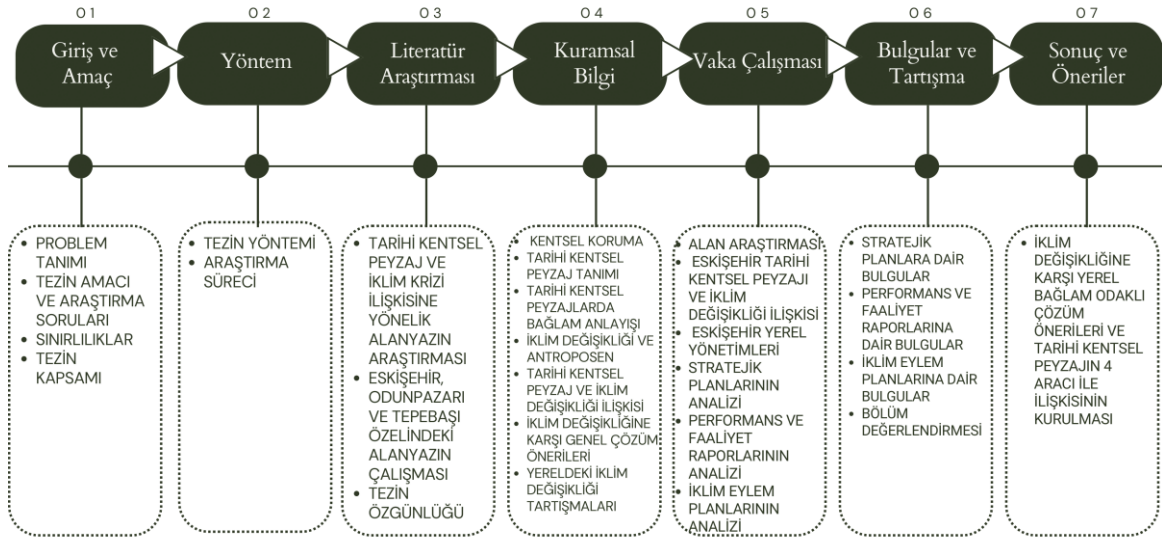
İkinci bölüm olan “YÖNTEM” kısmında çalışma içerisinde kullanılacak yöntem detaylandırılarak anlatılmış, araştırma sürecinden ve saptanan araştırma sorularına veriler aracılığıyla nasıl ulaşılabileceğinden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölüm olan “LİTERATÜR ARAŞTIRMASI” kısmında ilk odak olarak belirlenen tarihi kentsel peyzajlarda geniş kentsel bağlam ve iklim değişikliği ilişkisine yönelik çalışmalar taranmıştır. İkinci odak olarak ise vaka çalışması için seçilen Eskişehir Kenti için; Eskişehir, Odunpazarı ve Tepebaşı bölgeleri özelinde yapılmış iklim değişikliği ve tarihi kentsel peyzaj konulu çalışmalar taranmış olup bu kısımda tezin alanyazında hangi eksikliği doldurabileceği belirtilmiş ve tezin özgünlüğü ile önemi ortaya konmuştur.

Dördüncü bölüm olan “KURAMSAL BİLGİ” kısmında; koruma kavramının gelişimi, tarihi kentsel peyzajlarla ilişkisi, tarihi kentsel peyzajlarda yerel bağlam, iklim değişikliği iklim değişikliği ve tarihi kentsel peyzajın kesiştiği noktalar ortaya konmuştur. Yerel yönetim belgeleri üzerinden incelemenin yapılması nedeniyle; yerel yönetimler ve yerel bağlam, dünyadaki diğer yerel yönetimlerin iklim değişikliği ve kentsel bağlam odağındaki örneklerinden bu kısımda bahsedilmiştir. Beşinci bölüm olan “VAKA ÇALIŞMASI” kısmında; vaka çalışmasının kapsamı ve yöntemi açıklanmış olup vaka çalışması için altlık oluşturulmuş ve ilgili analizler yapılmıştır.

Altıncı bölüm olan “BULGULAR VE TARTIŞMA” kısmı; analizler sonrası planların yıllar içerisindeki değişimi, belediyelerin kendi içinde ve incelenen raporlar özelinde çaprazlama karşılaştırılmasını, tüm bu stratejik belgeler, performans ve faaliyet raporları, iklim eylem planları üzerinden yerel bağlama dair öğelerin aranması ve belgeler içerisinde geçme sıklığına göre sorgulanmasını içermektedir.

Yedinci ve son bölüm olan, “SONUÇ VE ÖNERİLER” kısmında ise beşinci bölümden elde edilen bulgular ışığında iklim değişikliğinde yerel bağlamın dahil edildiği çözüm önerilerinin üretilebilmesi için çalışmanın sonuçları verilmiş ve tarihi kentsel peyzajın dört aracı üzerinden Eskişehir’e yönelik öneriler sunulmuştur.

Şekil 1.1. Tez akış şeması

2. YÖNTEM

Tezin alanyazın taraması, ilişkisel araştırma modeli kullanılarak oluşturulmuş olup araştırmada nitel bir yöntem olan “vaka çalışması” üzerinden ilerlenmiştir.

Vaka çalışmasında öncelikle Eskişehir tarihi kentsel peyzajının fiziksel boyutu, Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı Belediyeleri özelinde yapılan çalışmalarda saptanan ve kent belleğinde yer edinen alanlar üzerinden ortaya konmuş, elde edilen veriler harita üzerinde işlenerek seçilen alan sınırları içerisinde yerel bağlam öğelerinin ilişkisinin görselleştirilmesi sağlanmıştır.

2003 yılında yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile kamu kurumları için zorunlu hale gelen 5 yıllık stratejik planlar, performans ve faaliyet raporlarına ek; mevcut iklim eylem planları üzerinden belge analizi yapılmıştır. Stratejik Planlara T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığının (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2004) sitesinden, performans ve faaliyet raporlarına ise belediyelerin web siteleri üzerinden açık erişimle ulaşılmıştır. Analizde, Ekim 2024 itibariyle 2025-2029 planlama süreci de dahil olmak üzere tüm planların ilk oluşturulduğu yıl olan 2006 ve son periyot olan 2029 yılı (tez çıkış tarihi ile beraber bu Ekim 2024 olarak belirtilmiştir) çalışma sınırı olarak belirlenmiş 2006-2029 yılları arası yayınlanmış planlar dahil edilmiştir.

Verilerin saptanması, kodlanması ve analizinin yapılabilmesi için “özetleyici içerik analizi” kullanılmış, “tarihi kentsel peyzajlarda geniş kentsel bağlam” tanımı üzerinden ana kategoriler oluşturulduktan sonra, belgelerin incelenmesi sırasında ortaya çıkan anahtar kelimeler, ilgili kategoriler altına yerleştirilmiştir. Özetleyici içerik analizi olarak bilinen bu yöntem, nitel içerik analizine yönelik bir özetleyici yaklaşımı tanımlar ve veri analizi, tanımlanan kelimelerin elle veya bilgisayarla kullanımlarının aranmasıyla başlamaktadır. Her tanımlanan terim için kelime sıklığı sayıları hesaplanır, kelime veya ifadenin kullanımıyla ilişkili bağlamın yorumlanmasına olanak tanınır. Daha sonrasında saptanan kelime kullanımlarının sahip olabileceği anlam aralığı keşfedilmeye çalışılır. Kategoriler, doğrudan metinde ifade edilen veya analiz yoluyla bunlardan türetilen temalardır ve aralarındaki ilişkiler belirlenmektedir (Hsieh ve Shannon, 2005).

Bu yönteme bağlı olarak Tarihi kentsel peyzajın geniş kentsel bağlam tanımlaması üzerinden Eskişehir’in yerel bağlam tanımlaması için ana kategoriler oluşturulmuştur.

Eskişehir'in jeolojisi, topoğrafyası açık alanları, hidrolojisi, alt yapısı, yapılı çevresi odağında kentin yerel bağlamı alt ögeler olarak ana kategorilere ayrıldıktan sonra, yerel bağlama dair kodlar stratejik planlar, performans ve faaliyet raporları ve iklim eylem planları içerisinde 2006'dan başlayarak günümüz belgelerine kadar amaç ve hedeflerde taranarak sınıflandırılmıştır. Yıllar içerisinde çıkan planların hedef madde sayılarının değişkenliği, belediye farklılıkları nedeniyle veri analiz sistemi belgelerinin içerisinde yerel bağlamla ilişkilendirilen anahtar kelimelerin yakalanması ve sınıflandırılması üzerinden oluşturulmuş olup belgelerin belirlenen hedeflerinin bu kategorileri içerip içermediği performans ve faaliyet maddeleri de ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar kelimeler stratejik planlar içerisinde arandıktan sonra, Excel tablosuna anahtar kelimelerin kullanım sıklıkları ve bahsedilmelerine göre işlenip strateji ve hedeflerde yerel bağlamın ele alınma durumu ortaya konulmuştur. Elde edilen verilerden hareketle belediyelerin hangi dönem aralığında yerel bağlamı ne derece ele aldığının stratejik planlar, faaliyet ve performans raporları ile iklim eylem planları üzerinden çözümlenmesi amaçlanmış, raporlar içerisinde bu özelleştirmeyi içeren amaçlar, performans ve faaliyetlerin yerel bağlamı ele alışlarına göre iklim değişikliğindeki yeri kuramsal bilgi ile ilişkisi kurularak bulgulara ulaşılmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalar ve yeni üretilecek yerel yönetim belgelerinden hareketle ile tezin yöntem-bulgu aşaması her daim geliştirilmeye açıktır.

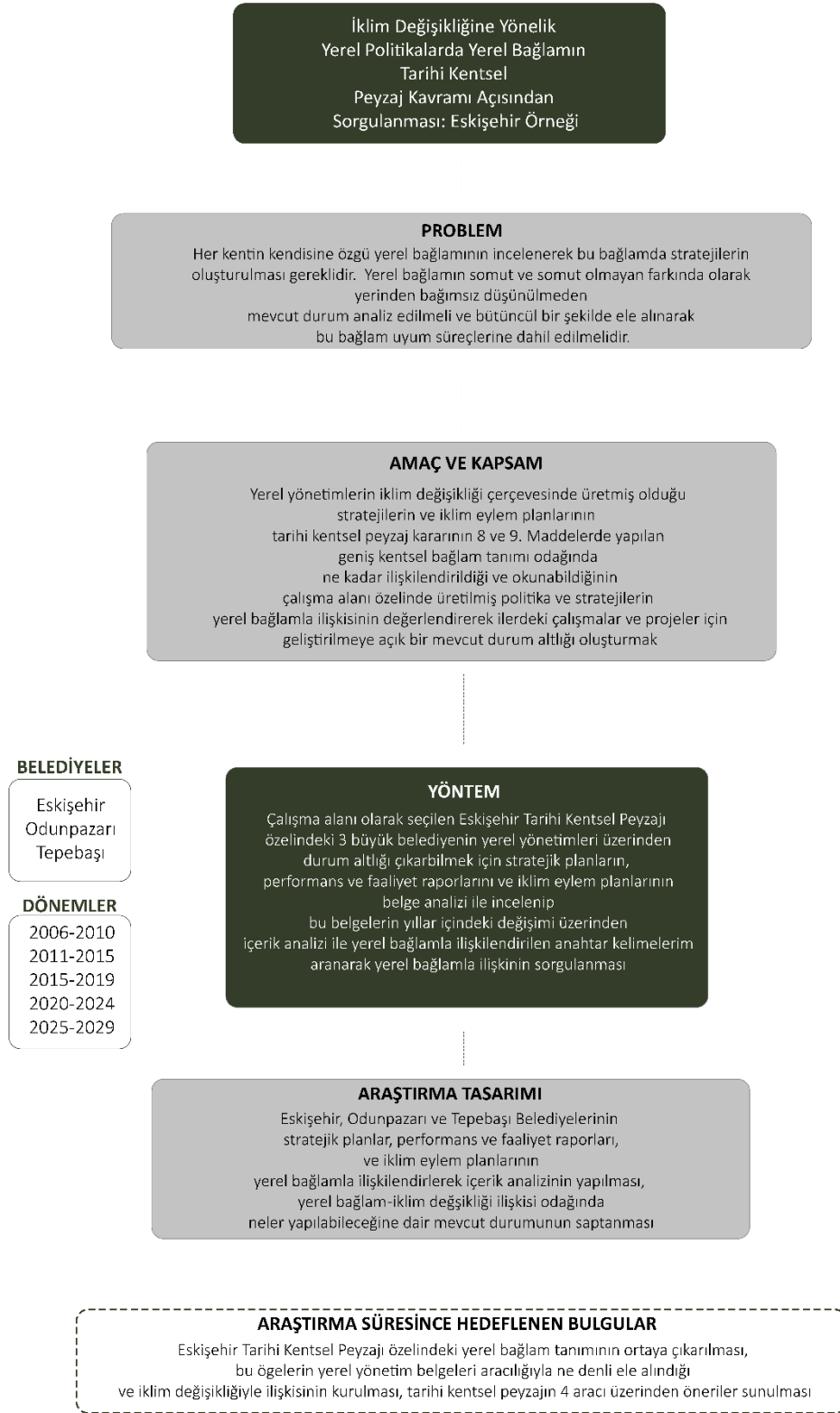

Şekil 2.1. Yöntemler ile bulgu ve sonuçlara erişim şeması

Çizelge 2.1 içerisinde saptanan araştırma soruları doğrultusunda tezin yöntemi uygulayış sürecini, verileri nasıl toplayıp işleyeceği ve değerlendirileceği açıklanmaktadır.

Çizelge 2.1. Tez araştırma süreci

Alt Araştırma Sorusu	Veri Toplama	Veri İşleme	Veri Değerlendirme
1.Tarihi kentsel peyzajlarda geniş yerel bağlam ile iklim değişikliği arasında nasıl bir ilişki vardır?	Alanyazın araştırması: Kitaplar, akademik makaleler, tezler, raporlar	Toplanan verilerin sınıflandırılması, çalışma odağında incelenmesi	Verilerin analizi sonrası tarihi kentsel peyzajlarda kentsel bağlam ve iklim değişikliği ilişkisinin kurulması/açıklanması
2. Tarihi Kentsel Peyzajlarda geniş kentsel bağlam yerel bağlam ve iklim değişikliği için üretilen politikaları yerel yönetimler üzerinden nasıl ilişkilendirilebilir?	Seçilen alan özelindeki stratejik planlar, faaliyet ve performans raporları, iklim eylem planlarının incelenmesi	Alanyazın taraması sonrası kurulan ilişkiler üzerinden belgelerin incelenmesi ve Tarihi kentsel peyzajlarda kentsel bağlam tanımı üzerinden içerik analizi için ana kategorilerin oluşturulması ve Eskişehir özelinde haritaların işlenip görselleştirilmesi	Sınırlılıklar üzerinden ana kategorilerin ve altında şekillenen anahtar kelimelerin ilişkilerinin kurulması ve belgelerin taranmasıyla ortaya çıkan anahtar kelimelerin kategorilerine göre sınıflandırılması
3. Eskişehir örneğinde tarihi kentsel peyzajlardaki yerel bağlam 2006-2029 yılları arasındaki yerel yönetim politika belgeleri üzerinden nasıl incelenebilir?	Belge analizi ve özetleyici içerik analizi ile 2006-2029 yılları arası stratejik planlar, faaliyet ve performans raporları ve iklim eylem planları üzerinden anahtar kelimeler aramak	Alanyazın taraması sonrası kurulan ilişkiler üzerinden belgelerin incelenmesi ve Tarihi kentsel peyzajlarda kentsel bağlam tanımı üzerinden içerik analizi için ana kategorilerin oluşturulması ve haritalarla ilişkilendirilmesi	Yerel bağlamın belirlenen yıllık hedeflerde ne denli ele alındığının saptanması ve iklim değişikliğindeki yerinin yorumlanması, mevcut durumun belirlenmesi, eksiklerin saptanması
4. Eskişehir örneği bulguları doğrultusunda tarihi kentsel peyzaj anlayışının 4 aracı üzerinden nasıl çözüm önerileri sunulabilir?	Tarihi Kentsel Peyzajın 4 Aracı üzerine Alanyazın araştırması ve Eskişehir Özelindeki Bulgular	Alanyazın taraması sonrası kurulan ilişkiler üzerinden incelenen belgeler üzerinden saptanan bulguların tarihi kentsel peyzaj üzerinden 4 araçla ilişkisinin kurulması	Tarihi Kentsel Peyzaj ve 4 aracının iklim değişikliğinin yerel bağlamlarla ilişkisinin kurularak üretilen yerel yönetim politikaları için öneriler sunulması

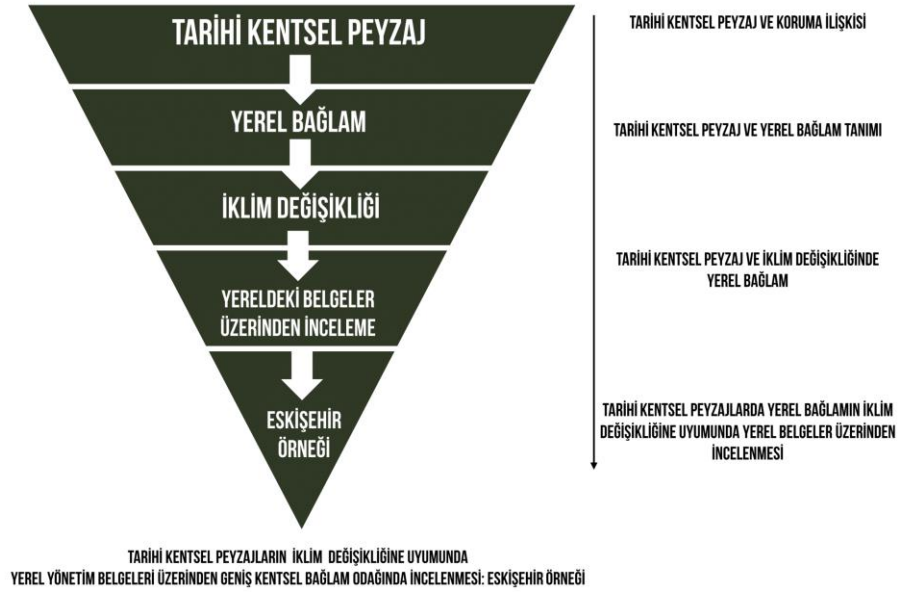

Şekil 2.2. Araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemi

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Alanyazın araştırması sınırlılıkları seçilirken araştırma soruları, amaç, kapsam ve problem tanımı doğrultusunda ilerlenmiş, UNESCO 2011 Tarihi Kentsel Peyzaj Tavsiye Kararı'nda betimlenen tarihi kentsel peyzajlarda bir tanım olarak nitelendirilen geniş kentsel bağlam ile Karar'da doğrudan bahsi geçen problemlerden iklim değişikliğine odaklanılmıştır. Tez kurgusu iklim değişikliği odağında yapılan küresel, ulusal, yerel, bölgesel ve yapı düzeyindeki ölçekler içerisinde yerel bağlamla da ilişkisinin kurulabilmesi, seçilen alana özgü olunması ve yerelin küreseldeki çalışmalara yön vermesi sebebiyle Türkiye özelinde yerelde yapılan çalışmaların yerel yönetim belgeleri üzerinden okunması şeklinde oluşturulmuştur. Tarama öncesi yıl aralığı seçilirken, tarihi kentsel peyzaj kavramının bahsinin geçtiği ilk yer olan Viyana Memorandumunun yapıldığı tarihi olan 2005 yılı araştırma başlangıcı seçilmiştir. Belirlenen odak konular anahtar kelimelere dönüştürülmüş, bu anahtar kelimeler farklı adımlarda bir arada araştırılarak 2005-2024 yılları arası yapılmış çalışmaların irdelenmesi sağlanmıştır.

Alanyazın kaynakları “tarihi kentsel peyzaj (historic urban landscape)” “iklim değişikliği (climate change)” “kentsel bağlam/yerel bağlam (urban/local context)” anahtar kelimeleri ile taranmış olup çalışmaya katkı sağlayan kaynaklar yıl, tür, başlık, amaç, yöntem üzerinden çizelgeler içerisinde ifade edilmiştir. Alanyazın araştırması ilk adım olarak tarihi kentsel peyzajın kentsel bağlam tanımı ve iklim değişikliği ilişkisi konulu, ikinci adım olarak da vaka çalışması kapsamında seçilen Eskişehir Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı merkezi kentsel alanlarına yönelik yapılmış tarihi kentsel peyzaj ve iklim değişikliği konulu çalışmaları inceleyerek tezin özgünlüğünü ortaya koymayı hedeflemiştir.

Şekil 3.1. Alanyazın araştırması odak konu akış strüktürü

3.1. Tarihi Kentsel Peyzajların Yerel Bağlam Tanımı ve İklim Değişikliği İlişkisi Özelinde Yapılmış Çalışmalar

Tarihi kentsel peyzaj ve iklim değişikliği odaklı ilk gruptaki alanyazına yol gösterecek 17 adet çalışmanın özeti, yıl, tür, başlık, amaç ve yöntemlerine göre Çizelge 3.1’de kategorize edilmiştir.

Çizelge 3.1. Tarihi kentsel peyzaj (yerel/kentsel bağlam) ve iklim değişikliği ilişkisine yönelik alanyazın özeti

No	Yıl	Tür	Yazarlar	Başlık	Amaç	Yöntem
1	2011	Makale	Ibtihal Y. El-Bastawissi	Conservation of Beirut's Urban Heritage Values Through the Historic Urban Landscape Approach	Tarihi kentsel peyzaj yaklaşımını, Beyrut'un tarihi mahallelerinin rehabilitasyonu ve yönetimine uygulamak	Alanyazın taraması, alan çalışması

Çizelge 3.1. Tarihi kentsel peyzaj (yerel/kentsel bağlam) ve iklim değişikliği ilişkisine yönelik alanyazın özeti (devam)

2	2014	Resmi Kurum Belgesi	UNESCO	Developing Historic Cities: Keys to Understanding and Taking Action. A compilation of case studies on the conservation and management of historic cities	Alan çalışmaları üzerinden farklı senaryolarda miras yönetimini gözlemleme	Alan çalışması
3	2014	Kitap Bölümü	Bandarin, F. ve Oers, R. V.	The Changing Context of Urban Heritage Management	Tarihi kentsel peyzajların karşılaştığı senaryolar ve etkilerinin açıklanması	Alanyazın çalışması
4	2015	Kitap Bölümü	Bigio Gad, A.	Historic Cities and Climate Change	Tarihi kentlerin karşılaştığı problemleri açıklamak, alan çalışması üzerinden örneklemek	Sistematiik alanyazın Araştırması, örnek alan çalışması
5	2015	Doktora Tezi	Veldpaus, L.	Historic urban landscapes: framing the integration of urban and heritage planning in multilevel governance	Amsterdam'daki koruma Politikalarını halkın bakış açısından gözlemleme	Alanyazın araştırması Alan araştırması odak grup görüşmesi
6	2016	Makale	Dhingra, M., vd..	Macro level characterization of historic urban landscape: case study of Alwar Walled City	Alwar kentinin güncel sorunlardan etkilenişini minimuma çekmek için yere özgü tarihi kentsel peyzaj öğelerinin işlenmesi ve ileride yapılacak olan kentsel dönüşümün doğru uygulanması	Alanyazın araştırması Alan araştırması CBS ile verilerin işlenmesi, Anket Çalışması
7	2018	Makale	Guzman P, vd.	Impacts of Common Urban Development Factors on Cultural Conservation in World Heritage Cities: An Indicators-Based Analysis	Kentsel gelişim ve koruma uygulamaları arası ilişkinin UNESCO üzerinden incelenmesi	Alanyazın taraması, belge analizi, GZFT analizi, sıklık analizi
8	2019	Resmi Kurum Belgesi	ICOMOS	The Future of Our Pasts: Engaging cultural heritage in climate action	Kültürel mirasın iklim hareketi ile bir düşünülmesi için mevcut durumu açıklamak ve öneriler sunmak	Alanyazın araştırması örnek alan çalışmaları
9	2019	Makale	Mousafa, H. ve Said, L.	Historic Urban Landscapes and Sustainable Development in Context : Challenges and Prospects of the Implementation of HUL in Alexandria, Egypt	Mısır, İskenderiye özelinde HUL anlayışının lokalize edilebilmesi için alan çalışmaları üzerinden inceleme yapmak	Alanyazın araştırması Yerel uzmanlar ile röportaj

Çizelge 3.1. Tarihi kentsel peyzaj (yerel/kentsel bağlam) ve iklim değişikliği ilişkisine yönelik alanyazın özeti (devam)

10	2021	Makale	Ganuza, L. vd.	Do we know how urban heritage is being endangered by climate change? A systematic and critical review	Tarihi kentsel peyzajların hangi iklim değişikliği etkilerinden nasıl fiziksel olarak etkilendiğini saptamak	PRISMA-P protokolü, sistematik alanyazın araştırması, meta analiz
11	2021	Makale	Özkerim Güner, N.	İklim değişikliği ve dünya mirasının korunması	Tarihsel süreç boyunca değişen kültürel miras kavramı ve iklim değişikliği ilişkisini incelemek	Alanyazın araştırması
12	2022	Makale	Dai, T., vd.	A systematic review of studies at the intersection of urban climate and historical urban landscape	1995-2022 yılları arası yapılmış tarihi kentsel peyzaj ve kent iklimi temalı çalışmaların incelenmesi ve literatür boşluklarının saptanması	Sistematik alanyazın araştırması ve odak konuların görülmesi
13	2022	Araştırma Raporu	ÇEKÜL	İklim Krizinde Dayanıklılık için kaynak olarak "Miras"	Mirasın iklim değişikliğinden etkilenen bir oluşum olarak görülmesi yerine kaynak olarak kullanılması için örnek çalışmaları incelemek	Alanyazın taraması, örnek alan çalışmaları incelenmesi
14	2022	Makale	Gençer, İ.	İklim Krizi ve Kültürel Mirasın Korunması Konusunda Uluslararası Yaklaşımlar	Kültürel mirasın iklim krizine uyumunda planlamalara dahil edilmesi bu olgunun uluslararası kuruluşlar açısından ele alınması	Alanyazın taraması
15	2023	Resmi Kurum Belgesi	ICOMOS	Heritage, Climate Justice and Equity	Miras alanlarındaki iklim adaletinin ve eşitliliğin sağlanması, örnek çalışmalar ile açıklanması	Alanyazın araştırması ve örnek alan çalışmaları
16	2023	Resmi Kurum Belgesi	UNESCO	Urban heritage for resilience: consolidated results of the implementation of the 2011 Recommendation on the HUL; 3rd Member States Consultation	Miras değerlerinin ve niteliklerinin haritalanması ve iklim değişikliğinin etkilerine karşı yapılabileceklerin açıklanması	Alanyazın araştırması örnek alan çalışmalarıanket çalışması

Çizelge 3.1. Tarihi kentsel peyzaj (yerel/kentsel bağlam) ve iklim değişikliği ilişkisine yönelik alanyazın özeti (devam)

17	2023	Makale	Smith, vd.,	Heritage sites, climate change, and urban science	Çeşitlenmiş koruma anlayışları ve bakış açıları üzerinden Tarihi kentsel peyzaj anlayışını koruma bağlamında ele almak	Alanyazın araştırması Araştırma üzerinden önerilerin sunulması
----	------	--------	-------------	---	--	--

Bu bağlamda tarihi kentsel peyzaj ve iklim değişikliği kapsamında alanyazına kazandırılmış pek çok çalışma vardır. Çalışmaların geneline bakıldığında tarihi kentsel peyzaj ve iklim değişikliği ilişkisini kuran çalışmalarının yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bir miras alanının iklim krizine karşı yerel kırılganlıklarının saptanması, yerin ruhu, soyut kültürel miras, özgün evrensel değerlerin tehlikede olması, miras alanları ve iklim adaleti (ICOMOS, 2023), miras alanlarını tehdit eden etkilerin gözlemlenmesi (Bandarin, F. ve Oers, R. V, 2014: ICOMOS, 2019), iklim anksiyetesi ve kültürel miras gibi farklı disiplinlerde çeşitlenen konular mevcuttur. Alanyazın içerisinde tarihi kentsel peyzajı bir anlayış olarak ve bir tanım olarak ele alan kaynaklar kendi içerisinde sınıflandırılarak incelenmiştir. Tarihi kentsel peyzajı bir anlayış olarak ele alan (Bastawissi, 2011: UNESCO, 2014: Veldpaus, 2015: Mousafa ve Said, 2019) çalışmalarla birlikte, kavram odağında kentsel/yerel bağlamda alanlar (Dhingra, Vd., 2016: Guzman vd., 2018) ve doğrudan tarihi kentsel peyzaj bahsi olmasa da çalışma içerisinde konudan bahseden, mirasın kaynak olarak kullanılmasını öneren (ÇEKÜL, 2022) ve tarihi kentsel peyzajın 6 adımı, 4 aracı ile kırılganlık kavramı üzerinden iklim değişikliği ile alakalı çalışmalar (Ganuza vd, 2021: Dai vd, 2022: UNESCO, 2023: Smith vd., 2023) mevcuttur. Guzman vd. (2018) çalışmalarında tarihi kentsel peyzajların çoğunlukla anlayış olarak ele alınması durumunu “Kentsel bağlamda kültürel miras yönetiminin değerlendirilmesine ilişkin eğilimler” başlığı içerisinde inceledikleri alanyazındaki araştırmacıların alan çalışmalarını “daha geniş kentsel bağlam” içinde ele almadıkları için bir sistematiği yansıtmadığını, kendi kavramsallaştırmalarına dayalı özelleştirilmiş değerlendirme kriterlerini benimsediklerini ve vaka çalışmalarına dayanan anekdotik bir yapıda olduğunu ifade etmişlerdir.

Türkçe kaynaklar açısından ise tarihi kentsel peyzaj ve iklim değişikliği ilişkisi metin içerisinde geçmekle birlikte (Gençer, 2022) ve miras alanları/kültürel miras (Bigio Gad, 2015: Özkerim Güner, 2021) bazında örnekler olarak çeşitlenmektedir. Mevcut alanyazında yer alan çalışmaların birçoğunda tarihi kentsel peyzaj kavramı bir “anlayış” olarak ele alınmıştır. Geniş kentsel bağlam odağında incelenen çalışmalar daha çok bir kentin kentsel bağlamının, yerine has öğelerinin tanımlanmasında, haritalanmasında ve haritalanan yerel bağlamın daha sonrasında öneriler için yol gösterici olarak kullanılmasında yer edinmiştir. Bu açıdan bakıldığında çalışma, tarihi kentsel peyzaj ve iklim değişikliği ilişkisini miras alanı-tarihi merkez ayırt etmeksizin tüm kent özelinde, yerel (kentsel) bağlam odağında ele almış olup tez çalışması içerisinde kente özgü değerlerin saptanması, yerel olanın bulunması gibi tartışmaları içermektedir.

3.2. Eskişehir Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı Merkezi Kentsel Alanlarına Yönelik Yapılmış Çalışmalar

Alan çalışması kapsamında Eskişehir, Tepebaşı ve Odunpazarı özelinde yapılmış yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, makaleler incelenmiş olup tezin incelediği alan özelinde yapılmış ilgili çalışmaların irdelenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda seçilen çalışmalar mimarlık ve şehir bölge planlama tabanındaki konular üzerinden 2005-2024 yılları aralığındaki tarihi kentsel peyzaj ve iklim değişikliği odakları üzerinden ele alınmıştır ve incelenen 6 adet çalışma Çizelge 3.2. içerisinde özetlenmiştir. Çalışmalar odaklandığı konular dâhilinde; kültürel miras, kent belleği ve sürdürülebilirlik gibi farklı kavramlar gözlemlenmiş olup Eskişehir, Tepebaşı ve Odunpazarı bölgeleri özelindeki iklim değişikliği ve yerel yönetimi ana odak alan çalışmalarının varlığı gözlenmiştir.

Çizelge 3.2. Eskişehir Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı merkezi kentsel alanlarına Yönelik Yapılmış Çalışmalar

No	Yıl	Tür	Yazarlar	Başlık	Amaç	Yöntem
1	2016	Yüksek Lisans Tezi	Lale, Z. (Lale, 2016)	Sürdürülebilir Kalkınma Temeline Dayalı Yaşanabilir Çevre Oluşturulması: Eskişehir Tepebaşı İlçesi Örneği	Sürdürülebilirlik politikaları üzerinden Tepebaşı ilçesinin çalışmalarının incelenmesi	Alanyazın araştırması, alan çalışması

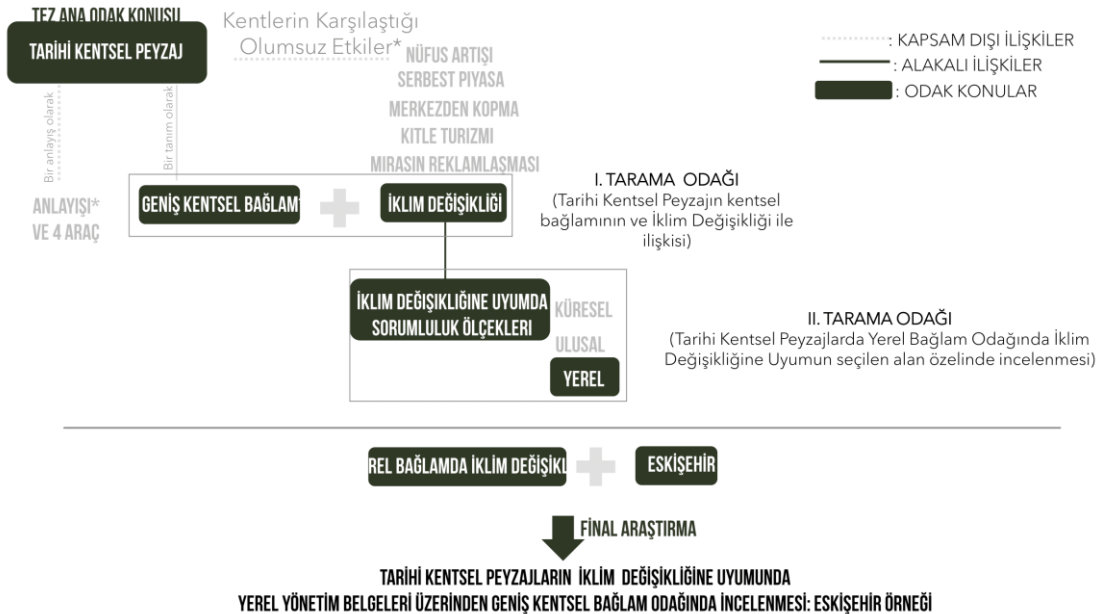
Çizelge 3.2. Eskişehir Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı Merkezi Kentsel Alanlarına Yönelik Yapılmış Çalışmalar (devam)

2	2017	Makale	Özkut, D. (Özkut, 2017)	Eskişehir’de modern hafızanın yerel izleri	Eskişehir kentinin modern mimarlık miraslarını vurgulamak, kategoriler halinde incelemek	Alanyazın araştırması, alan çalışması, Ölçütler ile miras tanımlamasının yapılması
3	2018	Makale	Toy S., vd. (Toy, vd., 2018)	Eskişehir’de (biyo)İklim Duyarlı Kentsel Tasarım Örneği	Kentsel ısı ada etkisinin Eskişehir’de yaşanmaması adına kent merkezi özelinde öneriler sunmak	Alan çalışması, sayısal verilerin toplaması ve değerlendirmesi
4	2019	Yüksek Lisans Tezi	Haidari, A. (Haidari, 2019)	Avrupa yeşil başkenti göstergeleri bağlamında Eskişehir’de sürdürülebilir kentsel hareketlilik üzerine bir inceleme	Kentsel sürdürülebilirliği örnek kentler üzerinden değerlendirip Eskişehir özelinde ölçmek	Alanyazın taraması, örnek olay çalışmaları üzerinden seçilen alan için değerlendirme yapma, İçerik analizi
5	2021	Makale	Demiray, B. (Demiray, 2021)	Başkanlar Sözleşmesinin İklim Politikaları Üzerindeki Etkisi: Eskişehir Tepebaşı Örneği	Yerel ölçeklerde iklim krizi için çözümler sağlayan Başkanlar Sözleşmesinin açıklanması ve Tepebaşı örneğinin verilmesi	Durum çalışmasının alanyazın taraması ile desteklenmesi, alan çalışması ile örnek verilmesi
6	2022	Yüksek Lisans Tezi	Özkiremitçi, M. (Özkiremitçi, 2022)	Analyzing the relationship between disaster risk mitigation and urban planning processes: the case study of Eskişehir City	Afet riski azaltmada kentsel planlamanın etkisini Eskişehir özelinde incelemek	Alanyazın araştırması, alan çalışması, verilerin haritalar üzerine işlenmesi

Bu bağlamda Eskişehir, Tepebaşı ve Odunpazarı özelinde yapılan çalışmalar incelendiğinde; restorasyon, kent kimliği, alan yönetimi ve sürdürülebilirlik ilişkisi gibi çeşitli konularda katkı sağlayan birçok araştırma tespit edilmiş olsa da doğrudan iklim değişikliği ve tarihi kentsel peyzajları bir arada ele alan bir çalışmanın varlığının olmadığı gözlemlenmiştir.

Çalışmalar içerisinde alanı doğrudan tarihi kentsel peyzaj kavramı üzerinden (Özkut, 2017) ele alan bir araştırma mevcutken, yerel yönetim ve iklim değişikliği temalı çalışmalar ise sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği (Toy, vd., 2018: Özkiremitçi, 2022) küresel-ulusal çapta yapılan stratejilerle ilişkilerin açıklanması (Lale, 2016: Haidari, 2019) ve belediyeçilik (Demiray, 2021) çalışmaları üzerine yapılmıştır.

Belirlenen odak konular haricinde; kültürel miras ve kent ilişkisi konuları, Odunpazarı Tarihi Sit Alanı ve Tepebaşı Fabrikalar Bölgesi özelinde alan çalışmaları ve bina-mahalle-bölge ölçeğindeki diğer çalışmalar da bütüncül bir şekilde Eskişehir tarihi kentsel peyzajının anlaşılması açısından konu kapsamı dışında özelleşmiş olmalarına rağmen alan çalışması bölümü içerisinde yer yer bahsedilmiştir. İki adımlı alanyazın taraması sonrası, yapılacak olan bu çalışmanın tarihi kentsel peyzajlardaki yerel bağlamın Türkiye özelinde yerel yönetim belgeleri üzerinden iklim değişikliği odağında incelenmesi konusunda bir boşluğu doldurabileceği öngörülmektedir. Tüm alanyazın içerisinde her ne kadar konu başlıkları kendi içerisinde geliştirilmiş olsa da; yerele odaklanılması ve yerel öğelerin tespit edilmesi gerektiği, yerel halkın katılımının bilgisinin kullanılması gerektiği gibi çıkarımlar ortak olarak gözlemlenmiştir.

Şekil 3.2. Odak konular bağlamında literatür içerisindeki boşluğun saptanması aşamaları

4. KURAMSAL BİLGİ

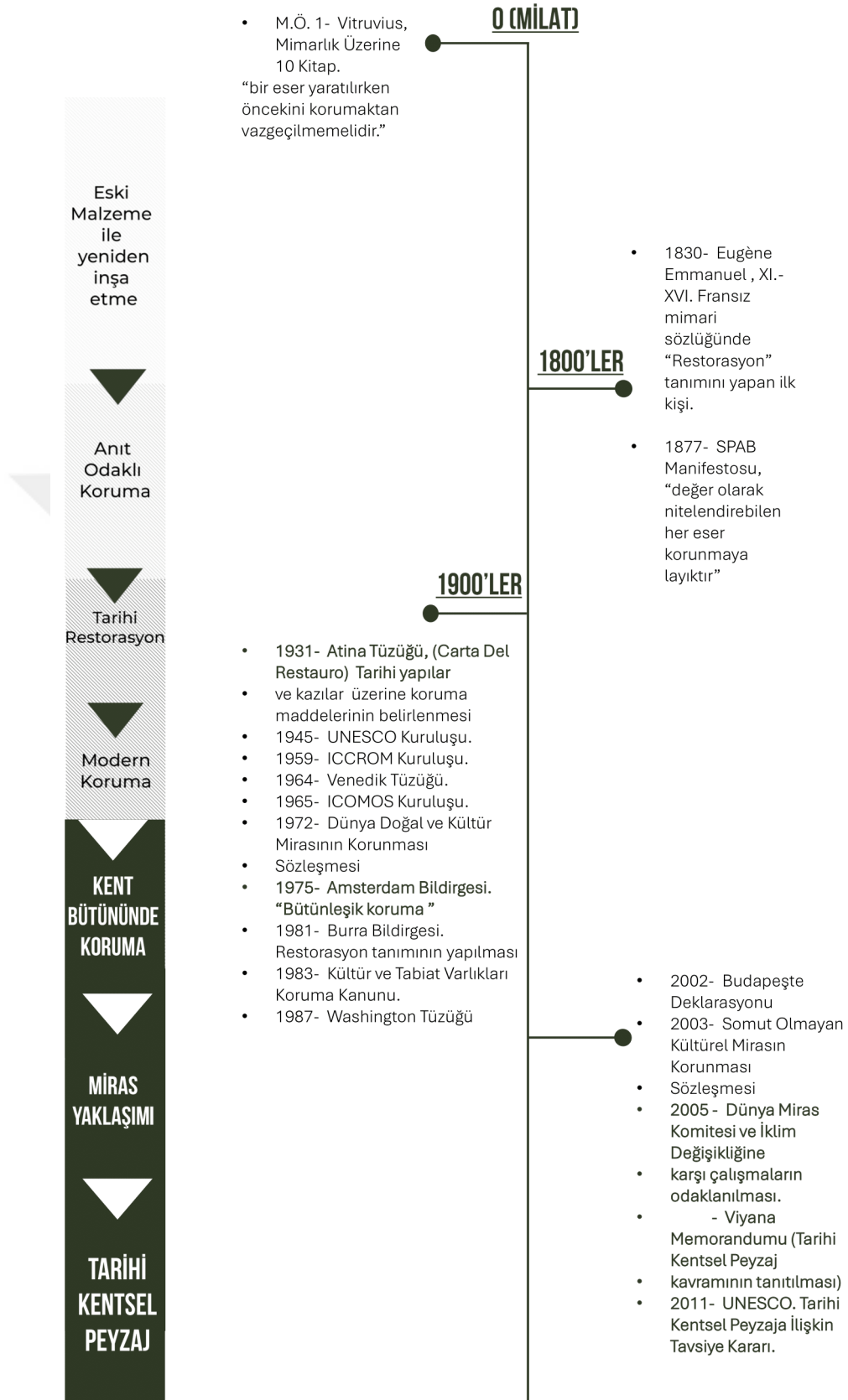
Bu bölümde tarihi kentsel peyzajlarda geniş kentsel bağlam ve iklim değişikliği ilişkisinin anlaşılabilmesi ve yerel yönetim belgeleri üzerinden okunabilmesi için ilgili kavramların ayrı ayrı ortaya çıkışından itibaren değişimi incelenmiştir. Tarihi Kentsel Peyzaj kavramı ve iklim değişikliği konusunda eğitimden yönetime, sosyal bilimlerden mimarlık ve kent çalışmalarına kadar her alanda geniş bir çalışma yelpazesi bulunmaktadır. “Tarihi kentsel peyzajlar (historic urban landscape)”, “geniş kentsel/yerel bağlam (urban/local context)” ve “iklim değişikliği (climate change)” anahtar kelimeleri üzerinden tarama yapılarak erişilebilen kaynaklar aracılığıyla kuramsal bilginin sistematik bir şekilde oluşturulması sağlanmıştır. İklim değişikliği ve yerel bağlam ilişkisinin yerel yönetimler üzerinden incelenmesi sebebiyle yerel yönetimlerden de araştırma içerisinde bu kapsamda bahsedilmiştir.

4.1. Kentsel Korumanın Kısa Tarihi

İnsanoğlunun bir varlığı ‘değerli’ sayabileceği koruma içgüdüsüne en erken ne zaman başladığı yazılı kaynaklardan incelendiğinde milattan önce Vitruvius’ un Mimarlık Üzerine 10 Kitap eserindeki “bir eser yaratılırken öncekini korumaktan vazgeçmemek gerektiği” (Erkan, 2014) cümlesinden hareketle bu içgüdünün milattan öncesine dayandığı söylenebilir. Ancak, bu koruma anlayışı daha ziyade eski haline döndürme ve yeniden inşa üzerine o zamanki yaşamın sorunlarının çözümü odağından ilerlediğinden asıl restore/koruma anlamına ancak 18. yüzyılın sonlarına doğru sanatsal akımlar ve Fransız Devrimi sonrası gelinmeye başlanmıştır. 1830 yılında Fransız Mimar Eugène Viollet-le-Duc Fransız mimarlık sözlüğünde restorasyon tanımını yaparak anıt özelinde korumanın tanımlamasını yapmıştır (Ahunbay, 1996) ve SPAB manifestosu ile de 1877 yılında (Rodwell, 2008) değer olarak nitelendirilebilen her eser korunmaya layıktır düşüncesi restorasyonu desteklerken tarihi restorasyonun 1883’te çağdaş onarım kurallarına dönüşmesi ile modern koruma düşüncesi oluşmaya başlamıştır.

1931’de Atina tüzüğünün oluşturulmasıyla tarihi yapılar ve kazılar üzerine koruma maddeleri resmi olarak belirlenmiştir. 1945’te UNESCO’nun kurulması ile tarihi mirasın korunması ve tanınması uluslararası olarak sağlanırken, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Çalışmaları Merkezi, ICOMOS gibi özellikle tarihi alanlar odaklı konseyler benzer şekilde uluslararası tanınırlık ve bilinci arttırmada önemli rol oynamıştır. Bu dönemde gelişen miras bilincinin sadece tarihi alanlar üzerinden olmasının üzerine daha bütüncül bir anlayışa evrilmesi ise; 1964 Venedik Tüzüğü öncesi 1957 Tarihi Anıtların Korunması ile ilgili Mimar ve Teknisyenler Birinci Uluslararası Toplantısı’nda alınan eserlerin korunması adına merkezi organizasyon oluşturulması maddesi ile başlamış, bütüncül-dinamik koruma anlayışına ilk göndermelerin yapıldığına işaret olmuştur. Modern koruma anlayışının kent bütününde korumaya doğru evrilmesini gösteren bu işaret Venedik Tüzüğü’nde geçen “tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar” maddesi doğrudan anıt düzeyinde korumanın kent bütününde korumaya doğru evrildiğinin bir göstergesidir.

Korumanın resmileştirilip yasalarca denetlenmesi ise 1972’de Dünya Doğal ve Kültür Mirasının Korunması Sözleşmesi’nin yürürlüğe girmesiyle başlar. (Özkerim Güner, 2021) Kent ölçeğinde korumanın 1987 Washington Tüzüğü’nde sınır olarak, “...kentleri ve tarihi merkezleri saran doğal ve insan yapısı çevreyi ve kapsamaktadır” ibaresiyle de resmi olarak yer aldığı görülmektedir. Korumanın evrimi Türkiye’de ise 1863’te Sanat Eserleri ile Tarihi Anıt ve Eski Eserleri Koruma Komisyonunun kurulmasıyla başlamıştır. Asar-ı Atika Nizamnameleri Tanzimat Döneminde (ÇEKÜL Vakfı, 2010) bir koruma yasası çıkarılmıştır ve Evkaf ve Şeriye Vekâlet’inin Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne dönüştürülmesi (ÇEKÜL Vakfı, 2010) ile tarihi mirasın hukuk veya yasalar önünde de resmiyeti sağlanmıştır. Tanzimat döneminde yapılan nizamnamenin düzenlenmesi sonrası ise 1710 sayılı Kültür Mirasının Korunmasına ilişkin ilk yasa ile mirasın korunması anayasa ile resmileştirilmiştir ve "Koruma"; ve "Korunma"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.” olarak koruma kavramı tanımlanmaktadır.

Şekil 4.1. Koruma kavramının tarihsel gelişimi

4.2. Korumanın Bütüncül Bir Yaklaşım Evrilmesi: Tarihi Kentsel Peyzaj

2000'li yıllara gelindiğinde ise 1900'lerin sonlarına doğru yapılan tüzükler ve tanımlamalar geçerli sayılarak koruma esaslı belgeleri destekleyecek çalışmalar yapılır. 2001 Su Altı Kültür Mirasının Korunması, 2002 Budapeşte Deklarasyonu, 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma Sözleşmesi (Özkerim Güner, 2021) gibi uluslararası oluşumlar daha sonrasında çok başka bir kavramın ortaya çıkıp evrilmesine ön ayak olarak 2005'teki Viyana Memorandumu öncesi miras yaklaşımını destekleyen çalışmalar olarak ortaya çıkmıştır. Bu sırada mevcuttaki sorunların da koruma düşüncesiyle birlikte ele alınması başlamıştır ve bu bağlamda iklim değişikliğinin koruma kapsamında ele alınışı ilk defa 2005'teki Dünya Miras Komitesi toplantısında iklim değişikliğinin ana odak noktalarından biri olarak kabul edilmesi ile olmuştur.

Yine aynı yıl Viyana'da gerçekleşen Dünya Mirası ve Çağdaş Mimarlık-Tarihi Kentsel Peyzajı Yönetmek (World Heritage and Contemporary Architecture- Managing the Historic Urban Landscape) adlı uluslararası konferansta kabul edilen Viyana Memorandumu ile bütüncül ve dinamik bir koruma anlayışı olan Tarihi kentsel peyzaj yaklaşımının temelleri atılmıştır. Viyana Memorandumu sonrası yıllar içerisinde dış hatları şekillenen Tarihi Kentsel Peyzajlara İlişkin Tavsiye Kararı ise, 10 Kasım 2011'de UNESCO Genel Konferansı'nda kabul edilmiştir ve tarihi kentsel peyzajın sürdürülebilirliğine dair önerileri içermektedir. Yaklaşım, mevcut öğretiler veya koruma yaklaşımlarına ek olarak yapıları çevrenin korunmasına yönelik politika ve uygulamaları bütünleştirmek için bir araç olarak öngörülmekte olup yüzyıllık bir gelenekten aktarılan vizyon ve metodolojilerin katmanlaşmasını ve çeşitliliğini içermektedir (Bandarin ve Oers, 2014). Kentin korunması aşamasında tekil yapıların bulunduğu yerden bağımsız düşünülerek korunması tercih edilen bir eylem olsa da kent içerisinde mevcutta devam eden değişimler ve hareketlilik bu tip uygulamaları kent içerisinde kopuklukların kaynağı haline getirmektedir. Değişimlerin sürekli olması sebebiyle tarihi kentsel peyzaj yaklaşımı bir deney süreci olarak da ele alınabilmektedir, işe yarayıp yaramayacağı belirsizdir ancak şartlara özel, dinamik, değişken deneylerin sonuç verme ihtimali bulunmaktadır (Bandarin ve Oers, 2012).

Eğer doğru şekilde ele alınırsa bu yaklaşım deneyi; turizm, ticari kullanım, daha yüksek arsa ve emlak değerleri aracılığıyla sosyo-ekonomik kalkınmanın katalizörü olarak rol oynayabilir ve böylece kültür varlıklarının bakımı, restorasyonu ve rehabilitasyonu için de gerekli kaynaklar sağlanabilir (UNESCO, 2018). Bu yeni yaklaşıma kadarki gelişen koruma bilincinin geneline bakıldığında daha çok doku araştırmasına odaklanıldığı gözlenmektedir. Koruma yenileme araştırmaları ise bu alanların minimal bir şekilde korunması, tarihi kentsel peyzajların çevreleri, kullanıcılar ve kültürü gibi çoklu öğeleriyle birlikte geleceğe aktarılması için oluşturulan stratejiler şeklindedir (Gao vd., 2021). Tarihi Kentsel Peyzajlarda Tavsiye Kararının maddelerine bakıldığında tanım, anlayış, öneriler, mevcut problemler gibi çoğu alanı kapsayan çeşitlenmiş başlıklardan oluştuğu gözlemlenmektedir. Tarihi kentsel peyzajın bir anlayış ve bir tanım olarak ele alması ve ifade ettikleri Şekil 4.2. içerisinde görselleştirilmiştir.

Şekil 4.2. Tarihi kentsel peyzaj kavramının yol ayrımları (UNESCO, 2016)

4.2.1. Bir tanım olarak tarihi kentsel peyzaj

Tarihi kentsel peyzajlar kenti bütüncül olarak ele alabilmek için kent içerisindeki öğelerin de bütüncül olarak tanımlanışını 2011 UNESCO Tavsiye Kararındaki “Tanımlama” maddesi aracılığıyla ele alınmaktadır.

Bu maddeye göre;

- i) “Tarihî kentsel peyzaj, daha geniş bir kentsel bağlam ve coğrafi mekânı kapsayabilmesi için "tarihî merkez" ya da "külliye" kavramının ötesine uzanan, tarihsel düzlemin kültürel ve doğal değerleri ve nitelikleri sonucu anlaşılan kentsel alandır.” (UNESCO, 2011)
- ii) “Bu geniş tanım, özellikle alanın topografisini, jeomorfolojisini, hidrolojisini ve doğal özelliklerini; çevresindeki tarihî ve çağdaş yapılaşmaları, yeraltı ve yerüstü altyapısını; açık alanları ve bahçeleri, arazi kullanımını ve alanın organizasyonunu; algılar ve görsel ilişkiler ile kentsel yapının diğer tüm unsurlarını içermektedir.

Bunun yanında, sosyal ve kültürel uygulamalar ve değerleri, ekonomik süreçler ile çeşitliliği ve kimliğe ilişkin mirasın somut olmayan boyutlarını da içerir.” (UNESCO, 2011)

Kentteki geniş bağlam bütüncül bir şekilde yansıtan karmaşık yapılar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür alanlar, sadece fiziksel yapılar ile değil, aynı zamanda toplumların kimliği, kültürel belleği ve yaşam tarzlarının bir yansımasıdır ve bu alanların korunması ve yenilenmesi süreçlerinde sadece yapıların değil, aynı zamanda bu yapıların çevresel ve sosyal bağlamı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda ise devreye bir anlayış olarak tarihi kentsel peyzaj girmektedir.

Böylece ikili ayırım sayesinde kent hem tanımlanırken, araçlar ve adımlar üzerinden ileriki senaryolar için teorikte öneriler sunulmaktadır. Tarihi kentsel peyzaj ayrı bir 'miras kategorisi' oluşturmamakla birlikte aksine, bu kavram yerleşik kentsel tarihi alanlar kavramının içine yerleştirilirken, aynı zamanda kentsel koruma pratiğine yeni bir mercek eklemektedir. Bir kentin farklı dinamiklerinin de dikkate alınması ve tarihi değerlere modern katkıların yeniden bir arada alınması ile daha geniş bir 'bağlam' görüşü tanımlamaktadır. Bu bağlam tanımına göre kenti kent yapan somut ve soyut tüm ögeler doğal-iklimsel özellikler, yapı çevre özellikleri ve kültürel pratikler olmak üzere yukarıda Şekil 4.3. içerisinde ifade edilmektedir ve 3 ana başlık içerisinde alt kategoriler halinde çeşitlenerek sınıflandırılmaktadır. Kent katmanları; tarihi miras alanları ya da kültürel değerler özelinde değil aynı zamanda yürüttüğü ekonomik süreci, sosyal yapısı, algılanan çevre gibi ögelerle de birbirini tamamlamaktadır.

Şekil 4.3. Tarihi kentsel peyzajlarda kentsel bağlamın tanımlanması

4.2.2. Bir anlayış olarak tarihi kentsel peyzaj

Tarihi kentsel peyzajlar temelinde; gelişen teknoloji, artan nüfus ve hızlı kentleşme sorunlarına çözüm olması için tarihi alanların bütüncül yaklaşım metodu ile kentsel miras alanlarında yapıli çevrenin korunması anlayışını (Perihan ve Feran, 2020) ve tüm kent kullanıcılarının bütünü bir parçası olduğu insan merkezli önerileri içeren bir zincirleme yaklaşımlar bütünüdür. ‘Tarihi’ katmanları eski ve yeni, ‘kentsel’ soyut ve somut mirasların bütünü, ‘peyzaj’ doğa ve kültürel bütüncül çevreyi tanımlamak için; bu yöntemlerin ‘yaklaşım’ içerisinde kullanılması ise, toplulukların, hissedarların, ortakların yapılacak olan uygulamaları yönetmesini temsil eder (Erkan, 2018). Doğa, ekonomi ve kültürel sistemlerin üst üste çakışması, bunların tarihsel bağlamda incelenmesi ile oluşur ve kentin dinamik/esnek bir şekilde sürdürülebilirliğini sağlar. Kentleşme ile ortaya çıkan tarihi alanların harap edilip niteliksizleştirilmesi, ekonomik çalışmalar nedeniyle sürdürülemez ve yaşanmaz şehirlerin ortaya çıkması, iklim değişikliği ile su ve enerji kaynaklarının tükenmesi gibi konular (UNESCO, 2011) için yol gösterici olmaktadır. Ortaya çıkan sorunların çözümü için ise karar içerisinde IV. Maddede belirtilen araçlar çözüm önerilerinin geliştirilebilmesi için önerilmektedir. Bunlar sivil toplum kuruluşları, bilgi ve planlama, düzenlemeler ve finansal araçlar olarak (UNESCO, 2011) geçmektedir ve geleneksel-yenilikçi araçların yerel bağlamlara uyarlanmasını kapsamaktadır. Bu araçların, çeşitli paydaşların katılımını içeren bir süreç çerçevesinde geliştirilmesi gerekmekte olup, aşağıda şekilde detaylı olarak belirtilmiştir.

- i) “Sivil katılım araçları, birbirinden farklı ve birbiriyle bağlantılı katılımcıları içermeli ve miraslarını korumak ve sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmek için kendi kentsel alanlarındaki temel değerleri tespit etmeleri, çeşitliliklerini yansıtan vizyonlar geliştirmeleri, hedef belirlemeleri ve eylemlerde ortak karar almaları konusunda yetkilendirilmelidir.

Kentsel yönetim dinamiklerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturan bu araçlar, farklı toplumların tarihleri, gelenekleri, değerleri, ihtiyaçları ve arzularıyla ilgili bilgi edinerek çatışan çıkarlar ve gruplar arasında görüşmeler yapmak ve aracılık sağlamak yoluyla kültürlerarası diyalogu geliştirmelidir.” (UNESCO, 2011)

- ii) “Bilgi ve planlama araçları, kentsel mirasın özelliklerine uygun bütünlüğün ve otantikliğin korunmasına yardımcı olmalıdır. Aynı zamanda, kültürel önemin ve çeşitliliğin tanınmasına izin vermeli ve kentsel alanlardaki yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik değişimin gözetim ve yönetimine de imkân sağlamalıdır.” (UNESCO, 2011)

- iii) “Düzenleme sistemleri yerel koşulları yansıtmalıdır ve sosyal, çevresel, kültürel değerler dâhil olmak üzere kentsel mirasın somut ve somut olmayan özelliklerine ilişkin yasama işlerini ve denetim tedbirleri içerebilmelidir. Geleneksel ve alışlagelmiş sistemler tanınmalı ve gereğince güçlendirilmelidir.” (UNESCO, 2011)

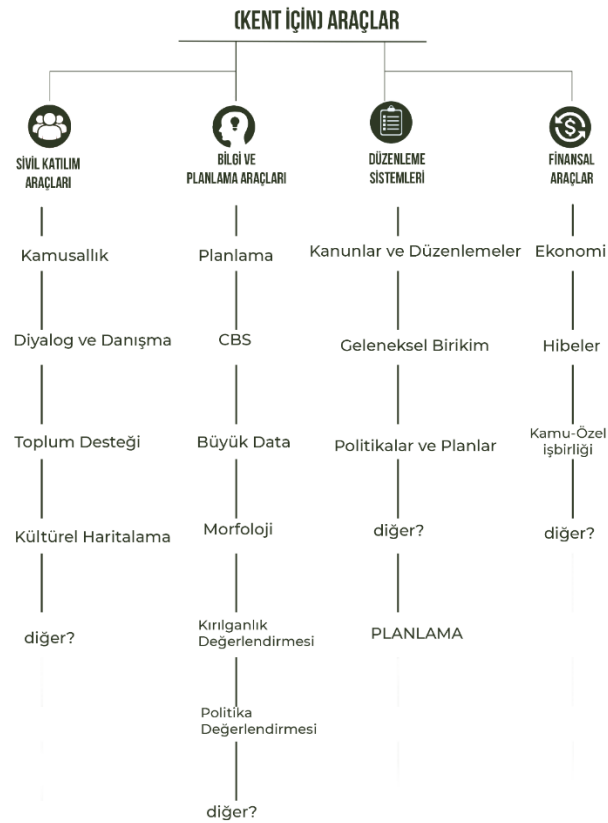
- iv) “Finansal araçlar, kapasite geliştirilmeyi amaçlamalı kökü geleneklere uzanan, yenilikçi gelir sağlama gelişimini desteklemelidir. Hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların sağlayacağı küresel fonlara ek olarak, finansal araçlar, özel yatırımların mikro düzeyde etkin bir şekilde kullanılmasına katkıda bulunmalıdır. Ortaklıkların yanı sıra yerel girişimleri destekleyen mikro kredi ile diğer esnek finansmanlar büyük bir öneme sahiptir.” (UNESCO, 2011)

Bu bağlamda araçlar kentler özelinde ihtiyaç olunan durumlara göre uyarlanarak kullanılmaktadır. Dört aracın görevleri genel olarak incelendiğinde sivil katılım araçları; kent içerisindeki paydaşlar ve çeşitli aktörleri çözümlere dâhil etmek, kent alanlarındaki temel değerlerin tanımlanması, eşitlilikleri yansıtan vizyonlar geliştirilmesi üzerinedir. Kentsel yönetim dinamiklerinin farklı parçalarını oluşturan tarih, gelenek, değer ihtiyaç ve istekler hakkında toplum aracılığıyla bilgi edinilerek çatışan çıkarlara sahip gruplar arasında arabuluculuk ile kültürlerarası diyalogu sağlanması amaçlamaktadır.

Bu araçta odak; baştan sona her kademedeki kenti oluşturan insanlar ve onların deneyimleridir (UNESCO, 2024). Sivil katılım araçları halkın katılımının sağlanacağı anketler, grup odak görüşmeleri, workshoplar, dilek ve şikâyetlerin toplanması, planlamalar yapılmadan önce halkın görüşlerinin alınması, kültürel haritalama gibi alternatiflerle çeşitlenmektedir. Bilgi ve planlama araçları, kent niteliklerinin bütünlüğünün ve özgünlüğünün korunmasına yardımcı olunması üzerinedir. Ayrıca kültürel önemin ve çeşitliliğin tanınmasına olanak sağlanması ve kentsel mekânın iyileştirilebilmesi için değişimin izlenmesini ve yönetilmesini sağlamaktadır. Bu araçlar, kültürel ve doğal özelliklerin belgelenmesini ve haritalanmasını içermekte olup yapılacak olan tüm planlamalar, analizler, sosyal ve çevresel etki değerlendirmeleri, sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde karar alma süreçlerini desteklemek ve kolaylaştırmak için kullanılmaktadır (UNESCO, 2024). Planlama süreçlerinin incelenmesi, coğrafi bilgi sistemlerinin kullanımı, kentteki durumların saptanması, morfolojinin incelenmesi, etki değerlendirme analizleri, risk analizleri ve politika değerlendirmelerinin yapılması gibi çalışmalar bilgi planlama araçlarının uygulama alanlarına örnektir. Düzenleyici sistemler ise yerel koşulları yansıtmalı ve sosyal, çevresel ve kültürel değerler de dâhil olmak üzere kentsel mirasın somut ve somut olmayan tüm niteliklerinin korunması ve yönetilmesini amaçlayan yasal ve düzenleyici tedbirleri içermektedir. Geleneksel olanın farkında bir sistem düzenlenmesini önermektedir (UNESCO, 2024).

Yerel koşullar, yerel halk, yere özgü somut ve somut olmayan gibi yerelleşmiş nitelikler bu araç kapsamında incelenmektedir. Yasalar ve düzenlemelerin incelenmesi, geleneksel bilgidan faydalanılması, politikaların ve planların incelenmesi bu aracın kullanılmasına örnektir. Finansal araçlar, ekonomik kapasitelerin geliştirilmesi ve geleneklere dayanan yenilikçi gelir getirici kalkınmanın desteklenmesini amaçlamaktadır. Hükümet ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan küresel fonlara ek olarak, yerel düzeyde özel yatırımları teşvik etmek için kullanılmaktadır. Yerel girişimleri desteklemek için mikro kredi ve diğer esnek finansmanların yanı sıra çeşitli ortaklık modelleri de tarihi kentsel peyzaj yaklaşımını mali açıdan sürdürülebilir kılmak için öneme sahiptir (UNESCO, 2024). Ekonomik düzenlemeler, hibeler, özel ve kamusal şirketler arası iş birliğinin yapılması bu aracın kullanımına örnektir. Tarihi kentsel peyzaj anlayışı araçlarıyla birlikte yeni bir miras tanımlaması yapmayı değil, düşünceli değişimi yönetmeye yönelik bir yaklaşım olarak ortaya çıkmış olup kente karşı daha bütüncül, entegre ve değer temelli bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlamaktadır (Bandarin ve Oers, 2012).

Küresellik ve yerellik arasındaki paradoksta, düzenleyici ve yasal sistemlerin yanı sıra kurumsal organlar arasındaki farklılıklar da göz önünde bulundurulmalıdır. Sivil katılım, bilgi ve planlama araçları, düzenleyici sistemler ve finansal araçlar aracılığıyla tarihi kentsel peyzaj tavsiye kararının ulusal düzeyde uygulanması üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. Tavsiye kararı uluslararası bir kuruluş olan UNESCO tarafından yönlendirildiği için, bazı durumlarda yerel bağlamın özelliklerini göz ardı ettiği düşünülmektedir (Ginzarly, vd., 2018). Bu nedenle araçlar kullanılırken tarihi kısım kentin bütününden ayrılmamalı, gelişim aşamasında bir arada düşünülmelidir. Geleneksel olanın modernle; geçmiştekinin şimdiyle, şimdinin ise geleceğe bağlı olduğu sinerjik bir sistem olması (Girard, 2013), bu sırada da yerel bağlamla ilişkisinin kurulması gereklidir. Kentleşme, iklim değişikliği ve peşi sıra gelen diğer sorunlar kent içerisindeki toplulukları, kaynakları, kullanışlılığı ve kültürel öğeleri etkiler (Rodwell, 2018) bu yüzden tarihi kentsel peyzajların gelişen, sosyolojik yaklaşımlar olarak bütüncül çözüm sunması gerekmektedir. Şekil 4.4. içerisinde bu araçların kategoriler halinde hangi uygulamaları içerdiği ifade edilmiştir.

Şekil 4.4. Tarihi kentsel peyzajın dört aracı ve uygulamalar (UNESCO, 2016)

4.2.3. Tarihi kentsel peyzajlarda bağlam anlayışı

Çalışma içerisinde tarihi kentsel peyzajlardaki geniş kentsel bağlam tanımı yerel bağlam olarak kabul edilmiştir ve ilerleyen kısımlardaki ilişkiler bu kabul üzerinden şekillenmiştir. Geniş kentsel bağlam tanımı; binalar, yollar, meydanlar, parklar gibi fiziksel öğeler yerin tarihi, sosyal ve kültürel yapısıyla bir şekillenmekte olup bir şehrin fiziksel yapısı sadece görsel bir unsur olmanın ötesinde, o şehrin kimliğini ve tarihini ifade eden temel bir bileşendir. Örneğin, tarihi yapılar, kentin belleğinde yer etmiş olayları ve toplumsal değerleri yansıtmaktadır ve bunun yanı sıra, yollar, meydanlar ve diğer altyapı unsurları, kentin günlük yaşamını şekillendirmektedir (Bandarin ve Oers, 2012). Fiziksel yapı kentte yaşayanlarla ilişkisi sonrası anlam kazanır ve geniş ölçekli yapılarla bütünleşerek bir kimlik oluşturur. Yerel ve geniş kentsel bağlam arasındaki etkileşim, her iki bağlamın da sürdürülebilir şekilde korunmasını sağlar. Geniş kentsel bağlam, yerel bağlamı besleyen bir zemin sunarken, yerel bağlam kültürel ve sosyal derinlik kazandırır.

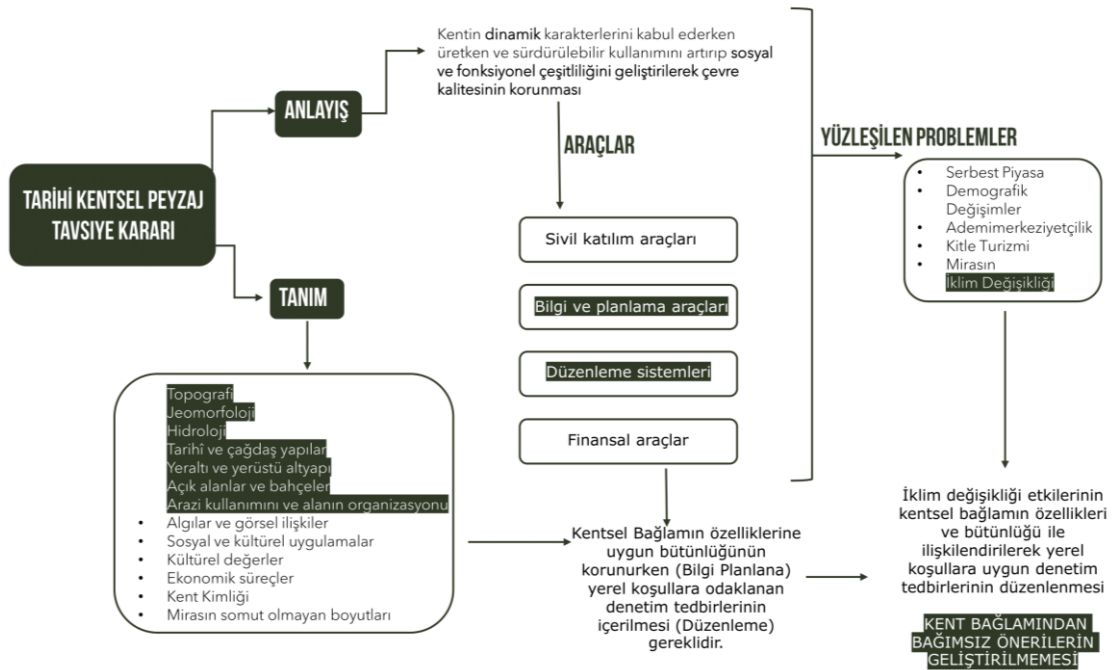
Geniş kentsel bağlam, şehirlerin mekânsal gelişimini şekillendirirken, yerel bağlam bu geniş yapıya kimlik katar. Bu ilişki hem mimari açıdan hem de sosyal açıdan kentin gelişmesine olanak tanır. Kentsel bağlam yere özgü olanı ifade eder, yani o yerin kendisine has mekanları soyut ve somut öğeleri ve hatta ekonomisi ile yerel bağlamını oluşturur. Bu kapsamda geniş kentsel bağlam aslında yerel bağlama dönüşür. Sonuç olarak, yerel ve geniş kentsel bağlam arasındaki ilişki şu şekilde özetlenebilir: Bir şehrin kimliğini, tarihini ve kültürel değerlerini koruma sürecinde yerel bağlam, geniş kentsel bağlamın içinde anlam bulurken; geniş kentsel bağlam da yerel unsurları destekleyen ve onları sürdüren bir zemin sunmaktadır. Geniş kentsel bağlamın tanımlanmasının haricinde tavsiye kararı, bu kavramların ötesinde, kentlerin karşı karşıya kaldığı temel sorunları da ele almaktadır. Hızlı ve plansız kentleşme, küreselleşmenin etkileri gibi sorunlarla birlikte iklim değişikliği ile değişen gündem ve çevresel tahribatın olumsuz sonuçlarına dikkat çekmekte, bu sorunların çözümünde tarihi kentsel peyzaj yaklaşımının yol gösterici bir rol oynayabileceğini vurgulamaktadır (UNESCO, 2011).

Şekil 4.5. Tarihi kentsel peyzaj tanımının yerel bağlam tanımına evrilmesi (Yazar Tarafından Önerilmektedir.)

4.3. Tarihi Kentsel Peyzajın Ele Aldığı Problemler

Küresel piyasa dinamikleri, kentsel alanlarda ticaret, gayrimenkul ve turizm sektörlerinin hızlı bir şekilde büyümesine zemin hazırlamıştır. Bu ekonomik büyüme, özellikle tarihi kentsel peyzajların korunması özelinde karmaşık ve çok boyutlu etkiler yaratmıştır. Tarihi yapıların turizm veya ticaret odaklı yeniden işlevlendirilmesi, bu alanların ekonomik değerini artırırken, özgün kimliklerinin bozulma ve kültürel sürekliliğin zarar görme riskiyle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, tarihi kentsel peyzajların korunması için yeni yaklaşımlara duyulan ihtiyacı daha da belirgin hale getirmektedir.

Şekil 4.6. Tarihi kentsel peyzaj ve yüzleşilen problemler ilişkisi

Bu nedenle tarihi kentsel peyzajların evrimi sorunların ve bağlamların çeşitlenmesinden dolayı gereklidir; sorunlar da zamanla, ülkeden ülkeye değişmektedir. Bir ülkede soylulaştırma ve kültürel asimilasyon üzerine sorunlar yaşanırken başka bir ülkede sel baskınları ya da ekonomik nedenler ortaya çıkabilir ve tarihi kentsel peyzajların bu sorunlara farklı çözümler üretmesi gerekebilmektedir. Hızlı ve kontrolsüz kentleşme ve alansal ayrımcılık, kentsel ortamın dengelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu durum özellikle yapılmış ve yapılmakta olan bina yoğunluğundan, kamu alanlarının ve çevrelediklerinin fonksiyonlarını yitirmelerinden, yetersiz altyapıdan, yoksulluktan, sosyal yozlaşmadan ve iklim koşullarının değişmesi nedeniyle felaketlerin artmasından kaynaklanmaktadır (UNESCO, 2011). Bu problemlerden birisi olan iklim değişikliği ise; küresel ısınma, aşırı hava olayları, deniz seviyesinin yükselmesi ve su kaynaklarının azalması gibi etkiler doğrudan tarihi alanlarda ciddi çevresel tahribata neden olabilmektedir ve su yönetimi sorunları, enerji tüketimi ve yeşil alanların kaybı gibi zorlukları da beraberinde getirmektedir. Tarihi kentsel peyzajların dirençli hale getirilmesi için; tüm kentin bütünüyle incelenmesi, koruma planları ve kentsel gelişimlerin bir arada uyum sağlaması, gelecekte ortaya çıkabilecek riskler belirlenmelidir.

Kentte uygulama yapılacak olan alanların karbon emisyonu az olan yeşil birimlere entegrasi (Bandarin ve Oers, 2014) gibi bölgeye özel öneriler sunulabilirken; bir bölgenin kültürel peyzajının yenilenebilmesi ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması adına toplum içerisindeki marjinal, ayrıştırılan kesimin süreç içerisine dahil edilmesi, kentliler arası iletişimin artırılması adına faaliyetlerin yapılması, topluluğun fikrinin alınması (Turner ve Singer, 2015) gibi çeşitli sorunlara karşın farklı öneriler de gözlemlenmektedir.

4.3.1. İklim değişikliği ve antroposenin kısa tarihi

İklim değişikliği etkilerinin anlaşılabilmesi için kaynağı olan Antroposen ve getirilerinin farkında olunması gereklidir. Bu bağlamda Antroposen kelimesi insanın çevresine karşı etkilerini tanımlamak için kullanılmıştır ve ilk defa 2000 yılında Crutzen ve Stoermer tarafından Jeosfer-Biosfer Programında (Zalasiewicz vd., 2021) ortaya atılmasıyla birlikte bilim camiasında adından söz ettirmiştir.

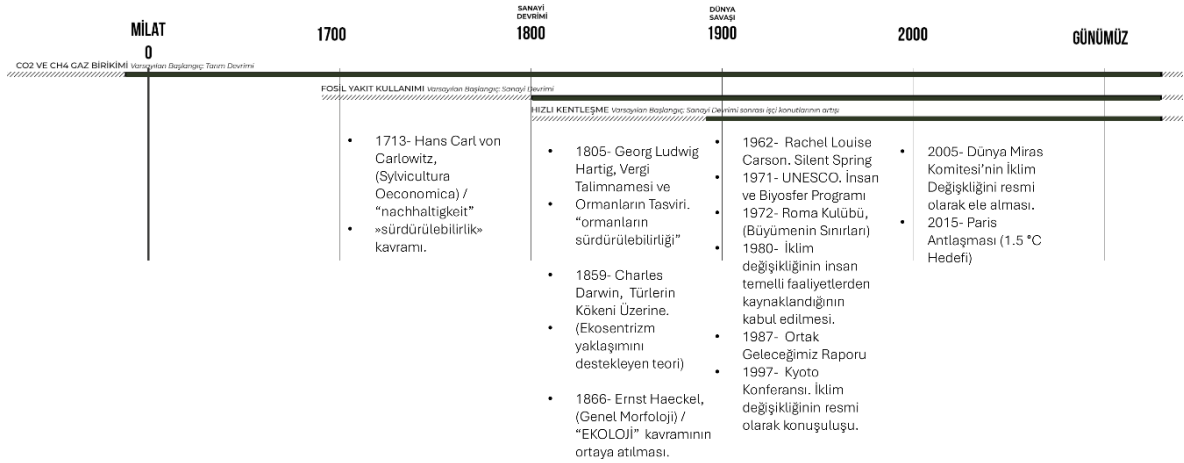
Kavramın basitçe etimolojik kökeni, insan “anthropos” (ἄνθρωπος) ve yeni “kainos” (καίνος) anlamına gelen Yunanca kelimelerin birleşiminden gelmektedir. İnsan kaynaklı her oluşumu tanımlayan bu kavram milattan öncesine kadar dayanan bir geçmişe sahiptir. Sanayi devriminin olumsuz etkileri yeni fark edilmeye başlanırken bu durum paradoksal olarak tam tersi bir etkiyi ortaya çıkarmıştır. “Büyük İvme” olarak adlandırılan zaman dilimi 1950’den sonraki nüfus, su kaynaklarının ve motorlu araçların kullanımı, çeşitlenen yeni tüketimler üzerinden incelenerek gözlemlenmiştir. İvmenin getirisi olarak CO₂ Emisyon seviyesi, su kirliliğinde artış gibi çevresel zararların literatürde resmi olarak konuşulması 2005’te Dahlem Çalışma Grubu ile Dahlem Konferansında (Steffen vd., 2015) olmuştur. Dünya Savaşları, atom bombası, petrol krizleri, büyük ivme gibi çevreye geri döndürülemez yıkıcı etkileri olan kritik olaylarla bu insana aitlik anlamının olumsuz yönde değiştiği, bilim insanlarının çalışmaları ile desteklenerek gözlemlenmektedir. İklim değişikliğinin en temel tetikleyicilerinden biri olan Sanayi Devrimi ile özellikle hammadde kullanımının artmasıyla bazı hammaddelerdeki sürekliliğin devamı konusu da gündeme gelmiştir. 1805’te George Ludwig Hartig “Vergi Talimnamesi ve Ormanların Tasviri” kitabında bugünkü sürdürülebilirlik kavramının temeli sayılabilecek (Şen vd., 2018) ormanlar üzerine tanımlaması mevcuttur.

Darwin’in “Türlerin Kökeni Üzerine” çalışmasında ekosentrizm yaklaşımını destekleyen teorisi (Kortenkamp ve Moore, 2001) ve 1866’da Ernst Haeckel’in felsefe ve diril bilim üzerine yazmış olduğu “Genel Morfoloji” (Sevgi, 2015) kitabıyla ortaya attığı ekoloji “oecologia” kavramının çeşitli çevre odaklı “yeşil” yaklaşımların da temeli olduğu gözlemlenmektedir. 1962’de Rachel Carson ile endüstriyel kirlilik üzerine yazılan Sessiz Bahar (Doğan vd., 2020) çevre sorunlarına kamuoyu oluşturulmuştur.

Dünya çapında iklim değişikliği ve çevre üzerine felsefi ve bilimsel çeşitli düşünceler gelişirken uluslararası kuruluşlar da iklim değişikliğini tanıyarak resmi çalışmalarına ve evraklarında ele almaya başlamışlardır. 1971’de UNESCO İnsan ve Biyosfer programı ile, 2010’a kadar biyoçeşitlilik üzerine hedefler iklim değişikliği perspektifinden (UNESCO World Heritage Committee, 2007) ele alınmıştır. Sürdürülebilirlik denilince akla gelen ilk belgelerden olan *Ortak Geleceğimiz* yani Brutland Raporu öncesi Roma Kulübü Büyümenin Sınırları adlı 1972’de bir rapor yayınlayarak (Doğan vd., 2020) altlık oluşturmaya başlamıştır. Günümüzde kullanılan popüler terimlerden biri olan sürdürülebilirlik ilk defa resmi olarak 1987 Brutland Raporunda ortaya atılmıştır.

Çevresel, ekonomik ve sosyal alanlarda kompleks bir düşünce olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1990 yılında IPCC, iklim değişikliği adına ilk raporu yayınlamış yıllar içerisinde de bu rapor 6 yılda bir olan raporlar 2013 yılı itibarıyla daha sık aralıklarla yayınlanmıştır. İklim değişikliği üzerine en önemli konferanslardan biri olabilecek Rio Konferansının çevre konusunda dünya ülkelerini küresel düzeyde ilk kez bir araya getirmesi ardından Kyoto Konferansını tetikleyerek 1997’de resmi olarak iklim değişikliğinin (Dorin Paul, 2008) uluslararası ve devletler tarafından ele alınıp tartışılmasına desteklemiştir. İklim değişikliği için en önemli yapı taşlarından biri sayılabilecek Paris Antlaşması ise 2015’te taraf devletler tarafından kabul edilerek uygulamaya sokulmuştur. Bu anlaşmaya göre ülkeler, Sanayi devriminden bu yana 1C° dereceye ulaşan küresel ısınmanın 2C° derecenin daha altına ve 1,5 C° seviyelerinde tutulmasına karar vermişlerdir. Anlaşma içerisinde iklim değişikliğine karşı, geri dönüşüm, yeniden işlevlendirme, temiz enerjili ulaşım, yeşil alanların ve atıkların yönetimi, afet yönetim planlamasının yapılması gibi çeşitli öneriler sunulmaktadır. Kentlerde uygulanabilecek bu çeşitli stratejiler iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya da katkı sağlamaktadır. Örneğin, miras yapıların yeniden işlevlendirilmesi, yıkım ve yeniden inşa gibi israf yaratan süreçlerin önüne geçerek enerji tasarrufu sağlamakta, karbon emisyonlarını azaltmakta ve sosyal ile ekonomik faydalar sunmaktadır (Yung ve Chan, 2012; Jiang vd., 2023).

Kentlerdeki yeşil alanlar da iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Bu alanlar, yerel soğutma ve gölgeleme etkileriyle CO₂ emisyonlarının azaltılmasına katkıda bulunabilmekte, aynı zamanda kentsel ısı adası etkisini azaltarak enerji verimliliği sağlamaktadır (Fryd vd., 2012; Yılmaz ve Öztürk, 2023). Ulaşım alanında ise iklim değişikliğine karşı önerilen yeşil alternatifler dikkat çekmektedir. Kent ölçeğinde toplu taşıma kullanımının artırılması, yaya ve bisiklet ulaşımının teşvik edilmesi, hafif raylı sistemlerin yaygınlaştırılması ve elektrikli araç kullanımının desteklenmesi gibi yaklaşımlar, karbon ayak izinin azaltılmasına yönelik etkili çözümler arasında yer almaktadır (Tuğaç, 2022).

Şekil 4.7. İklim değişikliği ve problemler arası ilişkinin gelişimi

4.3.2. Tarihi kentsel peyzaj ve iklim değişikliği ilişkisi

Tarihi kentsel peyzajlar iklim değişikliğinden etkilenmelerinin yanında, karşılaşılan sorunlara çözüm bulunabilmesi açısından bir kaynak da olabilmektedir. Bu bağlamda 2005'te Dünya Miras Komitesinin iklim değişikliğinin ana temalarından biri olarak alması ve ICOMOS'un 2008'de düzenlenen Kültürel Miras ve İklim Değişikliği Tematik Çalıştayında, iklim değişikliğine uyum sağlayabilmek için miras üzerindeki değişimin izlenerek müdahalelerin yapılması önerilerinden hareketle tarihi kentsel peyzajların ve iklim değişikliğinin ilişkisinin varlığı gözlemlenebilmektedir.

Bu çalıştay sonunda alınan başlıca kararlar ise iklim değişikliği etkilerine müdahale çalışmalarının yalnızca ani olayları değil, yavaş gelişen değişimleri de kapsamayı, izleme, koruma ve afetlere müdahale etme aşamalarının temelini eğitim ile oluşturulması, kültürel mirasın dayanımını artıracak önlemlerin dikkatle değerlendirilerek zarar vermeyecek yöntemlerin uygulanmasıdır (Gençer, 2017). Sera gazının etkisinin yoğunlaşmasıyla birlikte hava, su, toprak gibi çeşitli alanlardaki değişimi ifade eden bu değişimlerle birlikte normalden farklı ekstrem olaylar sel baskınları, asit yağmurları gibi tarihi alanların ve kentlerin özgünlüğüne/varlığına zarar vermektedir. Bir diğer etmen olan kentleşme ve bunun düzensiz oluşuyla ise anıtsal yapılar ve tarihi merkezler soylulaştırmanın da etkisiyle tanımsız ve bakımsız alanlara dönüşmektedirler.

Tüm bu peşi sıra gelen sorunlar kent içerisindeki toplulukları, kaynakları, kullanışlılığı ve kültürel öğeleri etkiler (Rodwell, 2018) ve bu sebeplerle birlikte insanların yerlere verdikleri değerler ciddi derecede etkilenmekte ve geri döndürülmesi zor zararlar ile karşılaştığı gözlemlenmektedir. Deniz seviyesinin ve kara kullanımının artması, sel felaketleri aşırı nüfus gibi etkiler tarihi yapıları çevreleri tehlikelere karşı daha da açık hale getirmiştir (Caballero, 2016). Tarihi kentsel peyzajların iklim değişikliğine karşı uyumda yönetimler ve paydaşlarla bir çalışarak korunması, korunurken de anlayış odağında önerilerin geliştirilmesi gereklidir. ICOMOS ise ana çalışma konularına iklim değişikliğini 2016'da ele almış olup iklim değişikliğinden doğrudan etkilenen kentler ve tarihi merkezler için bu bağlamda yine aynı senesi ICOMOS İklim Hareketi Çalışma grubunu kurmuştur. Çalışma grubu kentlerin, tarih alanların yani tüm kent bütününe iklim değişikliğine karşı korunması-uyumu üzerine çalışmalar yapmış, 2019'da Geçmişimizin Geleceği adlı ilk resmî belge ile iklim değişikliği ve kültürel mirasın literatürde de bir arada incelenmesine yol gösterici olmuşlardır ve bu rehberde teoride iklim ile alakalı sorunlar için öneriler ve metodolojiler üretilmiştir. Aynı yıl kurulan İklim Miras Ağı "*antropojenik sorunlara antropojenik çözümler*" sloganıyla mevcut sorunun yine insanlarla birlikte çözülebileceği mesajı ile çalışmalara devam ederken, 2020 yılına gelindiğinde ise ICOMOS genel kurulu İklim ve Ekoloji Acil Durumunu ilan etmiştir ve peşi sıra 2022 yılında da ICOMOS Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü Temasını İklim ve Miras olarak seçilmiştir.

Tarihi kentsel peyzaj anlayışı bu nedenle iklim değişikliğiyle mücadelede de kritik bir rol oynamaktadır. Yaklaşım, kentsel bölgelerin bütüncül ve entegre bir şekilde yönetilmesi için, tavsiye kararında belirtilen dört "araç" ile uyumlu bir metodoloji önermektedir (Francini ve Rozochkina, 2024). Tarihi kentsel peyzajların koruma süreçlerinin yanı sıra, bu alanların iklim değişikliği etkileriyle başa çıkma ve adaptasyon süreçlerine entegre edilmesi hem çevresel hem de kültürel sürdürülebilirlik açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, tarihi kentsel peyzajlar ve iklim değişikliği, birbiriyle bağlantılı ve bir arada ele alınması gereken konular olarak değerlendirilmektedir.

4.3.3. İklim değişikliğine karşı genel çözüm önerileri

İklim değişikliğine karşı çözüm önerileri karşılaşılan problemlere göre çeşitlenmektedir. Bu öneriler genellikle küresel ölçekte oluşturulmuş çözümlerden beslenmekte olup çok paydaşlı ve birçok etkeni olan bir yapıya sahiptir. Hükûmetler arası İklim Değişikliği Paneli'nin 2023 yılı iklim değişikliği raporunda geçen bu öneriler iklim değişikliğine karşı eylemler başlığı altında maddelenmiştir. Bunlar; enerji verimliliği çalışmaları, su kullanım verimliliği ve su kaynakları yönetimi, sürdürülebilir arazi kullanımı ve kentsel planlama, yeşil altyapı ve ekosistem hizmetleri, afet risk yönetimi, temiz enerji kaynaklarının kullanılması gibi çeşitli genel çözümler olarak şekillenmiştir (IPCC, 2023; Nicolini, 2024). Bu önerilerden hareketle çoğu küresel iklim önerilerinin genel çözümler sağladığı yorumuna ulaşılabilirken, IPCC gibi uluslararası kuruluşlarca üretilen küresel ölçekteki bu çözüm önerilerinin yerel ölçekte kendine yer bulamayıp geçersiz hale gelmesi, yerel düzeye inildiğinde bu önerilerin bölgenin kendisine has koşulları içerisinde nasıl önerilere dönüştürülebileceği karşılaşılan problemlerden biridir (Eroğlu, 2020). Sabel ve Victor (2022) genel çözümler için, *İklimi Düzeltmek: Belirsiz bir dünya için stratejiler (Fixing the Climate: Strategies for an uncertain world)* kitabında iklim değişikliği ile ortaya çıkan sorunların çözümünü hızlandırmak için genel çözümlerin yerel bağlamlara uyarlanması gerektiğini açıklamıştır. İkiliye göre kamu, özel sektör ve sivil toplum aktörleri önce kendilerini sonra da birbirlerini izleyerek bir arada çalışmalıdır. Yerel bağlamın anlaşılması ve genel çözümlerin genellikle bu ortamlar için en azından kısmen özelleştirilmesi gereklidir. Bu bağlamda yerel yönetimler azaltım ve uyum genelinde iklim eylemini yönlendirmede önemli bir rol oynamaktadır (IPCC, 2018).

4.3.4. Yereldeki iklim değişikliği tartışmaları

Kentin korunması sırasında, kapsamlı bir planlama süreci içerisine genel politika yaklaşımlarına entegre edilirken yerel bağlamla ilişkilendirilmelidir. Bu bağlamda, koruma ve sürdürülebilirlik arasında denge kuracak kısa ve uzun vadeli mekanizmaların oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda, tarihi kentsel doku ile modern müdahaleler arasındaki uyumlu entegrasyon dikkate alınmalıdır.

Kentsel politikalar odağında iklim değişikliğine uyumda yerel düzeyin küresel ölçekteki öneriler ve stratejiler üzerinden şekillenmesi Türkiye özelinde incelendiğinde ise yerel yönetimlerin varlığı görülmektedir. Her ne kadar kentsel koruma, iklim değişikliği, şehir planlama konuları farklı disiplinlerde olsa da çok paydaşlı yapı ile de birlikte yerel yönetimler, kanunlar ile de desteklenen bu çeşitli konular üzerinde söz sahibidir. Küresel ölçekten beslenen yerel stratejiler iklim değişikliği etkilerinin azaltılmasında ya da bu değişikliğe karşı uyumunda çeşitli genel öneriler sunmaktadır. Bu öneriler her kent için uygulanabilen öneriler olup değişikliğe karşı etkilerin azaltılmasını ya da uyumunu amaçlayan öneriler olarak gözlemlenmektedir. Tarihi kentsel peyzaj yaklaşımına göre koruma stratejilerinin ulusal kalkınma politikalarına ve gündemleri ile entegre edilmesi gereklidir. Bu çerçevede, yerel yönetimler, peyzaj ve diğer miras değerleri de dâhil olmak üzere alanın değerlerini ve bunlarla ilişkili özellikleri dikkate alarak kentsel gelişim planları hazırlamalıdır. Tüm yönetim kademeleri- yerel, ulusal/federal, bölgesel- sorumluluklarının bilincinde olarak koruma politikalarının tanımlanmasına, detaylandırılmasına, uygulanmasına ve değerlendirilmesine katkıda bulunmalıdır (UNESCO, 2011).

İklim değişikliğinin kaynağı olan kentlerin yine çözümün bir parçası olarak döngüye katılabilmesi aşamasında, yerel yönetimlere sorumluluklar düşmektedir. Kentsel düzeyde etkin yönetim mekanizmalarının yerel yönetimler oluşu ve yönetim süreçlerinin paydaşlı yapısına bakıldığında, iklim değişikliğine uyum ve adaptasyonda gerekli politika ve stratejilerin geliştirilmesi, yerel yönetimlerin başlıca sorumlulukları arasında olduğu gözlemlenebilmektedir. Yerel yönetimlerin karbon emisyonları üzerinde önemli bir etkiye sahip olan ulaşım, planlama ve konut gibi konularla ilgili olarak harekete geçme potansiyeli göz önüne alınması yerel yönetimlerin değişimi etkileme kapasitesinin artırılması daha da kritik hale getirmektedir. Belediyeler içerisinde ve iklim koruma eylemlerine katılan paydaşlar ve topluluklar arasında koordinasyon ve entegrasyon önemlidir çünkü iklim politikası hedeflerinin uzun vadeli uygulanması, hedeflerin ve stratejilerin gerçekleştirilebilmesi ve somut iklim koruma önlemlerinin uygulanabilmesi için idare içindeki yetkilerin koordinasyonu önemlidir (Bulkeley ve Kern, 2006). Ayrıca Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında onaylanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na göre de yerel yönetimler kentsel sorunlara çözüm bulunmasında en uygun idari kademe olarak ele alınmaktadır (Tugaç, 2021).

5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere mevcutta imar, su ve kanalizasyon, ulaşım, çevre sağlığı, temizlik, katı atık yönetimi, park ve yeşil alanlar gibi farklı alanlarda geniş kapsamda yetki verilmesi de yerel yönetimlerin iklim değişikliği ile mücadelede öncü bir rol üstlenmeleri gerektiği aynı zamanda kanunlar üzerinden okunabilmektedir. Bu mücadelenin daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için farklı alanlarda mevcut olan eksikliklerin vurgulanması ve sürecin daha bütüncül bir yaklaşımla yönetilmesine katkı sağlayacak bazı önerilere ve tavsiyelere ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmektedir (Uysal, 2022). Tüm bu ilişkilere bakıldığında, yerel yönetimlerin iklim değişikliği çerçevesinde üretmiş olduğu politika ve stratejilerin kentsel bağlam ile ne kadar ilişkilendirildiğinin sorgulanmasında yardımcı olacak bir ölçek olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, tarihi kentsel peyzajlarda da görüldüğü gibi, değişikliğe uyumda eksikliklerin giderilmesi ve sürecin daha bütüncül bir yaklaşımla yönetilebilmesi için çeşitli öneri ve tavsiyelere ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye'de bazı yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında çeşitli çalışmalar yürüttüğü, bu çalışmaların genellikle binalar, atık yönetimi, ulaşım ve yenilenebilir enerji kullanımı gibi alanlarda yoğunlaştığı, bazı yerel yönetimlerin ise kentlerin iklim değişikliğine dayanıklı bir getirilmesini sağlamak amacıyla Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP) hazırladığı bilinmektedir. Ancak, Türkiye'de iklim değişikliği odağında çalışma yürüten ve YİDEP'e sahip yerel yönetimlerin sayısının yeterli seviyede olmadığı, yerel yönetimlerin iklim değişikliği farkındalığı ve kapasitesinin geliştirilmesi gereken bir alan olduğu gözlemlenmektedir (Tuğaç, 2021).

4.4. Kentsel Bağlamın İklim Değişikliğine Uyumda Yerelde Yapılan Çalışmalar Üzerinden Okunabilirliği

Yerel yönetimlerin iklim değişikliğine karşı aldığı tedbirlerde her ne kadar kent bağlamı dikkate alınsa da çoğunlukla küreselden beslenen öneriler üzerinden ilerlendiği gözlemlenmektedir. Bu önerilerin yerel bağlam ile ilişkisinin kurulması aşamasında ise tarihi kentsel peyzaj anlayışının 4 aracı üzerinden uygulamalar ve öneriler sunulmaktadır. *Dayanıklılık için kentsel miras: 2011 tarihli Tarihi Kentsel Peyzaj Tavsiye Kararının uygulanmasına ilişkin konsolide sonuçlar; 3. Üye Devletler İstişaresi* raporuna göre üye devletlerin anketlere verdikleri yanıtlar üzerinden, tarihi kentsel alanların sürdürülebilir yönetimini sağlamak için kullandıkları farklı politika araçlarının varlığı gözlemlenmiştir.

Güncel sayılabilecek bu rapordan hareketle tarihi kentsel peyzajların iklim değişikliğine uyumlarının sağlanmasında kent özelinde geliştirilmesi gereken yöntemlere ihtiyaç olunduğuna dair yorum yapılabilmektedir. Tarihi kentsel peyzaj anlayışının farklı kent ölçeklerindeki uygulanabilirliğine dair örnekler incelendiğinde ise her kentin yerel bağlamının kendisine özel olmasından hareketle her kentin özelleşmiş sorunları ve çözümleriyle karşılaşmıştır. UNESCO'nun tarihi kentsel peyzajlardaki araçlar üzerine yaptığı alan çalışmalarından hareketle; bilgi-planlama araçları ve düzenleme araçlarını çözüm olarak belirleyen kentlerden biri olan Avusturya Graz'da, tarihi sokakların ve kamusal alanların yayalaştırılması uygulaması yapılmış iklim değişikliğiyle daha da kötüleşen kentsel ısı adası etkisiyle mücadele etmek amacıyla Graz şehri, tarihi sokaklarını ve kamusal alanlarını yayalaştırıp yeniden tasarlamıştır. Sonucunda da insanlara ve motorsuz ulaşımına daha fazla alan ayrılmasıyla kamusal alanlar yeni bitkilendirme ve enstalasyonların uygulanmasıyla birlikte yoğun yapılaşmış tarihi merkezin mikro ikliminin iyileştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Fransa Lyon'da iklim değişikliğine karşı kentteki öğelerin kentsel gelişim süreçlerine entegre edilmesi Lyon için hazırlanan 2019 kentsel planında özel bir yeşil ve mavi altyapı planlaması ve miras bölgelerinin geliştirilmesi gibi planlama araçlarının geliştirilmesi aracılığıyla sağlanmış, kültürel ve doğal değerlerinin korunmasını amaçlamıştır. Bilgi-planlama araçları ve finansal araçlar kapsamında geliştirilen öneriler tarihi merkezi bir çıkış noktası ve kentteki çağdaş gelişimi de bir model olarak alarak yaşanabilirliğini arttırmak odak nokta olmuştur ve kent özelinde yeşil ve mavi altyapılar için 750 hektarlık bir alanda planlama yapılmıştır (UNESCO, 2024).

Avusturalya'nın Ballarat kenti özelinde ise 4 araca ek olarak 6 adımın da uygulandığı 2012 yılından bu yana kent "Ballarat Tarihi Kentsel Peyzaj"ı projesini yürütüldüğü gözlemlenmektedir. "Pratikte Tarihi Kentsel Peyzaj" hareketi ile Tarihi kentsel peyzajın 4 aracı ve 6 adımı benimsenerek Ballarat genelinde çalışmalar yapılmaktadır. Ballarat diğer örnek verilen kentlerden farklı olarak tarihi kentsel peyzajı yasalarına entegre ederek uygulanmasını sağlayan bir sistem kurmuştur. Örneğin; iklim değişikliğine karşı tarihi kentsel peyzaj anlayışının üçüncü adımı olan kırılabilirlik ve sürdürülebilirlik adımı üzerinden sürdürülebilirlik döngüsü araçları ile hem nitel hem de nicel veriler ve göstergeler kullanarak sürdürülebilirlik ve iklim değişikliğinin Tarihi Kentsel Peyzaj programına dahil etme yaklaşımı sağlamıştır (Rodgers vd., 2019).

4.5. Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölümde, “Tarihi kentsel peyzajlarda geniş kentsel bağlam (yerel bağlam) ile iklim değişikliği arasında nasıl bir ilişki vardır?” ve “Tarihi kentsel peyzajlarda geniş kentsel bağlam ve iklim değişikliğine uyum politikaları yerel yönetimler üzerinden nasıl ilişkilendirilebilir?” sorularına yanıt aranmıştır ve alan çalışması öncesi kuramsal bilgi adına bir çerçeve sunulmuştur. Tarihi kentsel peyzajlarda kentsel/yerel bağlam tanımı ve iklim değişikliği ilişkisi tezin amacı ve sınırlılıkları doğrultusunda teorik çerçeve oluşturulması amacıyla koruma kavramı ve gelişimi, tarihi kentsel peyzaja evrimi, tarihi kentsel peyzajlarda yerel bağlam, tarihi kentsel peyzajın ele aldığı problemler ve bu problemler içerisinde iklim değişikliğinin kısa tarihi, iklim değişikliği-yerel bağlam ilişkisi ve en sonunda da iklim değişikliğinde yerel bağlamın konumu ve yerel bağlam üzerinden kentlerin iklim değişikliğindeki yerleri özelinde şekillenmiştir. Tarihi Kentsel Peyzajlara İlişkin Tavsiye Kararı, 10 Kasım 2011’de UNESCO Genel Konferansı’nda kabul edilmiştir ve tarihi kentsel peyzajın sürdürülebilirliğine dair önerileri içermektedir. Yaklaşım, mevcut öğretiler veya koruma yaklaşımlarına ek olarak yapıyı çevrenin bütüncül korunmasına yönelik politika ve uygulamaları bütünleştirmek için bir araç olarak öngörülmekte olup yüzyıllık bir gelenekten aktarılan vizyon ve metodolojilerin katmanlaşmasını ve çeşitliliğini içermektedir. Kentler, geniş bağlamı bütüncül bir şekilde yansıtan kompleks yapılar olup bu tür yapılar yalnızca fiziksel öğelerinden ibaret olmayıp, aynı zamanda toplumların kimliğini, kültürel belleğini ve yaşam tarzlarını da yansıtmaktadır. Dolayısıyla, bu yapıların korunması ve yenilenmesi süreçlerinde yalnızca yapıların kendisi değil, aynı zamanda içinde bulunduğu çevresel ve sosyal bağlam da bir arada değerlendirilmelidir. Fiziksel unsurların yanı sıra, sosyal dinamiklerin ve kültürel değerlerin de göz önünde bulundurulması, kentsel alanların sürdürülebilir şekilde korunmasına ve yenilenmesine olanak sağlayacaktır. Bu yaklaşım hem fiziksel hem de toplumsal bütünlüğün korunması açısından kritik öneme sahiptir. Karar içerisinde, tarihi kentsel peyzaj yaklaşımının uygulanabilmesi için dört adet uygulama aracı önerilmektedir. Bunlar sivil toplum araçları, bilgilendirme ve planlama araçları, düzenleme araçları ve finansal araçlar olarak geçmektedir ve geleneksel-yenilikçi araçların kentsel bağlamlara uyarlanmasını kapsamaktadır. Geniş kentsel bağlam ise bir şehrin fiziksel yapısı sadece görsel bir unsur olmanın ötesinde, o şehrin kimliğini ve tarihini ifade eden temel bir bileşendir ve yerel bağlamı besleyen bir zemin sunmaktadır.

Bu kapsamda çalışma içerisinde geniş kentsel bağlam tanımı yerel bağlama dönüşmesi üzerinden ele alınmıştır. Karar, kontrolsüz kentleşme, devlet politikaları, yönetim, iklim değişikliği gibi kenti ciddi düzeylerde etkileyen faktörler için yol gösterici olmaktadır. Tarihi kentsel peyzaj yaklaşımı, bu sorunlarla başa çıkmak için önem kazanmakta ve koruma anlayışının değişen ihtiyaçlara uyum sağlamasını gerektirmektedir. Kentsel koruma süreçlerinde iklim değişikliğinin etkileri de kritik bir yere sahiptir. İklim değişikliğinin anlaşılmasında insan etkilerini ifade eden Antroposen terimi, 2000 yılında Crutzen ve Stoermer tarafından ortaya atılmıştır ve sanayi devrimi sonrası çevreye verilen zararların artışı gözlemlenmiştir. Uluslararası kuruluşlar, bu değişikliklerin etkilerini azaltmaya yönelik çalışmalara ağırlık vermiştir. 1987 Brutland Raporu ve 1992 Rio Konferansı ve 1997 Kyoto Protokolü ardından iklim değişikliğinin uluslararası düzeyde tartışılmasına yol açmıştır. 2015 Paris Anlaşması ile ise küresel ısınmayı 1,5-2°C seviyelerinde tutmayı hedeflemiştir. İklim değişikliğinin tarihi kentsel peyzajlar üzerindeki etkisini azaltmak ve bu alanların uyumunu sağlamak için uluslararası düzeyde çalışmalar yapılmaktadır. 2005 yılında Dünya Miras Komitesi'nin iklim değişikliğini temel konu olarak ele alması ve 2008 ICOMOS Çalıştay1, tarihi kentsel peyzajların uyum sürecinde izleme ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesini gündeme getirmiştir.

Bu bağlamda, tarihi kentsel alanların korunması geniş kentsel bağlam ve sürdürülebilirlik odaklı stratejilerle ele alınmalı; kısa ve uzun vadeli uyum mekanizmaları oluşturulmalıdır. Yerel yönetimlerin, Avrupa Konseyi'nin 1992 tarihli Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı çerçevesinde, iklim değişikliği ve kentsel koruma politikalarına katkı sağlama sorumluluğu bulunmaktadır. Böylece, yerel yönetimlerin iklim değişikliğine uyum ve kentsel bağlam ilişkisi içindeki rolü, koruma süreçlerinin daha bütüncül ve dinamik bir yaklaşımla yönetilmesini mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, tarihi kentsel peyzajların sürdürülebilir korunması için öneri ve stratejilerin geliştirilmesi gereklidir. Yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında aldığı tedbirlerde kentin genel bağlamı dikkate alınsa da çoğunlukla küresel ölçekte önerilere bağlı kalındığı görülmektedir. Bu küresel önerilerin yerel bağlamla uyumlu hale getirilmesi aşamasında, tarihi kentsel peyzaj anlayışının sunduğu dört temel araç rehber niteliğindedir. Güncel değerlendirmeler, tarihi kentsel peyzajların iklim değişikliğine uyum sağlaması için kentlerin kendine özgü çözümler geliştirmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, farklı kent ölçeklerinde tarihi kentsel peyzaj yaklaşımının uygulanabilirliğine dair incelemeler, her kentin kendine has yerel bağlamı ve özelleşmiş sorunları olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

5. VAKA ÇALIŞMASI

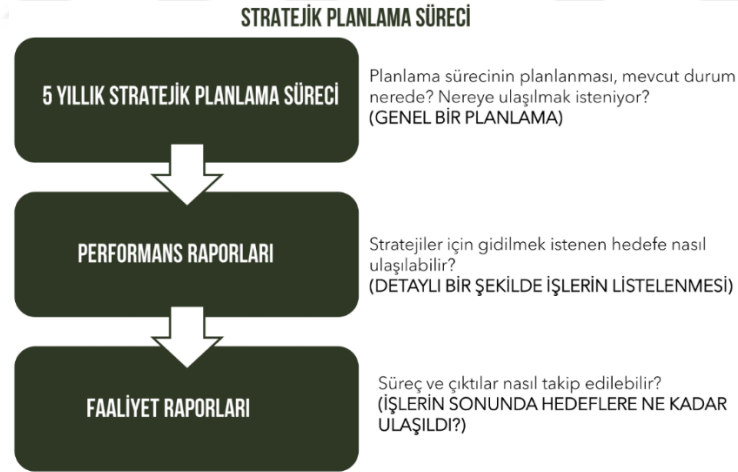
Tezin amacı ve araştırma soruları doğrultusunda vaka çalışması öncesi kapsam açıklandıktan sonra alan araştırmasında Eskişehir hakkında genel bir bilgi verilip tarihi kentsel peyzajındaki yerel bağlamını tanımlayan öğeler ile yerel yönetimler üzerinden ilişki kurulmuş ve alanın bütüncül olarak anlaşılması amaçlanmıştır. Vaka çalışması kapsamında Eskişehir'in kentsel alanları içerisinde bulunan Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı belediyelerinin oluşturduğu stratejik plan, performans ve faaliyet raporları ve iklim eylem planları üzerinden yerel bağlam öğelerinin saptanması ve iklim değişikliğindeki yerinin yorumlanması yapılmıştır.

5.1. Vaka Çalışmasına Dair Alanyazın Araştırması

Planlama sürecinin anlaşılması, önemi ve ne derece detay içerdiğinin algılanabilmesi amacıyla kapsam içerisinde stratejik planlama süreci ve iklim eylem planlarıyla ilişkisi özet bir alanyazın araştırması ile aşağıda açıklanmış, stratejik planlar, performans ve faaliyet raporları ve iklim eylem planlarının analizi de bu bölüm içerisinde bahsedilmiştir.

Stratejik planlama tüm yönetim alanlarında ileriye yönelik amaç ve hedeflerin saptanması sürecidir. Belediyelerin orta ve uzun vadede odaklanmak istediği önceliklerin belirlenmesi, mali disiplinin kurulması, kaynakların stratejik önceliklere göre dağıtılması ve etkinliğinin izlenmesi üzerine kuruludur. Kenttekilerin yaşam kalitesini etkileyen ve etkilemesi muhtemel koşulların anlaşılması, ileride ulaşmak istediği konumun belirlenmesi ve bu konuma ulaşmak için belediyenin kaynaklarını etkin bir şekilde kullanma yollarını tanımlayan sistematik bir süreç olarak açıklanabilmektedir (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019). Tüm bu süreç misyon, vizyon, temel değerler, iç ve dış paydaşlar, GZFT analizleri, stratejik amaçları gibi temel bölümleri içermektedir. Planlamanın amacı kamusal değer yaratmak, politik, proje ve hizmetler üretmektir. Süreç katılımcı bir anlayışla değerleri birbirleriyle bağdaştırmalı ve analitik karar verme üzerine kurulmalıdır. Türkiye’de stratejik planlama sürecinin kontrol birimi T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı olup 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunun 7. maddesinde belediyelerin sorumluluğu kapsamında stratejik planlama hazırlaması yer almaktadır (Akman ve Özaslan, 2018).

Stratejik planlar için amaç ve hedefler oluşturulurken sosyoekonomik sorunların çözümü ve vatandaşlar ile birlikte belediyenin ihtiyaçlarının karşılanması temel hedeftir. Durum analizi sonrası ulaşılan tespitler ve ihtiyaçlarla uyumluluğu sağlandıktan sonra gerçekçi, ulaşılabilir hedefler belirlenmektedir. Nihai sonuç açık bir şekilde ifade edilir ancak nasıl ulaşılabileceğini ayrıntılı olarak açıklanmamaktadır. Amaçlar hedefler için çerçeve çizildikten sonra hedefler amaçların gerçekleştirilmesine yönelik öngörülen çıktı ve sonuçların tanımlanmış bir zaman dilimi içerisinde ifade edilmektedir (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019). Oluşturulan hedefler ve amaçlar doğrultusunda planın yürürlükte olduğu tarihten itibaren takibi yapılır ve bu takip-geri dönüt süreci performans ve faaliyet raporlarının üretilmesini içermektedir. Performans raporları plan içerisinde belirlenen hedeflere ne ölçüde ne zaman nasıl ulaşılabilineceğinin ortaya konulması için oluşturulurken, faaliyet raporları, faaliyet raporları ilgili kurum hakkındaki genel bilgileri; kullanılan kaynaklar, sapmaların nedenlerini, malî bilgileri içermektedir. Stratejik plan ve performans programındaki hedeflerin ne düzeyde uygulandığını detaylandırmaktadır (Akman ve Özaslan, 2018).

Şekil 5.1. Stratejik planlama süreci (Belediyeler için stratejik planlama rehberi referans alınarak oluşturulmuştur.)

İklim değişikliği için ise bu tanımlamalardan hareketle stratejik planlama sürecinde koşullarla mücadele için doğrudan eylemlerin ve uygulama araçlarının yer alması varsa yerel iklim eylem planlarının hedeflerinin bütünleştirici olması önemlidir.

Yerel yönetimler küresel sorunlara yerel çözümlerin üretilmesi için gönüllü olup iklim odaklı platformlarda kendine yer edinmelidir (Demiray, 2021). Her ne kadar ulusal ve uluslararası düzeydeki yapıların etkinliği daha fazla olsa da yerel düzeydeki uygulamaların iklim değişikliğine uyum ve mücadelede daha etkili ve daha gerekli çözümleri üretecek seviyede olduğu açıktır (Parlak ve Partigöç, 2022). Bir kent iklim değişikliğine karşı planlama yaparken 4 farklı eylem plan türüne gidebilir bunlar; sürdürülebilir enerji eylem planı, azaltım eylem planı, uyum eylem planı ve entegre azaltım-uyum eylem planı şeklindedir. Ve bu yerel iklim planları oluşturulurken her kentin kendisine özgü olmalıdır. Ölçülebilir, anlamlı ve kullanışlı göstergeler öngörülen hedefler için kısa, orta ve uzun vadeli zamanlarını tanımlamalı ve eşitlik- adalet unsurları ele alınmalıdır (Talu, 2019).

5.2. Seçilen Alana Dair Genel Bilgiler

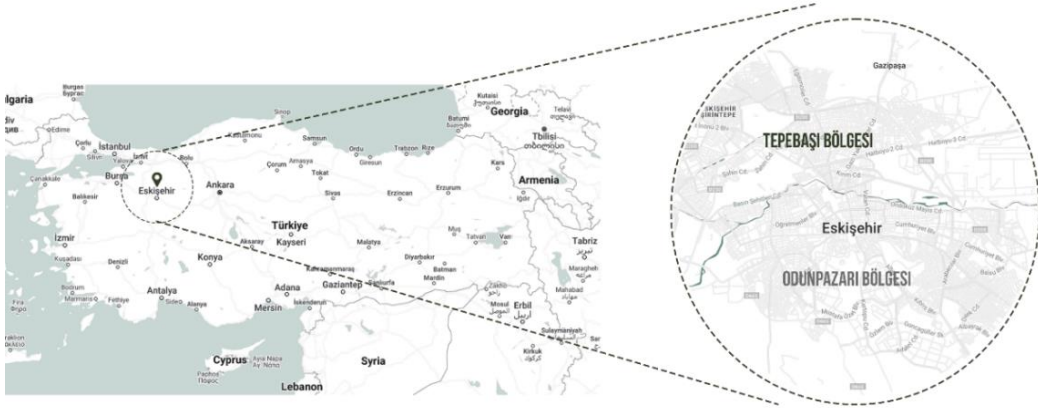
Eskişehir'in yerel bağlamını genel olarak tanımlayabilmek ve Eskişehir Tarihi Kentsel Peyzajının tez kapsamındaki sınırlılıklarını çizebilmek adına yapılan alanyazın taramasında “*Eskişehir*” “*Tarihi Kentsel Peyzaj*” ve “*İklim Değişikliği*” anahtar kelimeleri üzerinden öncelikle 1980-2024 yılları arası mimarlık/şehir bölge planlama üzerine yapılan tez çalışmaları olmak üzere; kitap bölümü, makale, sempozyum metinleri üzerinden ikili ve üçlü kombinasyonlar halinde filtreleme yapılmıştır. Filtreleme sonucunda bulguların saptanması ve içerik analizi sırasında yeni anahtar kelimelerin saptanması öncesinde alan hakkındaki arka plan bilgilerinin şekillenmesi sağlanmıştır.

5.2.1. Eskişehir tarihi kentsel peyzajı ve iklim değişikliği ilişkisi

Eskişehir tarihi kentsel peyzajına yönelik alanyazın taraması sonucunda saptanan yerel bağlam öğeleri geniş kentsel bağlam tanımından gelen kategorileri içerisinde ayrılarak haritalanmış olup kentteki konumları gösterilmiştir. Daha sonrasında bu bağlam öğeleri bulgular ve tartışma kısmında stratejik planlar faaliyet ve performans raporları ve iklim eylem planlarının incelenmesiyle geliştirilmiş olup aynı harita geliştirilerek yeniden eklenmiştir. Alan çalışması için yapılan araştırma ve bulgular sonucu oluşturulan bu haritalardaki gösterimler doğrudan bir mekânı ya da yoğunluğu belirtmemekte olup alanların bulunduğu yerleri büyüklüklerine göre genel olarak ifade etmektedir.

Konumu, Coğrafi Özellikleri ve Genel Bilgiler

Eskişehir, İç Anadolu Bölgesi'nin kuzeybatısında yer almakta olup coğrafi konumu sayesinde tarih boyunca her alanda bir kavşak noktası görevi görmüştür. Marmara, Karadeniz ve Ege bölgelerine olan ile ticaret yollarının kesişiminde bulunmuş ve bu durum kentin sosyo-ekonomik gelişimini etkilemiştir ve özellikle Osmanlı zamanında demiryolu hattının genişlemesiyle Eskişehir, İstanbul ile Anadolu'nun iç kesimleri arasında stratejik bir ulaşım merkezi haline gelmiştir. Günümüzde de Konya, Ankara ve İstanbul arasında hızlı trenler için yeniden bir kavşak noktası olması da modern zamanlarda da ulaşımındaki yerinin korunmasını sağlamıştır. Kentte Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınladığı 2023 Yılı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre; nüfus 915.418 olarak kayıtlara geçmiş olup nüfusun %50,34'ünü kadınlar ve %49,66'sını erkekler oluşturmaktadır (TÜİK,2024).

Şekil 5.2. Eskişehir ili onumu ve merkez ilçelerin gösterimi

Kent merkezinde iki adet ilçe bulunmakta olup bunlar Porsuk Çayı üzerinde hizalanmış olan güney kısmındaki Odunpazarı ilçesi ve kuzey kısmındaki Tepebaşı'ndan oluşmaktadır. 1993'te çıkarılan 504 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Tepebaşı ve Odunpazarı belediyeleri kademe belediyeler olarak birleşmiş Eskişehir Büyükşehir statüsü kazanmıştır.

Eskişehir Tarihi Kentsel Peyzajının Yerel Bağlam Üzerinden Tanımlanması

Eskişehir Tarihi Kentsel Peyzajının tanımlanabilmesi için yerleşimin tarihi, bu süreçlerde meydana gelen gelişmeleri, doğal öğeleri, altyapısı, kültürel öğeleri gibi kente özgü yani yerel bağlamını tanımlayan öğelerin gelişimi ve şekillendiren unsurları, tez sınırlılıkları içerisinde belirtilen kentsel bağlamın somut öğeleri üzerinden tarihi kentsel peyzaj odağında tanımlaması yapılmıştır. Bugünkü Eskişehir ili, Eski ve Orta Çağlarda Yunanca Dorylaion Latince Dorylaeum ismi ile tanınan bir kent olup önemli yolların kavşak noktasında kaplıcaları ile ünlü bir Frigya şehri olarak geçmektedir.

Erken Bronz Çağı, Hititler, Frigler, Klasik Helen Dönemi, Roma, Bizans, Anadolu Selçuklu olmak üzere farklı uygarlıklara ait kültürler kent içerisinde katmanlaşmaktadır. Orta Çağ'da Roma İmparatorluğu'nun parçalanmasıyla kent, Bizans İmparatorluğu'nun yönetiminde ve kilise kontrolünde olan bir ticari kent olarak ilişkilerini devam ettirmiştir (Ertin, 1994). Bu dönemde Porsuk çayının kıyısında Bizanslılar döneminde yapılmış kemerli köprüler olduğu ve Porsuk kıyısında bir mahalle benzeri yerleşimin geliştiği söylenmektedir. Selçuklular hâkimiyeti ile birlikte Eskişehir'de kent yerleşiminde önemli değişikliklerin olduğu gözlemlenmiştir. 1220 yılında inşa edildiği tahmin edilen Alaaddin camii Selçuklular döneminden kalma yapıtlardan biri olarak günümüze kadar gelmiştir (Ertin, 1994). Bu yapının konumundan hareketle Eskişehir'in bir kent olarak şekillenmeye başladığı ilk merkezin bu camiyi çevresinde Odunpazarı Bölgesinde olduğu yorumuna ulaşılabilmektedir (Ertin, 1994). Osmanlı dönemine gelindiğinde Eskişehir uç beylik konumunda olmasına rağmen kent 17 yüzyılda köy konumuna düşmüş ve küçük bakımsız bir kasaba olarak yoluna devam etmiştir. Çeşitli gezginler araştırmacılar tarafından Şehir Bayındırlık faaliyetlerinden uzakta olmasına rağmen kaplıcaların hala aynı ününü koruduğu şeklinde tanımlamalar yapılmaktadır (Ertin, 1994)

Bu kaplıcalar aynı zamanda kenti sınırlamakta olup büyük bir çarşı ile mahalleler birbiriyle iç içedir. 19 yüzyıllara gelindiğinde demiryolu inşaatının Eskişehir'e yaklaşmasıyla birlikte kent dinamiklerinde farklı bir değişime doğru gidilmiştir ve Porsuk çayının kuzey kıyısı ve demiryolu çevresinde şehir 20 yüzyılın başlarına doğru gelişerek büyümeye devam etmiştir (Ertin, 1994).

Ayrıca demiryolu etkisi sosyal yaşamda da savaşlardan dolayı çeşitli bölgelerdeki Türklerin kente göç etmesi ile birlikte kültürel, sosyal ve ekonomik duruma katkı sağlamış olup kent içi dinamiklerin canlanmasını sağlamıştır (Yakut, 2017, akt. Koç, 2024). Kent Cumhuriyet dönemine geçmeden önce ilk sanayisi olan cer atölyesi ile birlikte çevresindeki kentlerden farklı olarak Cumhuriyet'in de getirisiyle ivme kazanacak olan sanayi hedefleri içim bir potansiyel olarak konumlanmıştır (Ertin, 1994). Cumhuriyetin ilanından sonra demiryolu ve göçmen kenti olmasının da etkisiyle kent ulaşımı ve altyapısıyla sanayi için önemli bir kent haline gelmiştir. Cer atölyelerinin beraberinde gelen şeker fabrikası ve uçak bakım atölyesi de kentin sanayi kenti kimliğini geliştiren diğeri yatırımlar olmuş olup bu gelişmelerden hareketle kentte tanımla fabrikalar bölgesi oluşmaya başlamıştır. Sanayi kimliğinin yanında bir üniversite kenti oluşunu ise İktisat Yüksekokulu'ndan başlayarak ve akademideki diğeri gelişmelerle değışmesiyle birlikte kent ağırlıklı olarak üniversiteler üzerinden şekillenmeye başlamıştır. Doksanlı yıllara gelindiğinde kentte sanayi kenti kimliğine ek olarak Taşbaşı Kentsel Sit Alanı'na ilişkin ve Odunpazarı'nın geleneksel yerleşiminin korunması kararları (Odunpazarı Tarihi ve Kentsel Sit Alanı) alınmasıyla kültürel alanların rehabilitasyonu yerel bağlama yeniden dahil olmaları sağlanmıştır. Kent 2000li yıllarda Avrupa Kenti olma hedefi ile birlikte yaşam koşulları ve yaşanabilirlik konusunda gelişmeye başlamış olup 1999 yılından bu yana Porsuk Çayı çevresinde rehabilitasyon, akış düzenlenmesi, kıyılarda yeşil alan yapılması, yaya ve araç köprülerinin yenilenmesi, gibi farklı fonksiyonlar kazanmıştır (Koç, 2024). Kültür varlıklarının kente kazandırılması bağlamında Haller Gençlik Merkezi olarak hal binası yenilenmesi, Eski Aral Şarap Fabrikası'nın yeniden işlevlendirilerek eğlence mekanına dönüştürölmesi gibi eski yapıların kente yeniden kazandırılması odağındaki projeler ile de koruma alanında gelişmeler yaşanmıştır (Koç, 2024). 2004 yılında ilk etabıyla başlanan ESTRAM, bugün şehrin simgelerinden biri olup bu yeni ulaşım ağı sayesinde kişisel araçların azalması ve yayalaşmanın artışı sağlanmış olup yapı kent içerisindeki farklı fonksiyonlardaki mekanları birbirine bağlanmıştır. Porsuk Çayı çevresi, Adalar Bölgesi, Kentsel sit ve koruma alanlarındaki dönüşümler ile birlikte Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Fabrika Bölgesi Koruma Alanı, kent merkezinde bazı bireysel restorasyonlar ve işlevlendirmeler kültürel kimliğine katkı sağlarken Sazova Bilim, Kültür ve Sanat Parkı, Şelale Park, Kentpark gibi artırılan açık alanlar ile de (Koç, 2024) kent kimliği sadece altyapı ve yapılı çevresi özelinde değil açık alanlar üzerinden de katmanlaşmaya devam etmiştir.

Tüm bu tarihi gelişmelerden hareketle kentin sosyal ve kültürel dinamiklerini etkileyen getiren önemli gelişmeler; Kaplıcalar, Porsuk Çayının rehabilitasyonu, ESTRAM tramvay ulaşımının sağlanması, Adalar bölgesinin iyileştirilmesi, Sazova Bilim Sanat ve Kültür Parkının açılması ve Fabrikalar Bölgesi ve Odunpazarı Kentsel Sit Alanındaki uygulamalar ile tescilli çeşitli (Haller Binası, 2000) cumhuriyet dönemi yapılarının yeniden işlevlendirilerek olarak dönüştürülmesi şeklinde (Koç, 2024) özetlenebilmektedir. Bu bağlamda tarihsel süreçteki gelişmelerin aynı zamanda Eskişehir kentinin yerel bağlamını oluşturan ve tarihi kentsel peyzajında yer edinen kilit ögeler olduğu ve hala günümüzde de aktif olarak incelenebilmelerinden hareketle yerel/kentsel bağlam öğeleri olarak ele alınabileceği yorumu yapılabilmektedir.

Eskişehir ve İklim Değişikliği İlişkisi

AFAD Eskişehir İl Afet Risk Azaltma Planına (IRAP-2022) göre deprem, sel, heyelan, kaya düşmesi, yangınlar ve obruklar Eskişehir ilinde gözlemlenen doğal afetler olarak listelenmektedir. Deprem için Eskişehir’de nüfusun yoğun olduğu alanların il sınırları içerisinde belirlenen diri Fayların üzerinde veya yakınlarında olması ve nüfusun büyük bir kısmının sivilaşma riski yüksek 1999 öncesi bitişik nizam yapı düzeninin yoğun olduğu bir bölgede oturuyor oluşu nedeniyle meydana gelebilecek bir depremde can ve mal kaybına ihtimali belirtilmiştir. Sel ve taşkın için, Eskişehir Tepebaşı ve Odunpazarı ilçelerinde dere güzergâhının iki yakasında bulunan çok sayıda yerleşimin etkileneceği tespit edilmiştir. İl Merkezi’nde meydana gelen taşkınların önlenmesi için Sarısu Deresi üzerinde bir taşkın geciktirme yapısının yapılması önerilmektedir ve ilde meydana gelen heyelan olaylarının da tetikleyici etkeninin yoğun yağışlar olduğu raporda belirtilmiştir. Yangın ihtimaline karşı ise kent merkezinde eski yıllara ait ahşap malzemeden inşa edilen mahallelerin olması sebebiyle yangına daha hassas bölgeler olduğu saptanmıştır (AFAD, 2021).

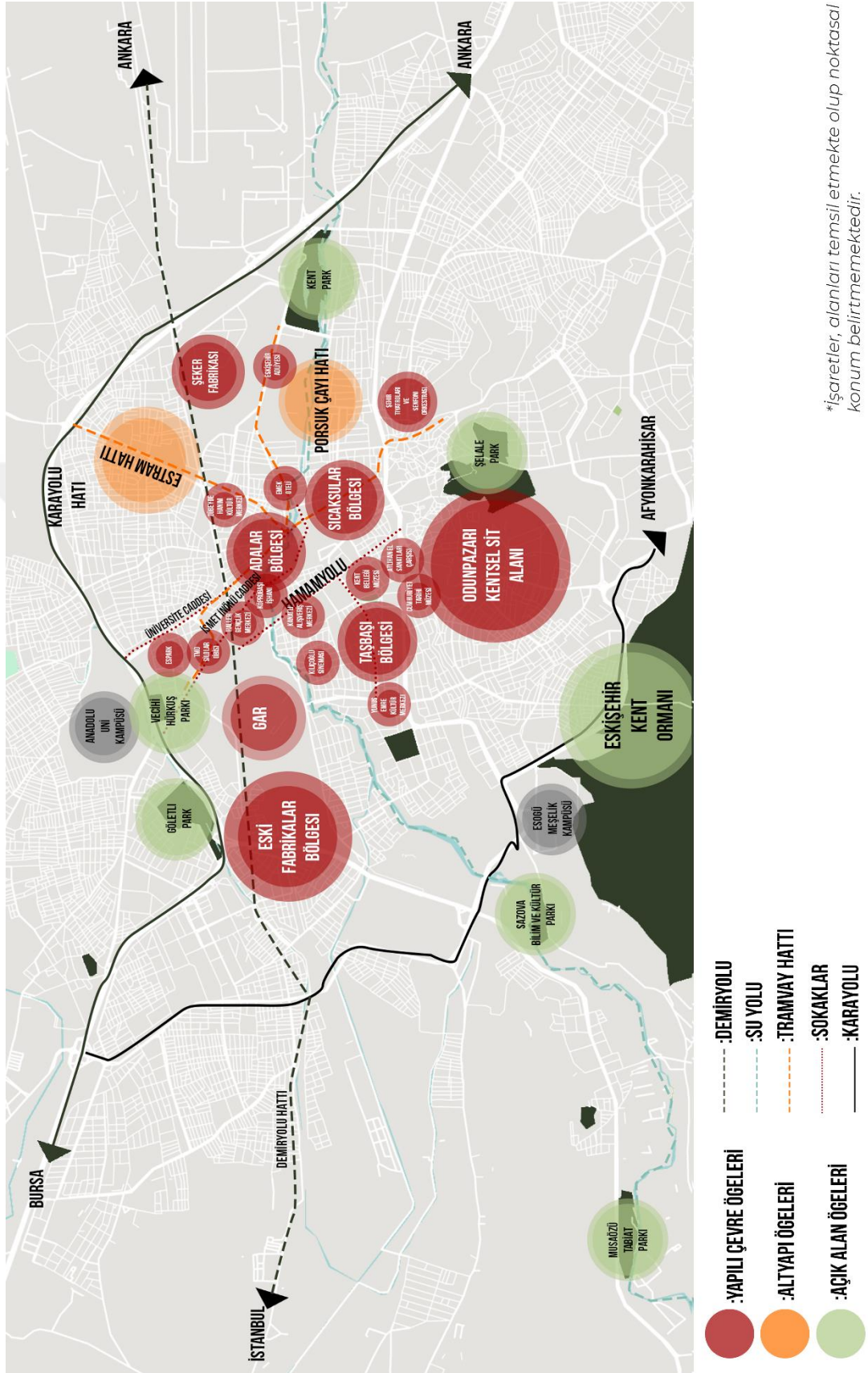
Tüm bu olası afetler için ihtimal senaryoları oluşturmuş olup rapor içerisinde yapılması gerekenler de ayrıca belirtmiştir. Eskişehir’deki tüm bu afet ihtimallerinin varlığından hareketle Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinde yapılacak olan tüm planlamaların olası afet risklerinin de göz önünde bulundurularak oluşturulmasının gerekli olduğu yorumuna ulaşılabilir.

5.2.2. Eskişehir yerel yönetimleri

Eskişehir, 2 Eylül 1993 tarihinde kabul edilen 504 Sayılı “Yedi İlde Büyükşehir Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile büyükşehir olmuş ve Belediyenin adı “Eskişehir Büyükşehir Belediyesi” olarak değişmiştir. 06.12.2012 tarihli ve 28489 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan 6360 sayılı “*Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulmasına Dair Kanun*” ile ise Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin sınırları il mülki sınırlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Bu Kanun kapsamında, ilçelerin sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri sona erdirilmiştir kent içerisindeki köyler mahalle statüsüne, belde belediyeleri ise tek mahalle olarak ilçelerin belediyelerine dahil edilmiştir. Odunpazarı ve Tepebaşı alt kademe belediyelerinin kurulması ise 21 Aralık 1993 tarih ve 93/5130 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmış; anılan Karar 4 Ocak 1994 tarih ve 21808 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Özkiremitçi, 2022).

Eskişehir’in eski bir yerleşim bölgesi olan Odunpazarı, kentin güney kesimindeki tepeler üzerine kurulmuştur. Bakanlar Kurulunun 95/5130 sayılı kararıyla Eskişehir Büyükşehir Belediyesine bağlı ilk kademe belediyesi olarak 04/04/1994 tarihinden itibaren hizmete başlamıştır. 2008 tarihli ve 5747 sayılı Kanunla sınırları aynen korunarak statüsü ilçe belediyesi olarak belirlenmiştir. Tepebaşı bölgesi ise yine benzer şekilde 2008 yılında ilçe statüsünü elde etmiş olup Eskişehir’in büyükşehir belediyesi idari statüsüne dönüşmesi sonrası ilk kademe ilçe belediyesi olarak kurulmuştur (3143 ve 657 Sayılı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1993).

*İşaretler, alanları temsil etmekte olup noktasal konum belirtmemektedir.

5.3. Alana Dair Analizler

Yerel bağlamın yerel yönetim planlamalarında ne denli ele alındığını saptanması kapsamında Eskişehir Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı belediyelerinin stratejik planları, performans ve faaliyet raporları ve iklim eylem planları incelenmiş olup bu belgeler içerisinde yerel bağlama ait anahtar kelimelerin taranması yapılmıştır. Bu kapsamda uygulamaların başarıya ulaşip ulaşılmadığından çok yerel bağlam unsurlarının ne denli çözümlere dahil edildiği gözlemlenmiş olup yer yer uygulamaların süreci de takip edilmiştir. Kuramsal bilgi kısmında belirtilen yerel bağlam tanımı, stratejik plan, performans ve faaliyet raporları, iklim eylem planları sınırlılıkları ve iklim değişikliğine karşı genel çözümler araştırmaları üzerinden; analiz sonucu saptanan kullanım sıklıkları ve yerel bağlam öğelerinin varlığı iklim değişikliği ilişkisiyle yorumlanarak bulgular başlıkları altında incelenmiştir. İlk önce stratejik planlar daha sonrasında performans ve faaliyet raporları ve en sonunda da İklim Eylem Planlarının da incelenmesiyle birlikte yerel bağlamların iklim değişikliğindeki yerinin yerel yönetim belgeleri üzerinden okunması ve bütüncül bir şekilde anlaşılması hedeflenmiştir.

5.4. Stratejik Planlarının Yerel Bağlam Odağında İncelenmesi

Stratejik planların yerel bağlam odağında incelenmesi için planların hedef madde sayıları, içerikleri ve belediye yönetimlerinin de kendi içlerinde farklı işlemesi sebebiyle sadece yerel bağlamı içeren anahtar kelimeler saptanıp çizelgelerin altına kullanım sıklıkları ve nelerin saptandığı şeklinde belirtilerek ilenmiştir. Bu bağlamda açık kaynakla belediye ve T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı sitesinden elde edilen 18 adet stratejik plan üzerinden ilk saptamalar yapılmıştır.

5.4.1. 2006-2010 dönemi stratejik planları

2006-2011 dönemi arasında her belediye birer plan yayınlamıştır. Bu planlara göre Eskişehir Belediyesi 10 ana amaç, Odunpazarı Belediyesi 3 ana amaç ve Tepebaşı Belediyesi ise 3 ana amaç üzerinden ilerlemiştir.

Bu amaçlar içerisindeki kapsam dışı maddeler (ekonomik, sosyal, kamu yönetimi özelindeki hedefler) analiz içerisinde incelenmemiştir. Çizelge 5.1. içerisinde hedefler yerel bağlam tanımı üzerinden oluşturulan kategoriler içerisinde yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.1. 2006-2010 dönemi stratejik planı yerel bağlam öğelerini içeren hedefler

2006-2010 DÖNEMİ STRATEJİK PLANI				
Kategoriler	Belediyeler	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
	Topoğrafya			
Doğal ve İklimsel Özellikler	Jeoloji	1. Sıcaksular Termal Bölgesinin hidroterapi için kullanılabilmesi adına destek verilmesi (Hedef 4.5.)		
	Hidroloji	1. Porsuk Çayı Islahı (Hedef 3.2.) 2. Kalabak Suyu Hizmet Çalışmaları (Hedef 3.3.)		1. 2007 sonuna kadar mücavir alan içinde bulunan Musaözü, Borabey ve Keskin gölet havzalarının korunabilmesi için gölet koruma alanları içindeki taşınmazların durum tespitlerinin yapılması (Hedef 1.9.)
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1. Tarihi Odunpazarı Evleri Kentsel Sit Alanı Çalışmaları (Hedef 2.4.) 2. Haller Gençlik Merkezi Restorasyonu (Hedef 6.2.)	1.Odunpazarı bölgesinin turizm master planına katkı sağlamak (Hedef 3.3.1)	
	Altyapı	1. ESTRAM-Hafif Raylı Sistem Çalışmaları (Hedef 1.1.)		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1.Porsuk Çayı ve Çevresi Düzenlemeleri (Hedef 3.6.) 2. Kentpark, Göletli Park ve Sazova Bilim, Kültür ve Sanat Parkı Projesi (Hedef 7.2)		
Başvurulma Sıklığı		8	1	1
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: ESTRAM, Porsuk Çayı, Kentpark, Sazova Bilim, Kültür ve Sanat Parkı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Kalabak Suyu, Musaözü, Borabey ve Keskin Gölet Havzaları (Hedefler içerisinde geçmektedir.)				

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin oluşturduğu amaçlarda her alanı kapsayan bir dağılım (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2011b) görülmekle birlikte yerel odaklı sorunlara değinilen bir yığılmanın varlığı söz konusudur. Odunpazarı Belediyesi daha çok genel konular ve ekonomi üzerine yoğunlaşmış olup bir hedefler dışında yerel bağlamı içeren kavramları görülmemiştir. Tepebaşı Belediyesinde ise toplam 64 hedef arasından sadece bir hedef çalışma kapsamında ele alınmıştır. Büyükşehir Belediyesi yerel bağlamı içeren 8 hedef belirlerken diğer belediyeler 1 hedef belirlemiştir ve bu kapsamda tüm belediyeler özelinde “*ESTRAM, Porsuk Çayı, Kentpark, Sazova Bilim, Kültür ve Sanat Parkı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Kalabak Suyu, Musaözü, Borabey ve Keskin Gölet Havzaları*” anahtar kelimeleri saptanmıştır. Topoğrafya kategorisi haricinde diğer tüm ana kategorilerde hedefler belirlenmiştir.

5.4.2. 2011-2015 dönemi stratejik planları

2011-2015 dönemi arasında Eskişehir Büyükşehir ve Odunpazarı Belediyeleri birer, Tepebaşı Belediyesi ise 2011 temmuz güncellemesi ile birlikte iki adet plan yayınlamıştır. Bu planlara göre Eskişehir Belediyesi 4 ana amaç, Odunpazarı Belediyesi 3 ana amaç ve Tepebaşı Belediyesi ise 3 ana amaç üzerinden ilerlemiştir ve bu amaçlar içerisindeki kapsam dışı maddeler (ekonomik, sosyal, kamu yönetimi özelindeki hedefler) analiz içerisinde incelenmemiştir. Çizelge 5.2. içerisinde hedefler yerel bağlam tanımı üzerinden oluşturulan kategoriler içerisine yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.2. 2011-2015 dönemi stratejik planı yerel bağlam öğelerini içeren hedefler

2011-2015 DÖNEMİ STRATEJİK PLANI (Tepebaşı Belediyesi 2012 Güncellemesi Dahildir.)				
Belediyeler		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
Kategoriler				
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			
	Jeoloji			
	Hidroloji	1. Porsuk Çayı’nın Spor Amaçlı Kullanımı (Hedef 1.6.) 2.Porsuk Çayı Üzerinde Su Yolu Taşımacılığı-ESBOT (Hedef 2.3.)		1. Çukurhisar Göletinin Rekreasyon Alanı Olarak Düzenlenmesi (Hedef 1.2.1.1.2.)

Çizelge 5.2. 2011-2015 dönemi stratejik planı yerel bağlam ögelerini içeren hedefler (devam)

Belediyeler		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
Kategoriler				
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1. Tarihi ve Kültürel Miras Geliştirilerek Korunacak-TMO Silolarının Yeniden İşlevlendirilmesi, Tarihi Odunpazarı Evleri Kentsel Sit Alanı Çalışmaları-(Hedef 1.5.)	1. Odunpazarı Bölgesine Turist Çekmek (Hedef 3.2.5)	1.Fabrikalar Bölgesi Düzenlemeleri (Hedef 1.3.8.) 2. Fabrikalar Bölgesi 18. madde uygulamasına göre düzenlenmesi (Hedef 1.5.-2012 Eki)
	Altyapı	1. ESTRAM Hatlarının Uzatılması (Hedef 2.1.) 2. Porsuk Çayı Üzerindeki Turist Amaçlı Su Yolu Taşımacılığı desteklenecek (Hedef 2.3.) 3. Demiryolu hattının YHT projesi kapsamında ele alınışı (Hedef 2.4.)		1. Demiryolunun belli kısımda yeraltına alınması kapsamında Gar ve çevresinde planlama çalışması (Hedef 1.3.5.)
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1.Göletli Park Projesinin Tamamlanması (Hedef 3.1.) 2. Porsuk Çayı ve Çevresinin Rehabilit Edilmesi (Hedef 3.3.)		
Başvurulma Sıklığı		8	1	4
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: ESTRAM, Porsuk Çayı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, TMO Siloları, Göletli Park, Fabrikalar Bölgesi, Çukurhisar Göleti, Demiryolu, Gar. (Hedefler içerisinde geçmektedir.) TÜLOMSAŞ, Şeker Fabrikası ve Kızılınler Termal Bölgesi Bahsi (2012 Güncellemesi metinler içerisinde saptanan kelimelerdir.)				

Bu yıl aralığı önceki periyottan farklı olarak yerel bağlam ögelerinin tüm belediyelerce ele alındığı bir planlama süreci olmakla beraber; Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, yerel bağlamı içeren hedeflerine devam ederken aynı zamanda yeniden işlevlendirme (*adaptive reuse*- TMO Siloları, Haller Binası uygulamaları) çalışmalarını da plan içerisinde belirtmiştir. Öncelikli hedefin kültür ve miras odağına verildiği gözlemlenmiş olup belediye diğer yaptığı eylemlerde doğrudan sürdürülebilirliği/iklim değişikliği odağını hedeflemese bile çevreyi koruma odaklı politikaları benimsediği için iklim değişikliği çalışmalara erken başlanıldığının da yorumuna ulaşılabilir. Odunpazarı Belediyesinin bu dönemki planı incelendiğinde sadece yapılı çevre kategorisi için anahtar kelime yakalanmış olup diğer alanlarda herhangi bir saptama yapılamamıştır. Turistik ve kültürel açıdan etkin hale getirilen tarihi miras projesi üretmek başlığı ile Odunpazarı Sit Alanı'ndan bahsedildiği gözlemlenmiştir.

Tepebaşı Belediyesinde ise 2010-2014 dönemi de önceki plan gibi 3 ana amaç üzerinden ilerlemiştir ve bu kapsamda belediye, çevre dostu imajı ile birtakım amaçlar belirlmesine karşın yerel bağlam adına sadece Demiryolları ve Fabrikalar Bölgesinden bahseden hedefler saptanmıştır. Toplamda Büyükşehir Belediyesi yerel bağlamı içeren 8 hedef belirlerken Odunpazarı Belediyesi 1 ve Tepebaşı Belediyesi ise 4 hedef belirlemiştir. Bu kapsamda tüm belediyeler özelinde “*ESTRAM, Porsuk Çayı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, TMO Siloları, Göletli Park, Fabrikalar Bölgesi, Çukurhisar Göleti, Demiryolu, Gar, TÜLOMSAŞ, Şeker Fabrikası ve Kızılınler Termal Bölgesi*” anahtar kelimeleri saptanmıştır. Topoğrafya kategorisi haricinde diğer tüm ana kategorilerde hedefler belirlenmiştir.

5.4.3. 2015-2019 dönemi stratejik planları

2011-2015 dönemi arasında Eskişehir Büyükşehir ve Odunpazarı Belediyeleri birer, Tepebaşı Belediyesi ise 2018 güncellemesi itibarı ile iki adet plan yayınlamıştır. Bu planlara göre Eskişehir Belediyesi 5 ana amaç, Odunpazarı Belediyesi 6 ana amaç ve Tepebaşı Belediyesi ise 4 ana amaç üzerinden ilerlemiştir ve bu amaçlar içerisindeki kapsam dışı maddeler (ekonomik, sosyal, kamu yönetimi özelindeki hedefler) analiz içerisinde incelenmemiştir. Çizelge 5.3. içerisinde hedefler yerel bağlam tanımını üzerinden oluşturulan kategoriler içerisinde yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.3. 2015-2019 dönemi stratejik planı yerel bağlam öğelerini içeren hedefler

2015-2019 DÖNEMİ STRATEJİK PLANI (Tepebaşı Belediyesi 2018-2019 Güncellemesi Dahildir.)				
Belediyeler		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
Kategoriler				
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			
	Jeoloji		1. Sıcaksular mevkiinde yapılan sağlıklaştırma Projesi (Hedef 3.6.)	
	Hidroloji	1.Porsuk Çayı Üzerindeki Turist Amaçlı Su Yolu Taşımacılığı desteklenmeye devam edilecek (Hedef 2.3.)		

Çizelge 5.3. 2015-2019 dönemi stratejik planı yerel bağlam ögelerini içeren hedefler (devam)

Belediyeler		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
Kategoriler				
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1. Tarihi Odunpazarı Evleri Kentsel Sit Alanı Çalışmaları (Hedef 1.5.)	1. Taşbaşı ve Hamamyolu bölgeleri için tarihi dokunun korunması (Hedef 2.2.) 2. Tarihi Odunpazarı Evleri Kentsel Sit Alanı Çalışmaları (Hedef 3.8.)	1. Zübeyde Hanım Kültür Merkezinin Kadın ve Aile temalı etkinlikte kullanılması (Hedef 2.10)
	Altyapı	1. ESTRAM Hatlarının Uzatılması (Hedef 2.1.) 2. Porsuk Çayı Üzerindeki Turist Amaçlı Su Yolu Taşımacılığı desteklenmeye devam edilecek (Hedef 2.3.)		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1. Yeşil Alanların Fonksiyonları Arttırılacak (Sazova ve Kentpark Bahsi) (Hedef 3.2.)		
Başvurulma Sıklığı		5	3	1
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: ESTRAM, Porsuk Çayı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Taşbaşı ve Hamamyolu Bölgeleri, Sıcaksular Termal Alanı (Hedefler içerisinde geçmektedir.) Kapsam Dışı Kategoriler içerisinde Saptanan Anahtar Kelimeler: Zübeyde Hanım Kültür Merkezi				

2015-2019 dönemi stratejik planlarında Tepebaşı Belediyesi hariç diğer iki belediyenin yerel bağlamı belirli hedeflerinde işlediği bir periyottur. Eskişehir Büyükşehir Belediyesinin bu yıl aralığındaki hedefleri önceki periyotlardaki projelerin geliştirilmiş versiyonlarıyla, Odunpazarı Belediyesi için özellikle Odunpazarı haricinde başka yerel bağlam ögelerinin bahsi ve bu bölgelere (Taşbaşı, Hamamyolu ve Sıcaksular Bölgesi) özgü hedeflerin belirlenmesi göze çarpmaktadır. Tepebaşı Belediyesi yerel bağlamı içeren hiçbir hedef belirlememekle birlikte bu periyotta, küresel iklim değişikliği, sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi maddeler üzerinde durulmuştur. Bu periyot aralığında sadece sosyal belediyecilik temalı 2.10. hedefi içerisinde bahsi geçen Zübeyde Hanım Kültür Merkezi yerel bağlam ögesi olarak ele alınmıştır. Tüm belediyeler özelinde yerel bağlam ögeleri ise “ESTRAM, Porsuk Çayı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Taşbaşı ve Hamamyolu Bölgeleri, Sıcaksular Termal Alanı” olarak saptanmıştır. Topoğrafya kategorisi haricinde diğer tüm ana kategorilerde hedefler belirlendiği gözlemlenmiştir.

5.4.4. 2020-2024 dönemi stratejik planları

2020-2024 dönemi arasında Odunpazarı Belediyeleri bir, Eskişehir Büyükşehir ve Tepebaşı Beledileri ise 2023 güncellemeleri itibari ile iki adet plan yayınlamıştır. Bu planlara göre Eskişehir Belediyesi 8 ana amaç, Odunpazarı Belediyesi 5 ana amaç ve Tepebaşı Belediyesi ise 5 ana amaç üzerinden ilerlemiştir ve bu amaçlar içerisindeki kapsam dışı maddeler (ekonomik, sosyal, kamu yönetimi özelindeki hedefler) analiz içerisinde incelenmemiştir. Çizelge 5.4. içerisinde hedefler yerel bağlam tanımı üzerinden oluşturulan kategoriler içerisinde yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.4. 2020-2024 dönemi stratejik planı yerel bağlam öğelerini içeren hedefler

2020-2024 DÖNEMİ STRATEJİK PLANI (Eskişehir Büyükşehir ve Tepebaşı Belediyeleri'nin 2023 Güncellemesi Dahildir.)				
Belediyeler		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
Kategoriler				
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			
	Jeoloji			
	Hidroloji	1. Porsuk Çayı Rehabilitasyonu Projesi (Hedef 3.2.)		
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre			
	Altyapı	1. Tramvay Hatları Yapım Projesi (Hedef 2.2.)		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1. Mevcut Yeşil Alanlar Korunacak, Fonksiyonları Çeşitlendirilecek ve Yeni Yeşil Alanlar Oluşturulacak (Kentpark ve Sazova Bahsi. (Hedef 1.3.)		
Başvurulma Sıklığı		3	0	0
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri:				
Porsuk Çayı, Kentpark, Sazova Bilim, Kültür ve Sanat Parkı (Hedefler içerisinde geçmektedir.)				
Fabrikalar Bölgesi, Kızılınler Termal Bölgesi (Metinler içerisinde saptanan kelimedir.)				

2020-2024 dönemi stratejik planlarında Eskişehir Büyükşehir Belediyesi hariç diğer iki belediyenin yerel bağlamı hedeflerinde belirtmediği bir periyot olarak gözlemlenmektedir ve dönem içerisinde yapılan planların tümünün ana teması iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik odağında olup belirlenen hedefler bu temalar üzerinde şekillenmektedir. Bu bağlamda planlar ele alındığında yerel bağlamı içeren sadece 3 hedef görülmüş olup bu hedefler de Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'ne aittir.

Bunlara ek olarak Tepebaşı Belediyesi bölge içerisinde bulunan Fabrikalar Bölgesi, TÜLOMSAŞ, Şeker Fabrikası ve Kızılınler Termal Alanı plan içerisinde GZFT analizi kısmında potansiyeller başlığı içerisinde bahsedilmiştir. Toplamda 3 belediye için; “Porsuk Çayı, Kentpark, Sazova Bilim, Kültür ve Sanat Parkı, Fabrikalar Bölgesi, Kızılınler Termal Bölgesi” saptanan yerel bağlam öğeleridir.

5.4.5. 2025-2029 dönemi stratejik planları

2025-2029 dönemi arasında Odunpazarı Belediyesi hariç diğer iki belediye birer plan yayınlamıştır. Bu planlara göre Eskişehir Belediyesi ana amaç ve Tepebaşı Belediyesi ise ana amaç üzerinden ilerlemiştir ve Odunpazarı Belediyesi’nin açık kaynakla erişilebilen bu yıl aralığı için bir stratejik planına ulaşamamıştır. Amaçlar içerisindeki kapsam dışı maddeler (ekonomik, sosyal, kamu yönetimi özelindeki hedefler) analiz içerisinde incelenmemiştir. Bu periyottaki stratejik planlar kesin bir analiz ve bulgu içermemekte olup Ekim 2024 tarihi ile ele alınmış belgelerdir ve tez sonrasında çıkarılacak olan olası güncellemeler ve değişikliklerden bağımsızdır. Çizelge 5.5. içerisinde hedefler yerel bağlam tanımı üzerinden oluşturulan kategoriler içerisine yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.5. 2025-2029 dönemi stratejik planı yerel bağlam öğelerini içeren hedefler

2025-2029 DÖNEMİ STRATEJİK PLANI (Eskişehir Büyükşehir ve Tepebaşı Belediyeleri’nin 2023 Güncellemesi Dahildir. Ekim 2024 tarihi ile incelenmiştir.)				
Belediyeler		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
Kategoriler				
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya		Belediyenin 01.10.24 Tarihi öncesinde 2025-2029 dönemi için oluşturduğu açık kaynakla erişilebilir bir stratejik plan çalışması mevcut değildir.	
	Jeoloji			
	Hidroloji			
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre			
	Altyapı			
	Açık Alanlar ve Bahçeler			
Başvurulma Sıklığı		0		0
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: Porsuk Çayı, Kentpark, Sazova Bilim Sanat ve Kültür Parkı, Tarihi Odunpazarı Evleri, Fabrikalar Bölgesi, Şeker Fabrikaları ve TÜLOMSAŞ TCDD Alanı -Bugünkü Adıyla TÜRASAŞ- (Metinler içerisinde saptanan kelimelerdir.)				

2025-2029 dönemi stratejik planlarında hiçbir belediyenin yerel bağlamı hedeflerinde belirtmediği bir periyot olarak gözlemlenmiştir ve bu dönem içerisinde yapılan planlar da ana tema olarak iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik odağından şekillenmiştir. Yerel bağlam doğrudan hedeflerde ele alınmasa da metinler içerisinde bahsedilmiş olup bunlar; “*Porsuk Çayı, Kentpark, Sazova Bilim Sanat ve Kültür Parkı, Tarihi Odunpazarı Evleri, Fabrikalar Bölgesi, Şeker Fabrikaları ve TÜLOMSAŞ TCDD Alanı*” olarak saptanmıştır.

5.5. Performans Raporlarının Yerel Bağlam Odağında İncelenmesi

Performans raporları stratejik planlarda belirlenen hedeflerin yüzde kaç hangi seviyede uygulandığı, uygulanma sırasında ne kadar kaynak harcandığı gibi detaylandırmalar üzerine oluşturulmuş raporlar olmasından dolayı bu bölümde performans raporları içerisinde detaylandırılan kısımlar üzerinden yerel bağlam öğelerinin saptanması hedeflenmiştir. Bu bağlamda açık kaynakla belediye ve T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı sitesinden elde edilen 46 adet performans raporu üzerinden saptamalar yapılmaya devam edilmiştir. 2024-2029 periyodu raporları Ekim 2024 itibarıyla henüz oluşturulmamış olup analize dahil edilmemiştir.

5.5.1. 2006-2010 dönemi performans raporları

2006-2010 dönemi için 2007’den başlayarak her yıl performans raporu yayınlanmıştır ve bu raporlar stratejik planın ana hedeflerinin mahalle, cadde, yapılan iş yüzdesi, hedeflenen miktar/süre gibi detaylara girilmesi üzerinden şekillenmiştir, stratejik planlarda kapsam dışı alınan maddeler burada da tekrardan analiz dışı bırakılmıştır ve incelemeye alınmamıştır. Çizelge 5.6. içerisinde hedefler için önden planlanan maddeler yerel bağlam tanımı üzerinden oluşturulan kategoriler içerisine yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.6. 2006-2010 dönemi performans raporları yerel bağlam öğelerini içeren faaliyetler

2006-2010 DÖNEMİ PERFORMANS RAPORLARI (2007-2010 ARASI)				
Belediyeler ve Yıllar		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2007-2008-2009-2010	2007-2008 2009-2010	2007-2008 2009-2010
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya		Bu yıllar arasında belediyenin açık kaynakla erişilebilen belgeleri mevcut değildir.	Tepebaşı Belediyesinin 2007-2008 yılı raporlarına açık kaynakla erişilememekle beraber 2009 ve 2010 yılı raporunda yerel bağlamı içeren performans maddesi saptanmamıştır.
	Jeoloji			
	Hidroloji	1.Porsuk Çayı Islahı		
	Yapılı Çevre	1.Odunpazarı Kentsel Sit Alanındaki Çalışmaları (Sariev, Cam Atölyesi - 2010 Raporu)		
Yapılı Çevre Özellikleri	Altyapı	1.ESTRAM Bakım çalışmaları		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1.Açık alan çalışmaları (Göletli Park, Sazova Bilim Kültür Parkı,Kentpark Projesi)		
Başvurulma Sıklığı		4		
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri:				
Kentpark, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, ESTRAM, Sariev, Cam Atölyesi				

Bu kapsamda yıl aralığı içerisinde çeşitli cadde ve mahalle isimlerinin ismen verilmesinin yanında yapılacak olan işlerin tekil ölçekte detaylı bir şekilde listelendiği de gözlemlenmiştir. Örneğin Odunpazarı Kentsel Sit Alanı çalışmaları başlığı detaylandırarak restore edilecek yapıların listelenmesi şeklinde detaylandırılmıştır. Açık alan çalışmaları olarak Göletli Park, Sazova ve Kentpark projelerinde çeşitli ağaçlandırma, parke yapımı, park içerisindeki birimlerin inşaatı gibi işler listelenirken, ESTRAM bakım çalışmalarında ise tramvay hak yolunun uzatılması yeni duraklar eklenmesi, porsuk çayı ıslahında ise porsuk üzerinde temizlik ve bakım çalışmaları şeklinde detaylandırılmıştır. Bu periyotta Odunpazarı Belediyesi'nin tüm raporları ve Tepebaşı Belediyesi'nin açık kaynakla internet 2007–2008 yılları arası raporlarına üzerinden raporlarına ulaşamamıştır, bununla beraber Tepebaşı Belediyesi'nin bu aralıkta erişilebilen tek raporu olan 2009 ve 2010 yılı raporlarında ise yerel bağlamı içeren bir performans maddesi gözlemlenememiştir. Yerel bağlam anahtar kelimeleri 4 adet olmak üzere bu analiz sonucunda; “*Kentpark, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, ESTRAM, Sariev, Cam Atölyesi*” şeklinde saptanmıştır.

5.5.2. 2011-2015 dönemi performans raporları

2011-2015 dönemi için 2011'den başlayarak her yıl performans raporu yayınlanmıştır ve bu raporlar stratejik planın ana hedeflerinin mahalle, cadde, yapılan iş yüzdesi, hedeflenen miktar/süre gibi detaylara girilmesi üzerinden şekillenmiştir, stratejik planlarda kapsam dışı alınan maddeler burada da tekrardan analiz dışı bırakılmıştır ve incelemeye alınmamıştır. Çizelge 5.7. içerisinde hedefler için önden planlanan maddeler yerel bağlam tanımını üzerinden oluşturulan kategoriler içerisine yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.7. 2011-2015 dönemi performans raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler

2011-2015 DÖNEMİ PERFORMANS RAPORLARI (2011-2014 ARASI)				
Kategoriler	Belediyeler ve Yıllar	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2011 -2012-2013-2014	2011 -2012 2013-2014	2011 -2012 2013-2014
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			
	Jeoloji			
	Hidroloji	1. Porsuk Çayı Rehabilitesi		1. Çukurhisar Göletinin rekreasyon alanı olarak düzenlenmesi
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1. Odunpazarı Evleri Rehabilitasyon ve Restorasyonu	1. Odunpazarı bölgesine turist çekmek (Turistik ve kültürel açıdan etkin hale getirilen tarihi miras projesi üretmek)	1. Fabrikalar bölgesi 3194 sayılı İmar Kanunu 18.Madde Uygulaması düzeltmeleri
	Altyapı	1. ESTRAM Çalışmaları 2. Porsuk Çayının Turistik Amaçlı Su Yolu Taşımacılığında Kullanılması 3.Demiryolu çalışmaları (2013 Planı)		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1.Açık alan çalışmaları (Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark, Göletli Park)		
Başvurulma Sıklığı		6	1	2
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri:				
Porsuk Çayı, ESTRAM, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark, Göletli Park, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Demiryolu, Çukurhisar Göleti				

2011-2015 periyodu aralığında 3 belediyede de yerel bağlam ögelerini içeren performans maddeleri saptanmış olup maddelerin sadece Eskişehir Büyükşehir Belediyesi özelinde yapılan planlarda detaylandığı gözlemlenmiştir. Odunpazarı ve Tepebaşı belediyeleri hedeflere maliyet ve kaynak üzerinden yaklaşmıştır. Bu bağlamda bir önceki periyottaki işlerin devam ettiği ve işlere ek olarak; Porsuk Çayının turistik amaçlı kullanılması, demiryolu bahsi gibi farklı yerel bağlam bölgeleri fark edilmiş, toplamda ögeler maddeler içerisinde 9 defa ele alınmış olup; “*Porsuk Çayı, ESTRAM, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark, Göletli Park, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Demiryolu, Çukurhisar Göleti*” olarak saptanmıştır.

5.5.3. 2015-2019 dönemi performans raporları

2015-2019 dönemi için 2015’ten başlayarak her yıl performans raporu yayınlanmıştır ve bu raporlar stratejik planın ana hedeflerinin mahalle, cadde, yapılan iş yüzdesi, hedeflenen miktar/süre gibi detaylara girilmesi üzerinden şekillenmiştir, stratejik planlarda kapsam dışı alınan maddeler burada da tekrardan analiz dışı bırakılmıştır ve incelemeye alınmamıştır. Çizelge 5.8. içerisinde hedefler için önden planlanan maddeler yerel bağlam tanımları üzerinden oluşturulan kategoriler içerisinde yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.8. 2015-2019 dönemi performans raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler

2015-2019 DÖNEMİ PERFORMANS RAPORLARI (2015-2019 ARASI)				
Kategoriler	Belediyeler ve Yıllar	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2015 -2016-2017-2018-2019	2015 -2016 2017-2018 2019	2015 -2016 2017-2018 2019
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			
	Jeoloji		1. Sıcaksular Bölgesi Sokak Sağlıklaştırma Faaliyeti (2017 Raporu/Sağlık turizmi bölgesini iyileştirme çalışmaları)	
	Hidroloji	1.Porsuk Çayı Islahı Çalışmaları		

Çizelge 5.8. 2015-2019 dönemi performans raporları yerel bağlam öğelerini içeren faaliyetler (devam)

Belediyeler ve Yıllar		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2015 -2016-2017-2018-2019	2015 -2016 2017-2018 2019	2015 -2016 2017-2018 2019
Kategoriler				
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1. Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı ve İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı Çalışmaları 2. Odunpazarı Turistik Gelişim Projesi Çalışması 3. Çukurçarşı Tescilli Yapı Restorasyon Projelerinin Hazırlanması (2017-2019 Raporu) 4. Hamam ve Hamam Müzesi Binası (2017 Raporu)	1. Odunpazarı Evleri Yaşatma Projesi 2. Sıcaksular Bölgesi Sokak Sağıklaştırma Faaliyeti (2017 Raporu/ Sağlık turizmi bölgesini iyileştirme çalışmaları) 3. Taşbaşı Kentsel Sit Bölgelerinin turizm etkinliğini artırmak (2018 Raporu)	
	Altyapı	1. ESTRAM Çalışmaları 2. Porsuk Çayının Turistik Amaçlı Su Yolu Taşımacılığında Kullanılması		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1. Açık alan çalışmaları (Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark, Göletli Park)		
Başvurulma Sıklığı		8	4	0
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: Sıcaksular Bölgesi, Porsuk Çayı, Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik Alanı, İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Çukurçarşı, Hamam Müzesi, Taşbaşı Kentsel Sit Bölgesi, ESTRAM, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark, Göletli Park				

Bu periyot raporları önceki 2 periyottaki raporlardan daha detaylı olup yine tekil ölçek bazında yerel bağlam öğelerinin bahsedildiği gözlemlenmiştir. Tepebaşı Belediyesi için yerel bağlam öğesi saptanmamış, Büyükşehir ve Odunpazarı Belediyelerinin maddeleri içerisinde 12 defa yerel bağlam öğesi ele alınmıştır ve bu anahtar kelimeler “*Sıcaksular Bölgesi, Porsuk Çayı, Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik Alanı ve İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Çukurçarşı, Hamam Müzesi, Taşbaşı Kentsel Sit Bölgesi, ESTRAM, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark, Göletli Park*” olarak saptanmıştır.

5.5.4. 2020-2024 dönemi performans raporları

2020-2024 dönemi için 2020'den başlayarak her yıl performans raporu yayınlanmıştır ve bu raporlar stratejik planın ana hedeflerinin mahalle, cadde, yapılan iş yüzdesi, hedeflenen miktar/süre gibi detaylara girilmesi üzerinden şekillenmiştir stratejik planlarda kapsam dışı alınan maddeler burada da tekrardan analiz dışı bırakılmıştır ve incelemeye alınmamıştır. Çizelge 5.9. içerisinde hedefler için önden planlanan maddeler yerel bağlam tanımını üzerinden oluşturulan kategoriler içerisine yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.9. 2020-2024 dönemi performans raporları yerel bağlam öğelerini içeren faaliyetler

2020-2024 DÖNEMİ PERFORMANS RAPORLARI (2020-2024 ARASI)				
Kategoriler	Belediyeler ve Yıllar	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2020-2021 2022-2023 2024	2020 -2021 2022-2023 2024	2020-2021 2022-2023 2024
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			
	Jeoloji			
	Hidroloji	1.Porsuk Çayı Islahı Çalışmaları		
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1. Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı ve İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı Çalışmaları	1.Yunus Emre Kültür Merkezi Dönüşüm Projesi	
	Altyapı	1. ESTRAM Çalışmaları		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1. Açık alan çalışmaları (Sazova Bilim ve Kültür Parkı ve Kentpark)		
Başvurulma Sıklığı		4	1	0
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: Porsuk Çayı, Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik Alanı ve İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı Çalışmaları, Yunus Emre Kültür Merkezi, ESTRAM, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark				

Tepebaşı Belediyesi için yerel bağlam ögesi saptanmamış olup Büyükşehir ve Odunpazarı Belediyelerinin maddeleri içerisinde 5 defa yerel bağlam ögesi ele alınmıştır.

Bunlar “Porsuk Çayı, Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik Alanı ve İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı Çalışmaları, Yunus Emre Kültür Merkezi, ESTRAM, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark” olarak saptanmıştır.

5.6. Faaliyet Raporlarının Yerel Bağlam Odağında İncelenmesi

Faaliyet raporları hedeflerin performans raporlarındaki detaylandırmalarından hareketle ne kadar başarıya ulaştığı, nelerin uygulanıp uygulanmadığı üzerine oluşturulmuş raporlar olmasından dolayı bu bölümde performans raporları içerisinde detaylandırılan kısımlar üzerinden yerel bağlam öğelerinin saptanması hedeflenmiştir. Açık kaynakla belediye ve T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı sitesinden elde edilen 45 adet faaliyet raporu üzerinden saptamalar bu kısımda yapılmıştır. 2024-2029 raporları Ekim 2024 itibariyle henüz oluşturulmamış olup analize dahil edilmemiştir.

5.6.1. 2006-2010 dönemi faaliyet raporları

2006-2010 dönemi için 2007’den başlayarak her yıl faaliyet raporu yayınlanmıştır ve bu raporlar stratejik planın ana hedeflerinin mahalle, cadde, yapılan iş yüzdesi, hedeflenen miktar/süre gibi detaylara girilmesi üzerinden şekillenmiştir, stratejik planlarda ve performans raporlarında kapsam dışı bırakılan maddeler burada da analiz dışı bırakılmış olup incelemeye alınmamıştır. Çizelge 5.10. içerisinde hedefler için gerçekleştirilen işler üzerinden yerel bağlam öğeleri arandıktan sonra kategoriler içerisine yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.10. 2006-2010 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam öğelerini içeren faaliyetler

2006-2010 DÖNEMİ FAALİYET RAPORLARI (2007-2010 ARASI)				
Kategoriler	Belediyeler ve Yıllar		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi
			2007-2008 2009-2010	2007-2008 2009-2010
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			

Çizelge 5.10. 2006-2010 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler (devam)

Belediyeler ve Yıllar		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2007-2008 2009-2010	2007-2008 2009-2010	2007-2008 2009-2010
Kategoriler	Jeoloji	1. Kızılınler Termal Turizm Merkezi sınırları yeniden etüt edilmiştir.	Bu yıllar arasında belediyenin açık kaynakla erişilebilen belgeleri mevcut değildir.	Tepebaşı Belediyesinin 2007-2008 yılı raporlarına açık kaynakla erişilememekle beraber 2009 yılı raporunda yerel bağlamı içeren faaliyet saptanmamıştır.
	Hidroloji	1.Porsuk Çayı Islahı çalışmaları devam etmektedir.		
	Yapılı Çevre	1.Odunpazarı Kentsel Sit Alanındaki Çalışmaları etaplar halinde devam etmektedir. 2. Haller Gençlik Merkezi ve Ramazanoğulları Evi uygulama izni almıştır. (Ramazanoğulları Evi'nin 2011 yılı itibariyle yıkımı yapılmış.)		
	Altyapı	1.ESTRAM Bakım çalışmaları devam etmekte, yeni tramvay aracı tahsis edilmiştir.		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1.Açık alan çalışmaları (Göletli Park, Sazova Bilim Kültür Parkı, Kentpark Projesi) devam etmektedir.		
Başvurulma Sıklığı		8		
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: Kızılınler Termal Alanı, Porsuk Çayı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Haller Gençlik Merkezi, Ramazanoğulları Evi, ESTRAM, Göletli Park, Sazova Bilim Kültür Parkı, Kentpark, Fabrikalar Bölgesi				

2006-2010 stratejik planlarından hareketle bu dönem içerisinde tramvay çalışmaları, açık yeşil alan çalışmaları, yeniden işlevlendirme gibi çeşitli faaliyetler yapılmış olup hedefler doğrultusunda bir kısmı gerçekleştirilmiş, bir kısmı tamamlanamadan devam etmiştir. Odunpazarı Belediyelerinin açık kaynakla erişilebilen raporları bulunmamakla birlikte Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesinin 2009-2010 raporları üzerinden yapılan analiz ile yerel bağlam ögelerine 8 defa başvurulduğu gözlemlenmiştir. Bu ögeler “Kızılınler Termal Alanı, Porsuk Çayı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Haller Gençlik Merkezi, Ramazanoğulları Evi, ESTRAM, Göletli Park, Sazova Bilim Kültür Parkı, Kentpark, Fabrikalar Bölgesi” olarak saptanmıştır.

5.6.2. 2011-2015 dönemi faaliyet raporları

2011-2015 dönemi için 2011'den başlayarak her yıl faaliyet raporu yayınlanmıştır ve bu raporlar stratejik planın ana hedeflerinin mahalle, cadde, yapılan iş yüzdesi, hedeflenen miktar/süre gibi detaylara girilmesi üzerinden şekillenmiştir. Çizelge 5.11. içerisinde hedefler için gerçekleştirilen işler üzerinden yerel bağlam ögeleri arandıktan sonra kategoriler içerisine yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.11. 2011-2015 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler

2011-2015 DÖNEMİ FAALİYET RAPORLARI (2011-2014 ARASI)				
Kategoriler	Belediyeler ve Yıllar	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2011 -2012 2013-2014	2011 -2012 2013-2014	2011-2012 2013-2014
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			
	Jeoloji			
	Hidroloji	1.Porsuk Çayı Islahı çalışmaları devam etmektedir.		
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1. “Odunpazarı Turistik Gelişim Projesi” oluşturulmuştur. 2.Tekli yapıların restorasyon çalışmaları yapılmıştır. (Cam Atölyesi Binası, İsmet İnönü Karargâh Binası, Ramazanoğulları Evi)	1. Odunpazarı Evleri Koordinatörlüğünce sokak sağlıklılaştırma çalışmaları yapılmaya devam edilmiştir.	1. Fabrikalar Bölgesi olarak nitelendirilen Eskibağlar Mahallesi'nde 1 8. Madde Uygulaması yapılmıştır. 2. Eski ETİ, Sarar ve Çift Kurt Kiremit Fabrikaları çeşitli faaliyetler için alan olarak kullanılmıştır.
	Altyapı	1. ESTRAM Bakım çalışmaları devam etmekte, yeni tramvay aracı tahsis edilmiştir.		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1.Açık alan çalışmaları (Göletli Park, Sazova Bilim Kültür Parkı, Kentpark Projesi) devam etmektedir. - Göletli Park çalışmaları tamamlanmıştır.		
Başvurulma Sıklığı		5	1	2
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: Porsuk Çayı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Cam Atölyesi, İsmet İnönü Karargâh Binası, Ramazanoğulları Evi, Fabrikalar Bölgesi, Eskibağlar, Eski ETİ Fabrikası, Sarar Fabrikası, Çift Kurt Kiremit Fabrikası, Göletli Park, Sazova Bilim Kültür Parkı, Kentpark				

Önceki stratejik planın bir nevi devamı olan 2011-2015 stratejik planlarından hareketle bu dönem içerisinde tramvay çalışmaları, açık yeşil alan çalışmaları, yeniden işlevlendirme ve tekil ölçekte restorasyon çalışmaları (Cam Atölyesi Binası, İsmet İnönü Karargâh Binası, Ramazanoğulları Evi) gibi çeşitli faaliyetlere devam edilmiş hedefler doğrultusunda bir kısmı gerçekleştirilmiş, bir kısmı tamamlanamadan devam etmiştir. Tüm belediyelerde yerel bağlamı içeren faaliyetler saptanmış olup raporlar üzerinden yapılan analiz sonucunda yerel bağlam ögelerine 8 defa başvurulduğu gözlemlenmiştir. Bu ögeler “Porsuk Çayı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Cam Atölyesi, İsmet İnönü Karargâh Binası, Ramazanoğulları Evi, Fabrikalar Bölgesi, Eskibağlar, Eski ETİ Fabrikası, Sarar Fabrikası, Çift Kurt Kiremit Fabrikası, Göletli Park, Sazova Bilim Kültür Parkı, Kentpark” olarak saptanmıştır.

5.6.3. 2015-2019 dönemi faaliyet raporları

2015-2019 dönemi için 2015’ten başlayarak her yıl faaliyet raporu yayınlanmıştır ve bu raporlar stratejik planın ana hedeflerinin mahalle, cadde, yapılan iş yüzdesi, hedeflenen miktar/süre gibi detaylara girilmesi üzerinden şekillenmiştir. Stratejik planlarda ve performans raporlarında kapsam dışı bırakılan maddeler burada da analiz dışı bırakılmış olup incelemeye alınmamıştır. Çizelge 5.12. içerisinde hedefler için gerçekleştirilen işler üzerinden yerel bağlam ögeleri arandıktan sonra kategoriler içerisine yerleştirilerek görselleştirilmiştir.

Çizelge 5.12. 2015-2019 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler

2015-2019 DÖNEMİ FAALİYET RAPORLARI (2015-2019 ARASI)				
Kategoriler	Belediyeler ve Yıllar	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2015 -2016 2017-2018 2019	2015 -2016 2017-2018 2019	2015-2016 2017-2018 2019
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			

Çizelge 5.12. 2015-2019 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam öğelerini içeren faaliyetler (devam)

Belediyeler ve Yıllar		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2015 -2016 2017-2018 2019	2015 -2016 2017-2018 2019	2015-2016 2017-2018 2019
Kategoriler				
	Jeoloji		1. Kızılınler Termal Bölgesinin fizibilitesi için BEBKA kapsamında başvuruda bulunulmuştur ve çalışmalar yapılmaktadır. (2019 Faaliyet Raporu)	
	Hidroloji	1.Porsuk Çayı Islahı Çalışmaları devam etmiştir.		
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1. Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, planlamaları yapılmıştır. 2. Odunpazarı Turistik Gelişim Projesi Çalışması yürütülmeye devam edilmektedir. 3. Hamam ve Hamam Müzesi Binası 2017 yılında %50'si tamamlanmış, 2018'de uzatılmaya gidilmiştir. 4. Çukurçarşı Tescilli Yapı Restorasyon Projelerinin Hazırlanması, Afet ihtimalinden dolayı 2019 yılında hukuki süreci beklenmektedir.	1. Odunpazarı Evleri Yaşatma Projesi tekil ölçekte devam etmiştir. 2. Sıcaksular Bölgesi Sokak Sağıklaştırma Faaliyeti başarısız olarak sınıflandırılmıştır. (2017 Faaliyet Raporu) 3. Taşbaşı Kentsel Sit Bölgelerine ilişkin çalışmalar halktan muvafakat alınmadığı için uygulanamamıştır. (2017 Faaliyet Raporu)	
	Altyapı	1. ESTRAM Çalışmaları devam etmiştir. 2.Porsuk Çayının Turistik Amaçlı Su Yolu Taşımacılığında Kullanılmasına ek sportif aktiviteler için de kullanımları sağlanmıştır.		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1.Açık alan çalışmaları devam etmiştir. (Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark)		
Başvurulma Sıklığı		8	4	0
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: Sıcaksular Bölgesi, Kızılınler Termal Bölgesi, Porsuk Çayı, Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik Alanı ve İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Müzesi Binası, Çukurçarşı, Taşbaşı, ESTRAM, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark				

2015-2019 stratejik planlarından hareketle bu dönem içerisinde tramvay çalışmaları, termal ve açık yeşil alan çalışmaları, yeniden işlevlendirme ve tekil ölçekte restorasyon çalışmaları (Hamam Müzesi) gibi çeşitli faaliyetlere devam edilmiş hedefler doğrultusunda bir kısmı gerçekleştirilmiş, bir kısmı tamamlanamamıştır. Tepebaşı Belediyesi hariç diğer belediyelerde yerel bağlamı içeren faaliyetler saptanmış olup raporlar üzerinden yapılan analiz sonucunda yerel bağlam ögelerine 12 defa başvurulduğu gözlemlenmiştir. Bu ögeler “Porsuk Çayı, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Cam Atölyesi, İsmet İnönü Karargâh Binası, Ramazanoğulları Evi, Fabrikalar Bölgesi, Eskibağlar, Eski ETİ Fabrikası, Sarar Fabrikası, Çift Kurt Kiremit Fabrikası, Göletli Park, Sazova Bilim Kültür Parkı, Kentpark” olarak saptanmıştır.

5.6.4. 2020-2024 dönemi faaliyet raporları

2020-2024 dönemi için 2020’den başlayarak her yıl faaliyet raporu yayınlanmıştır ve bu raporlar stratejik planın ana hedeflerinin mahalle, cadde, yapılan iş yüzdesi, hedeflenen miktar/süre gibi detaylara girilmesi üzerinden şekillenmiştir. Stratejik planlarda ve performans raporlarında kapsam dışı bırakılan maddeler burada da analiz dışı bırakılmış olup incelemeye alınmamıştır. Çizelge 5.13. içerisinde hedefler için gerçekleştirilen işler üzerinden yerel bağlam ögeleri arandıktan sonra kategoriler içerisine yerleştirilerek görselleştirilmiştir. Bu yıl aralığı Ekim 2024 tarihi ile birlikte incelenen son aralıktır ve 2024 faaliyet raporu henüz yayınlanmamıştır.

Çizelge 5.13. 2020-2024 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler

2020-2024 DÖNEMİ PERFORMANS RAPORLARI (2020-2023 ARASI)				
Kategoriler	Belediyeler ve Yıllar	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
		2020-2021 2022-2023	2020 -2021 2022-2023	2020-2021 2022-2023
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya			
	Jeoloji			
	Hidroloji	1. Porsuk Çayı Rehabilitasyonu yapılmaya devam edilmiştir. (Temizlik çalışmaları, bakım çalışmaları)		

Çizelge 5.13. 2020-2024 dönemi faaliyet raporları yerel bağlam ögelerini içeren faaliyetler (devam)

Belediyeler ve Yıllar		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
Kategoriler		2020-2021 2022-2023	2020 -2021 2022-2023	2020-2021 2022-2023
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1. Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik Alanı ve İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanlarında yükleniciler tarafından çalışmalara başlanılmıştır. (2023 Faaliyet Raporu)		1. Eski ETİ Fabrikası çeşitli faaliyetler için alan olarak kullanılmıştır. (2023 Faaliyet Raporu)
	Altyapı	1. Tramvay Hatları bakımı ve yeni araç alımı yapılmıştır.		
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1. Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark ve çeşitli diğer parklarda tadilat çalışmaları yapılmıştır.		
Başvurulma Sıklığı		4	0	1
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri: Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik Alanı ve İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Eski ETİ Fabrikası, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark				

2020-2024 stratejik planlarından hareketle bu dönem içerisinde tramvay çalışmaları, açık yeşil alan çalışmaları, yeniden işlevlendirme ve sit alanları odağındaki çalışmalar gibi çeşitli faaliyetlere devam edilmiş hedefler doğrultusunda bir kısmı gerçekleştirilmiş, bir kısmı tamamlanamamıştır. Odunpazarı Belediyesi hariç diğer belediyelerde yerel bağlamı içeren faaliyetler saptanmış olup raporlar üzerinden yapılan analiz sonucunda ögelere 5 defa başvurulduğu gözlemlenmiştir. Bu ögeler “*Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik Alanı ve İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Eski ETİ Fabrikası, Sazova Bilim ve Kültür Parkı, Kentpark*” olarak saptanmıştır.

5.7. İklim Eylem Planlarının Yerel Bağlam Odağında İncelenmesi

İklim değişikliğine karşı üretilen eylem planlarının temelde belediyelerin ürettiği yerel yönetim belgeleri ile ilişkisi yadsınamaz düzeyde olup belediyelerin iklim eylem planları yorumlamadan planların yerel bağlamı nasıl ve ne şekilde ele aldığı incelenmelidir.

Eskişehir özelinde bakıldığında Büyükşehir Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi'nin sürdürülebilir enerji eylem planı çıkarttıkları gözlemlenmiştir. Odunpazarı Belediyesi'nin ise açık kaynakta erişilebilir herhangi bir iklim değişikliği planı bulunamamıştır. Resmiyette bir iklim eylem planı yapılmasa bile belediyeler kendi paylarına düşen kaynak tüketimini azaltmak amacıyla farklı uygulamaları hayata geçirerek iklim değişikliğinde yönetimi yönlendirilmektedir. Stratejik planlama çalışmaları düzenleyici olarak yerel yönetimlerin düzenleme yapmasını sağlar ve farklı ölçeklerde yürütebileceği planlama çalışmaları aracılığıyla iklim değişikliğine karşı yerel bağlam ölçeğinde düzenlemelerle katkı sağlayabilmektedir (Parlak ve Partigöç, 2022). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi'nin sürdürülebilir enerji ve iklim eylem planları temelde 2020-2024 yılı stratejik planlarından referans alınmış olup evraklar içerisinde de bu bilginin not olarak da düşüldüğü saptanmıştır.

İklim eylem planlarının yerel bağlamı ne denli ele aldığı incelendiğinde ise daha çok kentin ürettiği sera gazı, kentin yerine has problemleri, iklimle yaşadığı özel problemler gibi yerel bağlamın kırılmalıkları üzerine maddeler, saptamalar ve çözüm arayışları yapıldığı gözlemlenmiştir. Planlama sürecinde doğrudan iklim değişikliği kaynaklı problemlere odaklanmaya ek olarak, belediyelerin çevre düzen planları ulaşım planları, nazım imar planları ve hatta kendi ürettikleri stratejik planlar, performans ve faaliyet raporları içerisindeki analiz ve kararların yerel iklim planlarında dikkate alınması uyum hedeflerinin gerçekleştirilmesinde eylem planlarının kapsayıcılığını etkilemektedir (Karacan ve Gökçe, 2023). İklim eylem planları oluşturulurken sadece doğal kaynakları, modern yapılı çevresi, hava kalitesi sera gazı miktarı gibi özelliklerine dikkat edilmesinin yanında kentin yerel bağlamının planlamalar içerisine katılması gereklidir. İçerisinde yaşayan insanların aktif bir şekilde iklim değişikliği adına bilgilendirilmesiyle birlikte kentte bulunan tüm öğelerin bütüncül olarak ele alınması bahsi geçen genel çözümlerin üretilmesinden daha etkili sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Türkiye'de İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2018 yılı iklim eylem planında özellikle yerel bağlamın ele alınarak sürece dâhil olduğu ve bu alanların çeşitli kategoriler halinde ele alınıp eylem planı aşamasında sisteme dâhil edildiği gözlemlenmiştir.

Çizelge 5.14. İklim eylem planlarında yerel bağlam öğelerini içeren faaliyetler

İKLİM EYLEM PLANLARI				
Belediyeler		Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya		Belediyenin Ekim 2024 Tarihi öncesinde oluşturduğu açık kaynakla erişilebilir bir iklim eylem planı çalışması mevcut değildir.	
	Jeoloji			
	Hidroloji			
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre			
	Altyapı			
	Açık Alanlar ve Bahçeler			
Başvurulma Sıklığı		0		0
Saptanan Yerel Bağlam Anahtar Kelimeleri:				

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi

Çalışma kapsamındaki belediyelerin iklim eylem planlarının yerel bağlamı nasıl ele aldığına bakıldığında ise Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin sürdürülebilir enerji ve iklim eylem planı özelinde; toplamda 90 adet performans göstergesi 8 amaç ve 24 hedef olduğu gözlemlenmiştir. Belediye il sınırları içerisindeki doğal ve yapılı çevresinin farkında, yerelde yaşadığı problemleri saptayarak planlama sürecini oluşturmuştur. Örneğin plan içerisinde geçen şiddetli yağış sonrası su baskını ihtimali bu bağlamda Sakarya Nehri, Sarısu Deresi, Porsuk Çayı'nın bölgeler özelinde bilgilendirmenin olması, aşırı yağış sebebiyle sel ve taşkın olaylarının en yüksek riskte olduğu Odunpazarı bölgesi ve bir alt yüksek riskte de Tepebaşı Belediyesinden bahsedilmesi (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2022b), Odunpazarı bölgesindeki sanayi alanının etkilenmesi gibi problemlerin saptandığı gözlemlenmiştir. Yapılı çevre odağında ortalama bina yaşı belirlenmiş Odunpazarı ilçesinin en eski planları bulundurduğu bölge olduğu yorumu yapılmış bundan hareketle, binalar özelinde kentsel ısı etkisi ölçülmüş Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinde yoğun yapılaşma dokusuna sahip bölgelerin olması sebebiyle sıcaklık artışı gözlemlenmiştir. Kent içerisinde geçen Porsuk ve çevresindeki yeşil alan kullanımlarının yüzeysel sıcak değerlerini düşürdüğü yani kentsel ısı adası etkisi de yine gözlemlenenler arasındadır.

Tepebaşı Belediyesi

Tepebaşı Belediyesi 2 adet sürdürülebilir enerji ve iklim eylem planı oluşturmuş olup bunlar 2014 ve 2023 yıllarında çıkarılmıştır. Belediyenin Başkanlar Sözleşmesini imzalaması ve üyelik süreci sebebiyle iklim planlaması sürecine erken başladığı yorumu yapılabilmektedir.

2014 Yılı Sürdürülebilir Enerji Planı

2014 yılı içerisinde belirlenen eylem ve hedefler içerisinde doğrudan veya dolaylı yerel bağlam öğeleri saptanamamış olup sadece ulaşım maddesi altında *Eskişehir tramvay hattının* bahsi (Tepebaşı Belediyesi, 2018b) gözlemlenmiştir. Genel olarak Tepebaşı Bölgesinin yereldeki kırılganlıkları ürettiği sera gazı salımını azaltmak, enerji verimliliğini arttırmak ve geri dönüşümde aktif olunması gibi genel çözümleri içeren hedef ve çalışmalardan bahsedilmiştir.

2023 Yılı Sürdürülebilir Enerji Planı

Tepebaşı Belediyesi'nin 2023 planına gelindiğinde, stratejik amaçlar ve hedeflerle ilişkinin kurulduğu bir sistem görülmektedir. Plan geneline bakıldığında yere özgü öğelerden ve alanlardan hiç bahsedilmemiştir. Yine önceki plana benzer şekilde Tepebaşı'nın yerel kırılganlıkları, sıcaklık, iklim, karbon emisyonu, sera gazı seviyesi, yenilebilir enerji kullanımı, atık yönetimi gibi konular için saptamalar ve öneriler yapılmıştır. Plan içerisinde kentin yerel bağlamı metin içerisinde kent tanıtılırken bahsedilmiş, kentin kendi problemlerine has öneriler sunulmuş ancak yerel bağlama odaklanan herhangi bir hedef/eylem maddesi gözlemlenmemiştir.

6. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölüm, belediyelerin geçmişten günümüze stratejik planlama süreçlerindeki değişimleri ortaya koyarak yerel bağlam ve iklim değişikliği arasındaki ilişkinin bulgular üzerinden detaylı bir çerçevesini sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Odunpazarı Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi'ne ait stratejik planlar, iklim eylem planları, performans ve faaliyet raporları kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Yerel bağlamın bu planlama araçlarıyla ilişkisi ve iklim değişikliği ile mücadeledeki rolü üzerinden bulgulara ulaşılmıştır. Yapılan değerlendirmelerde, belediyelerin hazırladığı belgelerin yıllar içinde nasıl evrildiği, yerel bağlam unsurlarının stratejik planlara ne ölçüde dahil edildiği ve iklim değişikliği politikalarına yansımaları biçimleri ele alınmıştır.

6.1. Stratejik Planlarının Yerel Bağlam İlişkisine Dair Bulgular

Stratejik planların yerel bağlamla ilişkisi incelendiğinde, ilk dönemlerde hazırlanan planların yerel bağlam unsurlarını daha sık ele aldığı, ancak ilerleyen dönemlerde bu unsurlara daha az yer verildiği ilk gözlemlenenler arasındadır. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin 2000'li yılların başında "Avrupa Kenti" olma vizyonu üzerinden ürettiği stratejilerin odağının başlangıçta doğrudan iklim değişikliği olmamasına rağmen zamanla yerel bağlamı içeren bu çalışmaların iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik olumlu etkileri olduğu saptanmıştır. ESTRAM tramvay projesi yayalaştırmayı teşvik ederken karbon salımının azalmasına katkıda bulunmuş, parkların artırılması kentsel ısı adası etkisini azaltmış ve tarihi mekanların yeniden işlevlendirilmesi gibi hedefler inşaat kaynaklı karbon salımını önlemiştir. İlk yıllarda Avrupa Kenti olma hedefleri içerisinde çevre dostu bir girişim olarak değerlendirilen ancak doğrudan iklim değişikliği kapsamında ele alınmayan ESTRAM-tramvay projesinin 2025-2029 Stratejik planlarında "*Sürdürülebilir Ulaşım Sistemlerini Geliştirmek*" hedeflerinden biri olarak ele alınması bu bulguyu destekler nitelikteki kanıtlardan biridir. Eskişehir Odunpazarı Belediyesi için stratejik planlara bakıldığında; planların ilk periyotlarda daha temel ve az amaç içerdiği gözlemlenmiştir. Bu temel amaçlar yönetim ve ekonomi odaklı olup yerel bağlamdan bağımsız üretilmiştir.

Yıllar içerisinde Odunpazarı Kentsel Sit Alanı'nın restore edilmesi ve ilgi odağı haline gelmesi ile çalışmalar yerel bağlamın korunması ve sit alanının geliştirilmesi özelinde şekillenmiştir. Belediye özelinde yapılı çevre ve jeoloji kategorisi dışında diğer alanlarda yerel bağlamı ele alan çalışmaların olmadığı saptanmıştır. Belediye sınırları içerisinde Odunpazarı Kentsel Sit Alanı ve termal bölgeler gibi değerli yerel bağlam unsurlarını barındırmasına rağmen, belediye stratejik planlarında bu unsurlara yönelik net ve somut hedeflerin oluşmadığı dikkat çekmektedir. Büyükşehir'e benzer olarak Odunpazarı için de 2015 planları sonrası iklim değişikliği konusu odağa çekilmiş olup son dönem planlarında iklim değişikliği, enerji verimliliği konularının ön planda olduğu, yerel bağlam öğelerinin ise neredeyse hiç ele alınmadığı saptanmıştır.

Tepebaşı Belediyesi'nin stratejik planları da başlarda daha temel ve genel konular üzerineyken zamanla belediyenin aldığı kararlar ve verdiği taahhütler (*Başkanlık Sözleşmesi*) sonrası yoğunlukla çevre ve iklim değişikliği odaklı temalara yönelmiştir. 2020 sonrası üretilen planların ve raporların Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden doğrudan referans alınarak oluşturulması bu bulguyu kanıtlar niteliktedir. Belediyenin sürdürülebilirlik ve yeşil belediyecilik anlayışını benimsemiş olmasına karşın, ilçe sınırları içerisinde bulunan Fabrikalar Bölgesi gibi bir miras alanının 2020-2024 planlarından itibaren GZFT analizleri içerisinde bir fırsat unsuru olarak değerlendirilmesine rağmen bu alan özelinde yıllar içerisinde hazırlanan stratejik planlarda yeterince hedef oluşturulmadığı gözlemlenmiştir.

Tüm belediyelerin stratejik planlarının genel kurgusuna bakıldığında ise; Eskişehir Büyükşehir Belediyesi planlarının yerel bağlamını daha çok gözettiği ve bu bağlam odağında hedefler belirlediği saptanan bulgular arasındadır. Yerel bağlamı tanımlayan bu öğeler ilk başlarda iklim değişikliğine katkı amacı gütmese de daha sonrasında çoğunun sürdürülebilir hedeflere katkı sağlayan alanlara dönüşmesinden söz edilebilmektedir. Bu bulgular, yerel bağlamı temsil eden unsurların belediyelerin stratejik planlarında yeterince önceliklendirilmediğini ve iklim değişikliği odaklı yaklaşımlara geçiş sürecinde bu unsurların etkin bir şekilde değerlendirilmediğini ortaya koymaktadır. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin yerel bağlam unsurlarını gözetme konusunda diğer belediyelere kıyasla daha anlayışlı bir performans sergilediği, ancak genel olarak sürdürülebilir hedefler ve stratejik planlar bağlamında yerel bağlamın ele alınması konusunda tüm belediyelerde iyileştirmelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

6.2. Performans ve Faaliyet Raporlarının Yerel Bağlam İlişkisine Dair Bulgular

Performans ve faaliyet raporlarının oluşturulma yapısının stratejik planlara kıyasla daha detaylı olması, yerel bağlamın daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasına olanak sağlamıştır. Bu bağlamda Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin 2007 yılından itibaren hazırlanan performans ve faaliyet raporları incelendiğinde, genel çerçevede ele alınan yerel bağlam unsurlarının zamanla detaylandırıldığı ve tekil yapı ölçeğinde ya da belirli alanlar üzerinde özelleştirildiği saptanmıştır. Örneğin, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı bölgesinde yürütülen restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmaları, faaliyet ve performans raporlarında daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu raporlar, yalnızca kentsel sit alanının restorasyonu ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda tekil ölçekteki yapıların restorasyonu ve farklı işlevlerle yeniden kullanımı gibi konulara da yer vermiştir. Bu durum, yerel bağlam unsurlarının ele alınması açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Raporlarda gözlenen yerel bağlam öğelerine yönelik çalışmaların, aynı zamanda iklim değişikliğine olumlu etkileri olduğu da dikkat çekmiştir. Eski Hal Binası ve TMO Silolarının yeniden işlevlendirilmesi, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı'ndaki tarihi evlerin çeşitli işlevlerle günümüze kazandırılması, Porsuk Çayı'nın ıslah edilerek hem kente kazandırılması hem de enerji verimliliği açısından ulaşımda kullanılabilir hale getirilmesi, olumlu etkiler bağlamında değerlendirilmiştir. Odunpazarı Belediyesi'nin çalışmalarının çoğunlukla Odunpazarı Kentsel Sit Alanı'na odaklandığı, zaman zaman termal alanların potansiyelinden de bahsedildiği görülmüştür. Ancak bu alanlara ilişkin yürütülen çalışmaların, uzun vadede bir sonuca ulaşamadığı ve sürdürülebilir hedefler açısından eksiklikler içerdiği gözlenmiştir.

Tepebaşı Belediyesi ise stratejik planlarında Fabrikalar Bölgesi'ni doğrudan hedefler arasında ele almamış, faaliyet ve performans raporları üzerinde net bir karşılık gözlenememiştir. Ancak, sosyal etkinlikler için eski fabrikaların yeniden işlevlendirilmesi gibi yerel bağlam odaklı faaliyetlerin gerçekleştiği gözlenmiştir. Belediyenin performans ve faaliyet raporlarında yerel bağlam unsurlarını çoğunlukla ele almadığı genellikle iklim değişikliği konulu çalışmalara odaklandığı anlaşılmıştır.

6.3. İklim Eylem Planlarının Yerel Bağlam İlişkisine Dair Bulgular

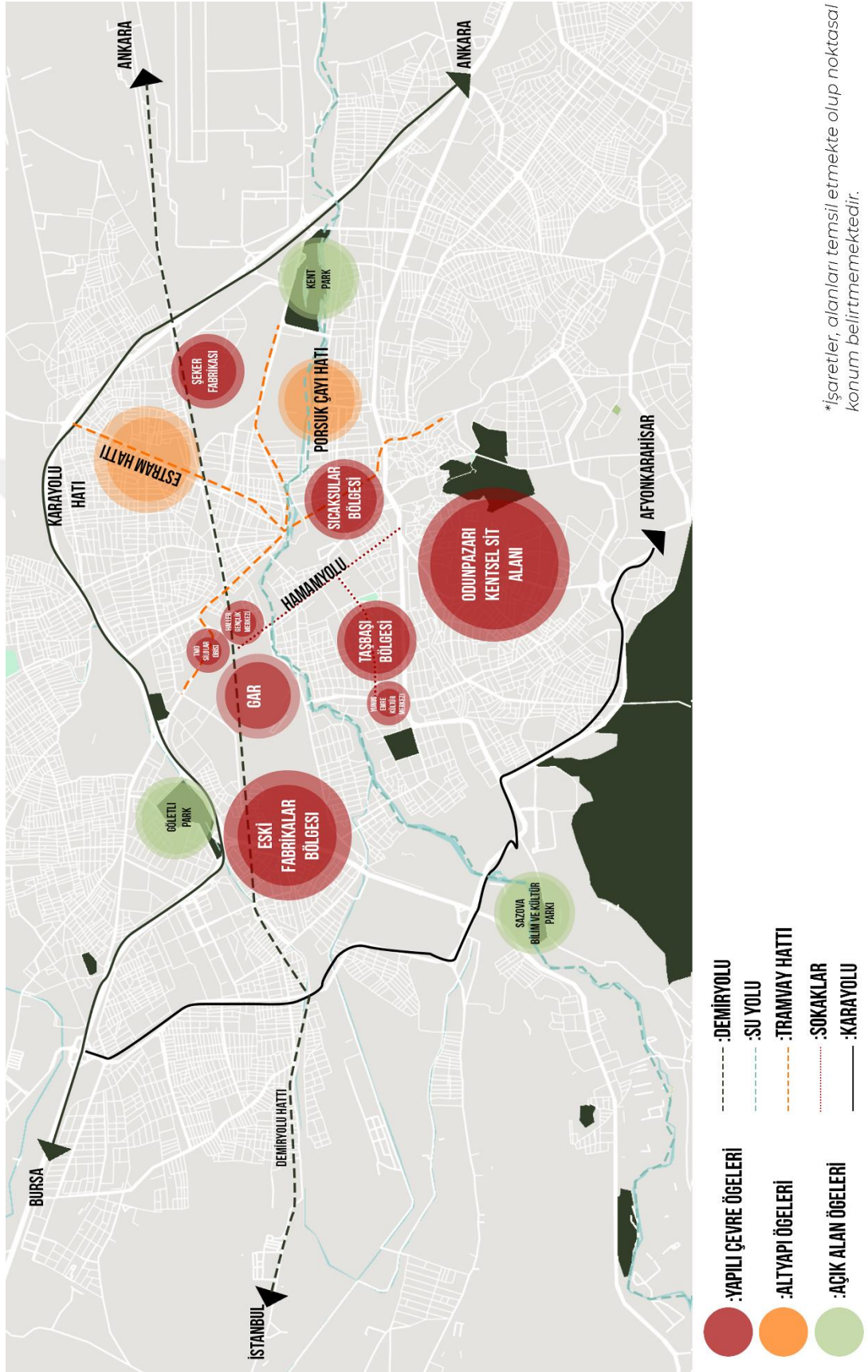
İklim eylem planlarının temel amacı, iklimsel özellikler, mevcut ve muhtemel problemler ile yerel kırılganlıklar çerçevesinde şekillenmekte ve bu doğrultuda yerel bağlamın sorunlarına odaklanmaktadır. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi'ne ait iklim eylem planları üzerinden analizler sonucu yerel bağlam unsurlarının hedeflerde, önerilerde ya da tespit edilen problemlerde doğrudan ele alınmadığı görülmüştür. Söz konusu planların, genellikle genel geçer nitelikte ve küresel çözümler üzerinden kurgulandığı saptanmıştır. Bu durum, yerel bağlam ve iklim değişikliği ilişkisinin potansiyel etkilerinin yeterince değerlendirilmediği izlenimini doğurmaktadır. Yerel bağlamın özgün unsurları, yalnızca kırılganlıkların tespitinde değil, aynı zamanda daha etkili, kapsayıcı ve sürdürülebilir çözüm önerilerinin geliştirilmesinde de kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, iklim değişikliğine yönelik daha bütüncül bir yönetim süreci oluşturulabilmesi için, iklim eylem planlarının yanı sıra, yerel bağlamı da içeren alt planların geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yerel düzeydeki dinamiklerin ve bağlamın daha etkin bir şekilde sisteme dahil edilmesi sağlanarak hem mevcut sorunların çözümünde hem de gelecekte karşılaşılabilecek risklerin yönetiminde çeşitli başka alt planlar ve disiplinler ile birlikte iklim değişikliğine karşı bütüncül bir sürecin yönetileceği önerilmektedir.

6.4. Bölüm Değerlendirilmesi

Yerel yönetimlerin stratejik planları, performans raporları, faaliyet raporları ve iklim eylem planları incelendiğinde, iklim değişikliğiyle ilişkili yerel bağlamın tüm belediyeler tarafından ele alındığı ancak bu bağlamın somut hedef, faaliyet veya eylemlerle desteklenmesi konusunda eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. İçerik analizi sonrası kategoriler özelinde bulgulara bakıldığında, çoğunlukla "yapılı çevre ve açık alanlar" kategorisine yoğunlaşıldığı, buna karşın "topoğrafya" kategorisine ilişkin herhangi bir eylemin yer almadığı ortaya çıkmıştır. Belediyeler, farklı dönemlerde yerel bağlama dair unsurlardan bahsetmekle birlikte, bazı yıllarda bu odaktan uzaklaştıkları görülmüştür. Özellikle Eskişehir Büyükşehir Belediyesi haricinde diğer belediyelerin belirli dönemlerde yerel bağlama odaklanmadığı saptanmıştır.

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin ilk stratejik planlarında farklı amaçlar çerçevesinde ele aldığı yerel bağlam öğelerinin uzun vadede iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik pozitif etkiler yaratan hedeflere dönüştüğü gözlenmiştir. Odunpazarı Belediyesi'nin ilk dönem stratejik planlarının ağırlıklı olarak ekonomik ve yönetim odaklı olduğu, bu planlarda sit alanlarından bahsedilmediği ve yerel bağlamın iklim değişikliğiyle ilişkilendirilmediği anlaşılmaktadır. Ancak zamanla, diğer belediyelere benzer olarak hedeflerin küresel politikalar ile paralel şekilde iklim değişikliği odağına kaydığı görülmektedir. Tepebaşı Belediyesi ise ilk dönem stratejik planlarından itibaren iklim değişikliği odaklı bir yaklaşımı benimsemiş ancak yerel bağlamın süreçlere dahil edilmesi konusunda Odunpazarı Belediyesi ile birlikte geride kalmıştır. Kentlerin iklim eylem planlarında ise 2014 ve 2023 yılları arasında Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ile Tepebaşı Belediyesi'nin ürettiği çalışmalarda yerel bağlamı içeren herhangi bir hedef, eylem ya da amaca yer vermediği gözlenmiştir.

Tüm bulgulardan hareketle belediyelerin ürettiği iklim değişikliği politikalarının büyük ölçüde genel öneriler üzerine yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu tür öneriler, iklim değişikliği açısından olumlu katkılar sunsa da yerel bağlamın daha etkin bir şekilde entegre edilmesiyle daha kapsamlı bir planlama sürecine ulaşılacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, belediyelerin kentin iklim değişikliğine dair yerel kırılganlıklarını ele alan çalışmalar yaptığı ve dolaylı olarak bu kırılganlıkların sisteme dahil edildiği çözüm önerileri geliştirdiği anlaşılmaktadır. İlk dönemde oluşturulan plan ve raporlarda iklim değişikliğine doğrudan bir vurgu yapılmazken, 2015-2019 dönemi itibarıyla bu konunun planlarda doğrudan yer almaya başladığı görülmüştür. 2020-2024 ve 2025-2029 dönemine ait planların ise neredeyse tamamen iklim eylem planları altlığında hazırlandığı, dolayısıyla yereldeki planların küresel ölçekteki gelişmelerden beslendiği yorumu yapılabilir. Özellikle 2015 Paris İklim Antlaşması'nın bu planlama süreçleri üzerindeki etkisi açıkça görülebilmektedir. Yerel bağlamı içeren hedeflerin, farkında olunmadan dahi iklim değişikliğiyle mücadelede pozitif etkiler yaratabileceği saptanmıştır. Bu bağlamda, atık yönetimi, geri dönüşüm çalışmaları ve güneş enerjisi panellerinin kullanımı gibi genel çözüm önerilerinin yanında yerel bağlam unsurlarıyla birlikte üretilecek önerilerin daha etkili ve kapsayıcı politikalara dönüştürülme potansiyeline sahip olduğu gözlenmiştir. Bu tür bütüncül yaklaşımların, kentlerin iklim değişikliğine karşı daha dirençli ve sürdürülebilir çözümler üretmesine olanak tanıyacağı düşünülmektedir.

Şekil 6.1. Yerel bağlam öğelerinin Eskişehir haritası üzerinde ifade edilişi

Bulgulara ek olarak Şekil 6.1. üzerinde ve Çizelge 6.1 içerisinde analiz boyunca saptanan tüm yerel bağlam öğeleri belirtilerek hangi kategorilerde yoğunluğun olduğu ve yerel bağlamın potansiyellerin fark edilebilmesi amacıyla görselleştirilmiştir. Stratejik planlar, performans ve faaliyet raporları, iklim eylem planları içerisinde en çok hedef ve faaliyetin üretildiği alanın *Yapılı Çevre* kategorisi olduğu *Topoğrafya* kategorisini içeren herhangi bir yerel bağlam öğesine rastlanmadığı saptanmıştır.

Çizelge 6.1. Özetleyici içerik analizi sonucu saptanan yerel bağlam öğelerinin kategorilere göre dağılımı

Kategoriler	Belediyeler	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi	Kategorilere Başvurulma Sıklığı
Doğal ve İklimsel Özellikler	Topoğrafya				0
	Jeoloji		1. Sıcaksular Termal Alanı	1. Kızılınlar Termal Bölgesi	2
	Hidroloji	1.Porsuk Çayı 2. Kalabak Suyu		1. Musaözü, Borabey ve Keskin Gölet Havzaları 2.Çukurhisar Göleti	4
Yapılı Çevre Özellikleri	Yapılı Çevre	1.Odunpazarı Kentsel Sit Alanı (Sariev, Cam Atölyesi, İsmet İnönü Karargâh Binası, Ramazanoğulları Evi) 2.TMO Siloları 3.Haller Binası 4. Keskin Nekropolü Arkeolojik Sit Alanı, Çukurhisar Höyük Arkeolojik Sit Alanı, Karacaşehir Arkeolojik Alanı, İtburnu Höyük Arkeolojik Sit Alanı (Arkeolojik Alanlar) 5.Hamam ve Hamam Müzesi	1. Taşbaşı ve Hamamyolu Bölgeleri 2. Yunus Emre Kültür Merkezi 3.Odunpazarı Kentsel Sit Alanı	1.Fabrikalar Bölgesi (Eski Eti Fabrikası, Şeker Fabrikası,Sarar Fabrikası, TÜLOMSAŞ, Eskibağlar Mevkii) 1. Zübeyde Hanım Kültür Merkezi	9
	Altyapı	1.ESTRAM 2. Porsuk Çayı Taşımacılığı (ESBOT)		1.Demiryolu Hattı	3
	Açık Alanlar ve Bahçeler	1.Kentpark 2. Sazova Bilim Kültür ve Sanat Parkı 3. Göletli Park			3

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kent sadece içerisinde bulundurduğu yapılarla değil; yaşayan insanlarıyla, çevresiyle, kültürüyle, yönetimiyle, ekonomisi ile bir bütündür. Tarihi kentsel peyzaj anlayışı, kentin bütününe tanımlaması, sorunlarını bütüncül olarak ele almasından dolayı çeşitli problemlere yönelik çözüm önerilerinin kapsayıcı olmasına olanak vermektedir. Bu tehdit ve problemlerin başında gelen iklim krizinin ortadan kalkması mümkün görünmese de krizin olumsuz etkilerinin önüne geçilebilmesinde kentlere önemli pay düşmektedir. Üretilcek politika ve stratejilerin yerel koşullar, kentin kendi kırılganlıkları, bağlamı ve özellikleri ile ilişkisinin kurulması gerekmektedir. Genel çözümlerin yanında yerel bağlama odaklanan çözüm arayışları, bu süreçte yol gösterici olabilecektir. Bu bağlamda kentsel ölçekli politika ve planların geliştirilmesi sürecinde yerel bağlamın ve özelliklerinin dikkate alınması ve çözüm önerileri sürecine dahil edilmesi gereklidir.

Eskişehir Büyükşehir, Odunpazarı ve Tepebaşı Belediyeleri'nin stratejik planlama belgeleri ve iklim eylem planları üzerinde yapılan içerik analizi, yerel bağlamın ele alınışının yıllar içinde devam ettiğini, ancak tam anlamıyla bu bağlama odaklanılamadığını ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, tez çalışması Tarihi kentsel peyzaj anlayışı temel alınarak çalışmaların gerçekleştirilmesini önermektedir. Elde edilen bulgular ışığında, kentsel sorunların bütüncül bir şekilde ele alınmasını sağlamak amacıyla Tarihi kentsel peyzaj anlayışının, tezin 4. bölümü olan kuramsal bilgi kısmında bahsi geçen Avustralya'nın Ballarat kenti örneğinde olduğu gibi, düzenleyici yasalara entegre edilmesi gerekliliği ortaya konmuştur. Ancak, yönetim ve planlama süreçlerinin köklü bir şekilde değiştirilmesinin zorlukları göz önüne alındığında, bu dönüşümün adım adım gerçekleştirilmesi ve yerel bağlama özgü unsurların bu süreçlere dâhil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çalışma içerisinde sunulan örnekler ve teorik arka plan, Tarihi kentsel peyzaj yaklaşımının iklim değişikliği ile mücadeledeki rolünü kanıtlamış olup bu bağlamda benzer yaklaşımın bütüncül bir şekilde Eskişehir kenti özelinde de uygulanabileceği öngörülmektedir. Bu çerçevede bu tezde, yaklaşım içerisinde yer alan 4 araç üzerinden çözümlerin üretilbileceği önerilmektedir. Sivil katılım, bilgi ve planlama, düzenleme sistemleri ve finansal araçlar olarak tanımlanan bu araçlar hem mevcut durumun tespiti hem de stratejik çözümler üretilmesinde bütüncül bir sistem sunmaktadır.

Tarihi kentsel peyzaj yaklaşımında sivil katılım araçları, kent sakinlerinin planlama ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu araçlar, planlama süreçlerinde toplumsal ihtiyaçların ve önceliklerin doğru bir şekilde tespit edilmesine olanak tanımaktadır. Sivil katılımın sağlanmasında, halkı bilgilendirme toplantıları, atölye çalışmaları ve dijital platformların kullanılması önerilmektedir. Örneğin, Eskişehir’de Porsuk Çayı çevresinde planlanacak projelerde halkın görüş ve önerilerinin alınması, bu projelerin daha kabul edilebilir ve sürdürülebilir hale gelmesini sağlayabilir, halkın iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik farkındalığını artırarak uzun vadeli uyum stratejilerinin başarılı bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunabilir. Halkın yerel bağlamı nasıl tanımladığı, ne şekilde gördüğü üzerinden saptamalar yapılabileceği önerilmekte olup Avusturya’daki Graz şehrinde sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın yayalaştırma projelerine dahil edilmesi, bu süreçlerin nasıl güçlendirilebileceğine dair bir örnek sunmaktadır.

Bilgi ve planlama araçları, kentlerin yerel bağlamını ve kırılganlıklarını anlamada kritik bir rol üstlenmektedir. Kentlerin doğal, kültürel, sosyal ve ekonomik bileşenlerinin ayrıntılı şekilde analiz edilmesi, bu süreçte temel bir gerekliliktir. Tarihi kentsel peyzaj anlayışı kapsamında bilgi araçlarının etkin kullanımı, kentlerin yerel bağlamının tespit edilmesini sağlamakta olup bu bağlamda Eskişehir özelinde Porsuk Çayı, Sazova Parkı, Kentpark, Odunpazarı Kentsel Sit Alanı, Fabrikalar Bölgesi gibi yerel bağlam öğelerinin mevcut durumlarının saptanması ve haritalanmasının, bu alanların iklim değişikliği ile mücadeledeki potansiyellerini ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Planlama süreçlerinin incelenmesi, coğrafi bilgi sistemleri (CBS) gibi teknolojilerden yararlanılması yerel kırılganlıkların doğru bir şekilde tespit edilmesini mümkün kılabilir. Alanyazın içerisinde belirtilen Fransa Lyon’daki mavi ve yeşil altyapının planlaması süreci, bu tür bilgi araçlarının etkin kullanımına yönelik bir referans olarak ele alınabilir.

Bilgi araçlarının bir diğer önemli işlevi, geleceğe yönelik senaryoların geliştirilmesine olanak sağlamasıdır. İklim değişikliği etkilerinin yerel bağlamda yoğunlaşabileceği alanların belirlenmesi, stratejik müdahale süreçlerini daha etkin hale getirecektir. Örneğin, Eskişehir’de kentsel ısı adası etkisinin yoğun olduğu bölgelerin belirlenmesi ve bu alanlarda yeşil altyapı çözümlerinin önerilmesi, bilgi araçlarının planlama süreçlerinde nasıl etkin kullanılabileceğine dair bir model sunacaktır.

Tarihi kentsel peyzaj anlayışının etkin bir şekilde uygulanabilmesi, tüm araçların bir harmoni içerisinde uygulanmasına bağlıdır. Bu kapsamda düzenleme araçları, kentlerin planlama ve yönetim süreçlerini yönlendiren yasal çerçeveyi oluşturmakta olup Avustralya Ballarat’da anlayışın yasal düzenlemelere entegre edilmesi, bu aracın kullanımına örnek teşkil etmektedir. Eskişehir özelinde ise belediyelerin stratejik planlarında ve iklim eylem planlarında yerel bağlamın yeterince dikkate alınmadığı tespit edilmiş olup bu eksikliğin giderilmesi için düzenleme araçlarının, yerel bağlam unsurlarını temel alacak şekilde yeniden yapılandırılması önerilmektedir. Planlama sürecinde mevcut durumun tespiti ve haritalanması, bilgi planlama araçları ve düzenleme araçlarının etkin şekilde kullanılmasıyla mümkündür. Bunun yanı sıra, sivil katılım araçları ile ekonomik etmenlerin de sürece dahil edilmesi, daha etkili bir planlama sürecinin oluşturulmasını sağlayacaktır.

Son araç olan finansal araçlar ise sürdürülebilir projelerin hayata geçirilmesinde ve kentsel dirençlilik hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Eskişehir özelinde, kentsel açık alanların düzenlenmesi, yayalaştırma projeleri ve yeşil altyapı uygulamaları gibi girişimlerin finansmanı için ulusal ve uluslararası kaynaklardan faydalanılması önerilmektedir. Fransa’daki mavi ve yeşil altyapı projelerinde finansal araçların etkili kullanımı, Eskişehir için önemli bir model sunmakta olup ayrıca, sivil katılım araçlarıyla birlikte yerel halkın projelere dahil edilmesi bu süreçlerin daha geniş bir katılımı desteklenmesini sağlayabilecektir. Çizelge 7.1. içerisinde bu planlama araçları; Eskişehir özelindeki öneriler, kuramsal bilgi, bulgular ve Tarihi Kentsel Peyzaj Rehberi (HUL GUIDEBOOK) (UNESCO, 2016) üzerinden çalışma kapsamına yerel bağlam olarak ele alınmasından hareketle yorumlanmış ve ifade edilmiştir.

Çizelge 7.1. Tarihi kentsel peyzajın dört aracı ve Eskişehir kenti ilişkisi

Tarihi kentsel peyzajın dört aracı	Kuramsal Bilgi ile ilişkisi	Önerilen Uygulamalar ve Stratejiler	Eskişehir İçin Uygulama Önerileri
Sivil Katılım Araçları	Avusturya: Graz’da sivil toplum kuruluşlarının projelere katılımı.	Toplumsal katılımını sağlayarak karar alma süreçlerine dahil edilmesi	Halk toplantıları, atölye çalışmaları ve dijital platformlar aracılığıyla halkın yerel bağlamı nasıl algıladığının saptanması, görüşlerinin alınması.

Çizelge 7.1. Tarihi kentsel peyzajın 4 aracı ve Eskişehir kenti ilişkisi (devam)

Bilgi ve Planlama Araçları	Fransa: Mavi ve yeşil altyapı planlaması. Avusturya: Graz'da kentsel ısı adası etkisinin haritalanması.	Yerel bağlamanın haritalanması ve mevcut durumun tespiti	Porsuk Çayı, Sazova Parkı, Odunpazarı Kentsel Sit alanı, Fabrikalar Bölgesi gibi yerel bağlam öğelerinin saptanarak haritalanması ve çözüm önerilerine dahil edilmesi.
Düzenleme Araçları	Avustralya: Tarihi Kentsel Peyzaj yaklaşımının yasal düzenlemelere entegrasyonu.	Yasal düzenlemeler ve planlama süreçlerinin yerel bağlama entegre edilmesi	Stratejik planlama sürecinde yerel bağlam ve iklim değişikliği etkilerinin bir arada dikkate alındığı bir yasal çerçeve oluşturulması.
Finansal Araçlar	Fransa: Mavi ve yeşil altyapı projelerinin Avrupa fonlarıyla desteklenmesi.	Kaynakların yerel bağlam ve iklim değişikliği odaklı projelere yönlendirilmesi	Kentin mevcut iklim değişikliği odaklı planlamasından hareketle fonların bu tip projelere yönlendirilmesinin devam etmesi.

Tarihi kentsel peyzaj anlayışı, sivil katılım araçları, bilgi ve planlama araçları, düzenleme sistemleri ve finansal araçlarını bir arada kullanarak kentlerin iklim değişikliği etkilerine karşı dirençli hale getirilmesini sağlamaktadır. Bu yaklaşım, kentlerde yerel bağlamanın ve kırılganlıkların doğru bir şekilde tespit edilmesi, farklı disiplinlerden uzmanların ve yerel halkın süreçlere dahil edilmesi ve uzun vadeli stratejilerin hayata geçirilmesi için bir çerçeve sunmaktadır. Çizelge 7.1. içerisinde belirtilen Eskişehir özelindeki bu öneriler, uluslararası uygulama örneklerinden referans alınarak geliştirilmiş olup kentin kendi bağlamına uyarlanmıştır. Bu yöntem, gelecekte diğer kentler için de model teşkil edebilir. Mikro ölçeklerden makro ölçeklere geri bildirim mekanizmalarının kurulması ve bu dört aracın bütüncül bir şekilde uygulanması, yerelde ilişkilerin güçlenmesini sağlayabilir. Sonuç olarak; kentler yerel bağlamları, yerel kırılganlıkları ve insani unsurlarıyla bir bütün olarak ele alınmalı; çözüm önerileri, yalnızca genel geçer yaklaşımlarla sınırlı kalmaksızın yerel bağlamdaki özellikleri de dikkate alacak şekilde şekillendirilmelidir. Yerel bağlamanın stratejik planlama süreçlerindeki yerinin belirlenmesi, kentteki tüm unsurların bütüncül bir şekilde ele alınarak bu doğrultuda planlamaların gerçekleştirilmesi ve her bir faktörün uyumlu bir şekilde sürece dâhil edilmesi, iklim değişikliğiyle mücadelede daha etkili çözümlerin üretilmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. İstanbul: YEM Yayın.
- Akman, Ç., & Özaslan, A. (2018). *Türkiye’de stratejik planlama: büyükşehir belediyelerinin stratejik planları ne söylüyor?*. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(14), 55-90.
- Bandarin, F., & Van Oers, R. (2012). *The historic urban landscape: managing heritage in an urban century*. John Wiley & Sons.
- Bigio, A. G. (2014). *Historic cities and climate change*. *Reconnecting the City: The Historic Urban Landscape Approach and the Future of Urban Heritage*, 113-128.
- Bulkeley, H., & Kern, K. (2006). *Local government and the governing of climate change in Germany and the UK*. *Urban studies*, 43(12), 2237-2259.
- Calvin, K., Dasgupta, D., Krinner, G., Mukherji, A., Thorne, P. W., Trisos, C., Romero, J., Aldunce, P., Barrett, K., Blanco, G., Cheung, W. W., Connors, S., Denton, F., Diongue-Niang, A., Dodman, D., Garschagen, M., Geden, O., Hayward, B., Jones, C., . . . Ha, M. (2023a). *IPCC, 2023: Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, H. Lee and J. Romero (eds.)]*. IPCC, Geneva, Switzerland. <https://doi.org/10.59327/ipcc/ar6-9789291691647>
- ÇEKÜL Vakfı (2023). *İklim Krizinde Dayanıklılık İçin Kaynak Olarak “Miras”*. ÇEKÜL Vakfı Yayınları. İstanbul <https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/Dayaniklilik-Icin-Kaynak-Olarak-Miras.pdf> adresinden alındı
- Dai, T., Zheng, X., & Yang, J. (2022). *A systematic review of studies at the intersection of urban climate and historical urban landscape*. *Environmental impact assessment review*, 97, 106894.
- Demiray, B. (2021). *Başkanlar Sözleşmesi’nin (Covenant of Mayors) İklim Politikaları Üzerindeki Etkisi: Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Örneği*. *Climate and Health Journal*, 1(2), 82-88.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Doğan, S., Doğan, E., & Tüzer, M. (2020). *Küresel Isınma ve İklim Değişikliği: Bilimsel Uzlaşmadan Politik Ayrışmaya*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.759056>
- Dhingra, M., Singh, M. K., & Chattopadhyay, S. (2017). *Macro level characterization of Historic Urban Landscape: Case study of Alwar walled city*. City, culture and society, 9, 39-53.
- Erkan, B. H. (2014). *Kültürel miras koruma çalışmalarında kentsel tasarımın rolü: Bursa, Tophane ve çevresi örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi).
- Erkan, Y. (2018). Historic urban landscape approach for sustainable urban development. The Historic Environment: Policy & Practice, 9(3-4), 346-348.
- Eroğlu, M. (2020). A study of the science-policy interfaces in climate change policymaking: Izmir and Istanbul Development Agencies.
- Ertin, G. (1994). *Eskişehir Kentinde Yerleşmenin Evrimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 773.
- Francini, C., & Rozochkina, T. (2024). *Cultural Heritage and Urban Development: Embracing the Historic Urban Landscape Approach. In Cultural Heritage and Development in Fragile Contexts: Learning from the Interventions of International Cooperation in Afghanistan and Neighboring Countries*. Cham: Springer Nature Switzerland.
- Fryd, O., Pauleit, S., & Bühler, O. (2012). *The role of urban green space and trees in relation to climate change*. CABI Reviews, (2011), 1-18.
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2006). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2006 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2007). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2007 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2007a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2007 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2007b). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. (2007-2011). Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/stratejik-plan> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2008). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2008 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2008b). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2008 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2009). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2009 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2009a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2009 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2010). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2010 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2010a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2010 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2011). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2011 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2011a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2011 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2011b). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. (2011-2015). Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/stratejik-plan> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2012). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2012 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2012a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2012 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2013). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2013 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2013a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2013 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2014). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2014 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2014a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2014 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2015). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2015 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2015a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2015 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2015b). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. (2015-2019). Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/stratejik-plan> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2016). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2016 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2016a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2016 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2017). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2017 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2017a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2017 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2018). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2018 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2018a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2018 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2019). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2019 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2019a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2019 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2020). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2020 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2020a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2020 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2020b). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. (2020-2024). Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/stratejik-plan> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2021). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2021 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2021a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2021 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2022). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2022 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2022a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2022 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2022b). *Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı*. (2023). Eskişehir. https://www.eskisehir.bel.tr/icerik-detay.php?icerik_id=9706&cat_icerik=2&menu_id=24 Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2023). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2023 yılı faaliyet raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2023a). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2023 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2024). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2024 yılı performans raporu. Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/performans-programi> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. (2024a). *Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı*. (2025-2029). Eskişehir. <https://www.eskisehir.bel.tr/stratejik-plan> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Gençer, C. İ. (2022). *İklim Krizi ve Kültürel Mirasın Korunması Konusunda Uluslararası Yaklaşımlar*. İklim Krizi ve Kültürel Miras, 36.
- Ganuza, L., Garmendia, L., Roji, E., & Gandini, A. (2021). *Do we know how urban heritage is being endangered by climate change? A systematic and critical review*. International Journal of Disaster Risk Reduction, 65, 102551.
- Gao, W., Chen, G., Jiang, F., Shen, J., & Wang, Y. (2021). *To Act or Not to Act: Are Natural Landscapes a Key Force in the Resilience of Historic Urban Landscapes?*. Sustainability, 13(18), 10356.
- Girard, L. (2013). *Toward a smart sustainable development of port cities/areas: The role of the "Historic Urban Landscape" approach*. Sustainability, 5(10), 4329-4348.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Ginzarly, M., Houbart, C., & Teller, J. (2018). The Historic urban landscape approach to urban management: A systematic review. *International Journal of Heritage Studies*, 25 (10), 999-1019.
- Guzman, P., Pereira Roders, A. R., & Colenbrander, B. (2018). *Impacts of common urban development factors on cultural conservation in world heritage cities: An indicators-based analysis*. *Sustainability*, 10(3), 853.
- Haidari, A. H. (2019). *Avrupa yeşil başkenti göstergeleri bağlamında Eskişehir’de sürdürülebilir kentsel hareketlilik üzerine bir inceleme* (Master's thesis, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). *Three approaches to qualitative content analysis*. *Qualitative health research*, 15(9), 1277-1288.
- ICOMOS (2019). *The Future of Our Pasts: Engaging cultural heritage in climate action Outline of Climate Change and Cultural Heritage*. International Council on Monuments and Sites-ICOMOS.
- ICOMOS Climate Action Working Group. (2023). Heritage, climate justice, and equity. International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). <https://www.icomos.org>. adresinden alındı
- Koç, E. (2024). *Eskişehir’in değişen kent kimliği*, II. Uluslararası Eskişehir Kongresi bildiri kitabı (s. 234-253). Anadolu Üniversitesi. Edebiyat Fakültesi yayınları.
- Jiang, L., Lucchi, E., & Del Curto, D. (2023). *Adaptive reuse and energy transition of built heritage and historic gardens: The sustainable conservation of Casa Jelinek in Trieste (Italy)*. *Sustainable Cities and Society*, 97, 104767.
- Karacan, G., & Gökçe, D. (2023). *İklim Değişikliği ile Yerel Mücadele: İklim Eylem Planları ile Mekânsal Planların Bütünleştirilmesi*. *PLANARCH-Design and Planning Research*, 7(2), 181-190.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Kortenkamp, K. V., & Moore, C. F. (2001). *Ecocentrism and anthropocentrism: Moral reasoning about ecological commons dilemmas*. *Journal of environmental psychology*, 21(3), 261-272.
- Lale, Z. (2016). *Sürdürülebilir kalkınma temeline dayalı yaşanabilir çevre oluşturulması: Eskişehir Tepebaşı ilçesi örneği* (Master's thesis, Anadolu University (Turkey)).
- Moustafa, A., & Said, L. (2019). *Historic urban landscapes and sustainable development in context: Challenges and prospects of the implementation of HUL in Alexandria, Egypt*. 2019–Delft lde heritage conference on heritage and the sustainable development goals konulu konferansta sunulan bildiri.
- Nicolini, E. (2024). Climate change adaptation and mitigation and historic centers preservation. Underway and repeatable technological design solutions. *Cities*, 152, 105174.
- Odunpazarı Belediyesi. (2007). *Odunpazarı Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. (2007-2011)*. Eskişehir. <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/kurum/415> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2011). *2011 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2011a). *2011 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2011b). *Odunpazarı Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. (2011-2015)*. Eskişehir. <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/kurum/415> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2012). *2012 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Odunpazarı Belediyesi. (2012a). *2012 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2013). *2013 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2013a). *2013 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2014). *2014 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2014a). *2014 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2015). *2015 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2015a). *2015 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2015b). *Odunpazarı Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. (2015-2019)*. Eskişehir. <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/kurum/415> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2016). *2016 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Odunpazarı Belediyesi. (2016a). *2016 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2017). *2017 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2017a). *2017 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2018). *2018 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2018a). *2018 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2019). *2019 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2019b). *2019 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2020). *2020 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2020a). *2020 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Odunpazarı Belediyesi. (2020b). *Odunpazarı Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. (2020-2024)*. Eskişehir. <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/kurum/415> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2021). *2021 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2021a). *2021 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2022). *2022 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2022a). *2022 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2023). *2023 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/faaliyet-raporlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2023a). *2023 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Odunpazarı Belediyesi. (2024). *2024 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.odunpazari.bel.tr/kurumsal/planlar-raporlar-ve-kararlar/performans-programlari> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Özkut, D. (2017). *Eskişehir’de Modern Hafızanın Yerel İzleri*. TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, (16), 35-66.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Özkiremitçi, M. (2022). *Analyzing the relationship between disaster risk mitigation and urban planning processes: The case study of Eskisehir City* (Master's thesis, Middle East Technical University).
- Parlak, C., & Partigöç, N. S. (2022). *İklim değişikliği ile mücadelede yerel yönetimlerin rolü: Yetki ve sorumluluklar üzerinden bir inceleme*. Resilience, 6(2), 321-334.
- Peker, E., & Ataöv, A. (2024). *Planlamadan Uygulamaya Yerel İklim Eyleminde Yaşanan Zorluklar: Belediyeler İçin Bir Yönetişim Modeli Önerisi*. Planlama, (1).
- Perihan, M., & Aşur, F. (2020). *Tarihi kentsel peyzaj ve kent kimliği ilişkisi*. Kent Akademisi, 13(1), 163-175.
- Roders, P., ve Bandarin, F. (2019). *Reshaping urban conservation*. Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-10-8887-2_1
- Rodwell, D. (2008). *Conservation and sustainability in historic cities*. John Wiley & Sons.
- Sabel, C. F., & Victor, D. G. (2022). *Fixing the climate: Strategies for an uncertain world*. Princeton University Press.
- Sevgi, O. (2015). *Ecology Teriminin Türkçe Karşılıkları Üzerine Bir Değerlendirme*. İçinde Eurasscience Journals Avrasya Terim Dergisi (C. 3, Sayı 1).
- Smith, M. E., Ortman, S. G., & Lobo, J. (2023). Heritage sites, climate change, and urban science. Urban Climate, 47, 101371.
- Steffen, W., Broadgate, W., Deutsch, L., Gaffney, O., Ludwig, C. (2015). *The trajectory of the anthropocene: The great acceleration*. İçinde Anthropocene Review (C. 2, Sayı 1, ss. 81-98). SAGE Publications Inc. <https://doi.org/10.1177/2053019614564785>
- Şen, H., Kaya, A., & Alpaslan, B. (2018). *Sürdürülebilirlik üzerine tarihsel ve güncel bir perspektif*. Ekonomik Yaklaşım, 29(107).

KAYNAKLAR DİZİNİ

T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2004), *Stratejik Planlar Arşivi*. Erişim: <http://www.sp.gov.tr/tr/> , Erişim tarihi: 25.04.2024.

T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *Belediyeler için stratejik planlama rehberi*. strTE. Cumhurbaşkanlığı.

Talu, N. (2019). *Yerel iklim eylem planlaması ve Türkiye pratikleri (İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 10)*. iklimİN, Ankara.

Tepebaşı Belediyesi. (2007). *Tepebaşı Belediyesi Stratejik Planı*. (2007-2009). Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Tepebaşı Belediyesi. (2009). *2009 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Tepebaşı Belediyesi. (2009a). *2009 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Tepebaşı Belediyesi. (2010). *2010 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Tepebaşı Belediyesi. (2010a). *2010 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Tepebaşı Belediyesi. (2010b). *Tepebaşı Belediyesi Stratejik Planı*. (2010-2014). Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Tepebaşı Belediyesi. (2011). *2011 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

Tepebaşı Belediyesi. (2012). *2012 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Tepebaşı Belediyesi. (2012a). *2012 yılı performans raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2012b). *Tepebaşı Belediyesi Stratejik Planı*. (2012-2014). Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2013). *2013 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2013a). *2013 yılı performans raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024.
- Tepebaşı Belediyesi. (2014). *2014 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2014a). *2014 yılı performans raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2015). *2015 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2015a). *2015 yılı performans raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2015b). *Tepebaşı Belediyesi Stratejik Planı*. (2015-2019). Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2016). *2016 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2016a). *2016 yılı performans raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Tepebaşı Belediyesi. (2017). *2017 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2017a). *2017 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2018). *2018 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2018a). *2018 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2018b). *Tepebaşı Belediyesi Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı*. (2014). Eskişehir. <https://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2017/01/Tepebasi-Belediyesi-Surdurulebilir-Enerji-Eylem-Plani.pdf> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2018c). *Tepebaşı Belediyesi Stratejik Planı*. (2018-2019). Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2019). *2019 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2019a). *2019 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2020). *2020 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2020a). *2020 yılı performans raporu*. Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Tepebaşı Belediyesi. (2020b). *Tepebaşı Belediyesi Stratejik Planı*. (2020-2024). Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2021). *2021 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2022). *2022 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2022a). *2022 yılı performans raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2023). *2023 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2023a). *2023 yılı performans raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2023b). *Tepebaşı Belediyesi Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı*. (2023). Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/TepebaşıBelediyesiSürdürülebilirEnerjiveİklimEylemPlanı.pdf> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2023c). *Tepebaşı Belediyesi Stratejik Planı*. (2023-2024). Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2024). *2024 yılı faaliyet raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024
- Tepebaşı Belediyesi. (2024a). *2024 yılı performans raporu*. Eskişehir.
<https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Tepebaşı Belediyesi. (2024b). *Tepebaşı Belediyesi Stratejik Planı*. (2025-2029). Eskişehir. <https://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan.asp> Erişim Tarihi: Eylül 2024.
- Toy, S., Kayıp, D. B., & Çağlak, S. (2019). Eskişehir’de (biyo) iklime duyarlı kentsel tasarım örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 9(2), 353-361.
- Tuğaç, Ç. (2021). *Kentsel sürdürülebilirlik, dirençlilik ve iklim değişikliğiyle mücadele bağlamında yerel yönetimler üzerine bir değerlendirme*. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 30(2), 21-69.
- Tuğaç, Ç. (2022). *İklim Değişikliği ve Kentsel Dirençlilik Bağlamında Yeşil Ulaşım*. *İdealkent*, 13(36), 545-575.
- Turner, M., & Singer, R. (2015). *Researching and mapping the historic urban landscape. Reconnecting the city: The historic urban landscape approach and the future of urban heritage*, 301-315.
- Türkiye Cumhuriyeti. (1993). *3143 ve 657 Sayılı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* (HKK No. 488). Resmî Gazete, 21673.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2024), *Nüfus İstatikleri Portalı*, <https://nip.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 01.05.2024
- UNESCO (2005). *Vienna Memorandum On World Heritage And Contemporary Architecture–Managing The Historic Urban Landscape*. In WHC (Vol. 5, s. 15).
- UNESCO World Heritage Committee. (2007). *Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage: Thirty-first session*, Christchurch, New Zealand, 23 June – 2 July 2007. UNESCO.
- UNESCO (2011). *Recommendation on the Historic Urban Landscape, including a glossary of definitions*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. UNESCO Publishing. <https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-638-98.pdf> adresinden alındı.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- UNESCO (2014). *Developing historic cities: keys for understanding and taking action; A compilation of case studies on the conservation and management of historic cities.* UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000228542> adresinden alındı
- UNESCO. (2019). *The Implementation of the UNESCO Historic Urban Landscape Recommendation. Report of the second consultation on its implementation by member states.* UNESCO Publishing. <https://whc.unesco.org/document/172639> adresinden alındı.
- UNESCO. (2023). *Urban heritage for resilience: consolidated results of the implementation of the 2011 Recommendation on the Historic Urban Landscape; 3rd Member States Consultation.* UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000387773> adresinden alındı
- UNESCO. (2024). *UNESCO historic urban landscape approach.* UNESCO World Heritage Centre. Erişim tarihi: 30 Ağustos 2024, <https://whc.unesco.org/en/hul/>
- UNESCO. (2024). *List of activities related to Historic Urban Landscape (HUL).* UNESCO World Heritage Centre. Erişim tarihi: 30 Ağustos 2024, https://whc.unesco.org/en/activities/id_keywords=1833&action=list
- Uysal, Y. (2022). *İklim değişikliği ve küresel ısınma ile mücadelede yerel yönetimlerin rolü: Tespitler ve öneriler.* Kesit Akademi Dergisi, 8 (30), 324-354.
- Veldpaus, L. (2015). *Historic urban landscapes: framing the integration of urban and heritage planning in multilevel governance.*
- Yakut, K. (2017). *Emperyalizm ile Uygarlık Arasında Döşenen Raylar: Haydarpaşa-Eskişehir Demiryolu Hattı.* E.Batur (Ed.), Eskişehir: Kökleri Derinde Yepyeni Bir Şehir içinde, (s. 231-243). Tepebaşı Belediyesi. İstanbul:Kırmızı Yayınları.
- Y El-Bastawissi, I., Mohsen, H., Raslan, R., & Zeayter, H. (2022). *Conservation of Beirut's Urban Heritage Values Through the Historic Urban Landscape Approach.* Urban Planning, 7(1), 101-115.

KAYNAKLAR DİZİNİ

Yılmaz, D., & Öztürk, S. (2023). *Kentsel ısı adası etkisinin sistematik bir incelemesi: kentsel form, peyzaj ve planlama stratejileri*. Çevre Şehir ve İklim Dergisi, 2(4), 302-323.

Yung, E. H., & Chan, E. H. (2012). *Implementation challenges to the adaptive reuse of heritage buildings: Towards the goals of sustainable, low carbon cities*. Habitat international, 36(3), 352-361.

Zalasiewicz, J., Waters, C. N., Ellis, E. C., Head, M. J., Vidas, D., Steffen, W., Zinke, J. (2021). *The Anthropocene: Comparing its meaning in geology (chronostratigraphy) with conceptual approaches arising in other disciplines*.